

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่ง
เคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล
ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดย

นายมนูญ คุ่มรักษ์ และ คณะ

ธันวาคม 2553

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย
และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล
ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คณะผู้วิจัย

1. นายมนูญ	คุ้มรักษ์
2. นายสุวรรณ	สุดคง
3. นายสุเทพ	พันธุ์บัว
4. นายปรีชา	ทาระบา
5. นางสาวกาญจนา	พราหมณ์มณี
6. นายสมกมล	จำเนียร
7. นายจำจริง	ทองนุ้ย
8. นายवाद	ช่อผูก
9. นายชูศักดิ์	เพชรโกษาชาติ
10. นายโสรัฐ	ปานชนะพงศ์
11. นายจักรกริช	จำเนียร
12. นางนรากร	เหมาะประมาณ
13. นายसानนท์	คชรัตน์
14. นายสมบัติ	สองรักษ์
15. นายนิพัฒน์	ก้ามะลวน
16. นายประสิทธิ์	จันทเวช

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 บริบทชุมชน	11
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	
- ขอบเขตการดำเนินงาน	27
- กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม	29
- แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล	47
- การวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการดำเนินกิจกรรม	
- สภาพทั่วไปของชุมชน	49
- องค์ความรู้เรื่องประมงกุ้งเคย	52
- การกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน	61
- ประเภทของเครื่องมือประมงทำลายล้าง และการเฝ้าระวัง เครื่องมือประมงทำลายล้าง	67
- กฎกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร	79
- การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำประมงกุ้งเคย	80
- การอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่นากุ้งร้างป่าชายเลน	81
- การสร้างจิตสำนึกของเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม	83
บทที่ 5 สรุปผลงานวิจัย ประมวลผล และข้อเสนอแนะ	85
ภาคผนวก ก. รายละเอียดการประชุม	
ภาคผนวก ข. ภาพประกอบการทำกิจกรรม	
ภาคผนวก ค. การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)	
ภาคผนวก ง. ประวัติทีมวิจัย	

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเองและสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ช่างราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาช่วยหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของ

รายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

เมื่อท้องทะเลอำเภอบ้านดอนที่เคยเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชนเสื่อมโทรม วิถีชีวิตของคนก็ฝืดเคืองลง แน่นอนว่าถ้าชุมชนผู้ที่เผชิญกับปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงยังคงนิ่งเฉยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นก่อนที่ปัญหาจะรุนแรงมากไปกว่านี้ โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เกิดขึ้นจากรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนที่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบ้านท่าพิกุล ได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจาก สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำหรับเนื้อหาในรายงานฉบับนี้จะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ปฏิบัติงานบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้รับทราบ ซึ่งผู้อ่านจะเห็นรายละเอียดการทำกิจกรรม ความร่วมมือในการทำงานของชุมชน และหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่มากนักน้อย หากเกิดความผิดพลาดประการใดต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นายมนูญ คุ้มรักษ์ และคณะ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกุ้งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เสร็จสิ้นลงได้ด้วยดี แม้จะใช้เวลาในการดำเนินโครงการค่อนข้างยาวนาน แต่ก็ได้สร้างการเรียนรู้ให้กับคณะทำงาน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งงานต่างๆ ไม่อาจสำเร็จได้ถ้าปราศจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องขอขอบคุณสถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ที่ให้การสนับสนุนพันธุ์ไม้ป่าชายเลนมาปลูกในพื้นที่ และร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทีมวิจัย ขอขอบคุณ คุณประภาส ขาวหนูนา ประมงอำเภอไชยา ในการประสานขอพันธุ์สัตว์น้ำเข้ามาปล่อยในพื้นที่ ขอขอบคุณโรงเรียนท่าฉางวิทยาคาร โรงเรียนวัดจันทาราม ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสมอมา

ทั้งนี้งานจะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าขาด ความร่วมมือร่วมใจของเพื่อนๆ สมาชิกทีมวิจัยทุกคนที่ร่วมเคียงบ่า เคียงไหล่ เป็นแกนหลักในการร่วมคิดร่วมทำด้วยกันมาตลอดจนเสร็จสิ้นโครงการ และกลุ่มเครือข่ายงานวิจัยในพื้นที่รอบอ่าวบ้านดอน รวมถึงชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกระบวนการ และบุคคลอื่นๆ ที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนในการเติมเต็มให้โครงการดำเนินไปได้ด้วยดี และมีส่วนในการหนุนเสริมให้ทรัพยากรในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ก็ต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

อีกหนึ่งคณะที่ทีมวิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ได้ให้โอกาสดำเนินงานโครงการนี้ โดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขอขอบคุณศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี นำโดยคุณวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงาน และเจ้าหน้าที่ทุกคน และเป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำปรึกษา และหนุนเสริมให้การทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

นายมนูญ คุ้มรักษ์ และคณะ

บทคัดย่อ

โครงการ “แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกุ้งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เกิดขึ้นจากความเดือดร้อนของชาวประมงพื้นบ้านในอำเภอท่าฉาง เนื่องจากการประกอบอาชีพประมงที่นับวันจะมีความฝืดเคือง และมีข้อจำกัดมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรสัตว์น้ำ และป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำที่นับวันลดน้อยลง เกิดจากการแก่งแย่งแข่งขันในการประกอบอาชีพทั้งจากคนในและคนนอกพื้นที่ มีการใช้เครื่องมือทำลายล้างและตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้น อีกมุมหนึ่งพื้นที่ในการประกอบอาชีพของประมงชายฝั่งก็มีน้อยลง สาเหตุใหญ่มาจากรัฐบาลให้โอกาสเอกชนเข้ามาสัมปทานป่าชายเลน เพื่อนำไม้ไปเผาถ่าน การบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้านเพื่อประกอบอาชีพกุ้งเคยและหว่านปลาตุก ก็มีส่วนในการทำลายป่าชายเลน เนื่องจากการรบกวนเข้าไปติดเขตแนวป่าชายเลนมากเกินไป ทำให้กล้าไม้ได้รับความเสียหาย ทั้งสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ก็โดนทำลายไปด้วย ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างชุมชน และผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ โครงการวิจัยก็เกิดขึ้นโดยมีคำถามวิจัยว่า ชุมชนบ้านท่าพิกุลจะมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำอาชีพประมงกุ้งเคยและการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนได้อย่างไร มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มอาชีพแก่ชาวประมงเรือรุนกุ้งเคยในช่วงที่ว่างงาน

การดำเนินกิจกรรมเริ่มตั้งแต่ การประชุมชี้แจงโครงการ, การศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน, ศึกษาข้อมูลองค์ความรู้ในการจับกุ้งเคย, สร้างกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน, กำหนดพื้นที่ทะเลชุมชน, เฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง, การสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการทำประมงกุ้งเคย, การฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง และศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้าง นอกจากนี้ยังมีการประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มดำเนินงานและสรุปผลการทำงานในแต่ละเดือน และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

จากวัตถุประสงค์ เรื่อง แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนนั้น ทีมวิจัยได้ทำแนวเขตทะเลชุมชน ทำให้มีแนวเขตในการดูแลที่ชัดเจนขึ้น ได้มีการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่ มีการตั้งกฎกติกาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน และการประชาสัมพันธ์กฎต่างๆ ให้ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้รับทราบนั้น สามารถแก้ไขปัญหา ได้เพียงบางส่วน เท่านั้น คือ ส่วนที่เป็นระดับชาวประมงธรรมดาที่เป็นชาวบ้านด้วยกัน ในส่วนของกลุ่มที่มีทุนหนุนหลัง เช่น อวนรุนบางประเภท และส่วนของคอกหอยแครง พบว่า บางจุดยังเป็นพื้นที่ซ้อนทับอยู่กับพื้นที่ทะเลชุมชนซึ่งยังไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานอย่างต่อเนื่องของทีมวิจัย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าถ้ามีการรวมตัวกันอย่างจริงจังในการผลักดันให้เกิดการ

จัดการพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรในพื้นที่ได้ในอนาคต

ส่วนวัตถุประสงค์ในเรื่อง แนวทางการสร้างอาชีพให้กับเรือประมงอวนรุนกุ้งเคยในช่วงที่ว่างงาน พบว่า การทำงานที่ผ่านมาทำให้มีทรัพยากรเพิ่มขึ้น ซึ่งนอกจากจับกุ้งเคยแล้ว ในช่วงที่ไม่มีกุ้งเคยเข้ามาในพื้นที่ ชาวประมงกุ้งเคยก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เพื่อจับสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ในทะเลได้ ทั้งนี้ นอกจากทะเลแล้ว ในป่าชายเลน ทีมวิจัยก็ยังได้เข้าไปจัดการนากุ้งร้าง โดยการทำแปลงอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรในป่าชายเลน มีการปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โดยการดึงหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งคาดว่าถ้ามีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องพื้นที่แห่งนี้ก็จะกลายเป็นแหล่งเกิดของทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้ขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ สามารถเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชน และคนทั่วไปได้

ดังนั้น สำหรับคำถามวิจัยที่ว่า ชุมชนบ้านท่าพิกุลจะมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำประมงกุ้งเคย และการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพที่ยั่งยืนได้อย่างไร นั้น แม้ว่าการทำมากกว่า 3 ปี ที่ผ่านมา จะยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น และเห็นความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งทรัพยากร และทัศนคติของชุมชน ทั้งนี้เชื่อว่าการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องโดยใช้ ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่ายที่มีจากการทำงานในครั้งนี้ เป็นฐานในการสานงานต่อ ให้เกิดการจัดการพื้นที่ให้อุดมสมบูรณ์ จะสามารถรองรับจำนวนผู้ที่เข้ามาให้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างพอเพียง และยั่งยืน รวมถึงอาชีพประมงกุ้งเคยซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของพื้นที่ ยังคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไปได้

ทั้งนี้ จากการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทีมวิจัยได้อาศัยการบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมในการทำงานร่วมกัน เพื่อหนุนให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ตามรูปแบบของงานวิจัยชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ชุมชนบ้านท่าพิกุล หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 230 ครัวเรือน ในอดีตชุมชนแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าชายเลนและชายฝั่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคลองสามสายไหลมาบรรจบกันก่อนไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน คือ คลองท่าฉาง คลองท่าเคย และคลองบางปอ ทำให้บริเวณนี้มีปริมาณสัตว์น้ำชุกชุมโดยเฉพาะ กุ้งเคย และสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ อีกมาก ต่อมาประมาณปี 2530 ทรัพยากรป่าชายเลนและชายฝั่ง เริ่มเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ เนื่องจากรัฐบาลให้โอกาสเอกชนเข้ามาสัมปทานป่าชายเลน เพื่อนำไม้ไปเผาด่าน การบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้านเพื่อประกอบอาชีพฟุ้งกุ้งเคยและหรีบปลาตุก ก็มีส่วนในการทำลายป่าชายเลน เนื่องจากการรบกวนเข้าไปติดเขตแนวป่าชายเลนมากเกินไป ทำให้กล้าไม้ได้รับความเสียหาย ทั้งสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ก็โดนทำลายไปด้วย และปัญหาเริ่มหนักขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2540 เมื่อมีนายทุนเข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนและจับจองพื้นที่ในทะเลเพื่อทำนากุ้ง และทำคอกเลี้ยงหอยแครง หอยนางรม ทั้งยังมีปัญหาการบุกรุกของเรืออวนลาก อวนรุน ที่เข้ามาในเขต 3,000 เมตร ซึ่งนับวันปริมาณสัตว์น้ำก็ลดจำนวนลงเรื่อยๆ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ จากเดิมอาชีพหลักของคนในชุมชนบ้านท่าพิกุล ประมาณ 90% ประกอบอาชีพประมงเรืออวนรุนกุ้งเคย ซึ่งทำได้เฉพาะในช่วงที่มีลมบก ตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงตุลาคม รวมระยะเวลาประมาณ 5 - 6 เดือน หลังจากนั้นชาวบ้านก็ต้องเผชิญกับสภาวะว่างงาน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงนัก เพราะยังมีสัตว์น้ำชนิดอื่นให้พอทำมาหากินได้ แต่ในปัจจุบันข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ทำกินเห็นได้ชัด ทั้งยังมีการเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน ทำให้อาชีพประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยเหลือน้อยลง หลายครอบครัวต้องเปลี่ยนอาชีพเพื่อความอยู่รอด โดยหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จากเดิมที่จะออกไปหางานเฉพาะหน้ามรสุมหรือนอกฤดูฤดูกาล เพิ่มขึ้นเป็น 70 % กลุ่มผู้ขายส่วนใหญ่จะไปเป็นกรรมกรก่อสร้าง ส่วนผู้หญิงเป็นกรรมกรโรงงาน ทำให้ต้องทอดทิ้งอาชีพประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เดิมเคยมีเรืออวนรุนกุ้งเคยประมาณ 100-200 ลำ ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 30-40 ลำ ทั้งยังมีปัญหาที่สังคมภายนอกเข้าใจว่าการทำประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยเป็นกลุ่มคนที่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำ ประกอบกับชาวประมงเองก็ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายประมง ทำให้ไม่มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ปัจจุบันชาวประมงจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน รายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว ต้องทิ้งถิ่นฐานเพื่อหาอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนกว่า

จากปัญหาทรัพยากรป่าชายเลนและชายฝั่งเสื่อมโทรม ส่งผลให้อาชีพการทำประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยที่เป็นอาชีพหลักเกือบบายไปจากชุมชน ทำให้ชาวประมงเรืออวนรุน จำนวน 20 คน เห็นความสำคัญ

และเริ่มตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อเพิ่มปริมาณป่าชายเลนและสัตว์น้ำ เป็นการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ทั้งยังสามารถเสริมอาชีพจากการทำประมงสัตว์น้ำชนิดอื่นในช่วงว่างจากการทำประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยได้ และเพื่อเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ สร้างทัศนคติที่ดีแก่สังคม ชุมชนภายนอกกว่าการทำประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยไม่ได้ทำลายทรัพยากรป่าชายเลนและสัตว์น้ำ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน ดังนั้นคำถามการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาอาชีพการทำประมงกุ้งเคยและการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านท่าพิกุล เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทะเลชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มอาชีพแก่ชาวประมงเรืออวนรุนในช่วงว่างงาน

คำถามวิจัย

ชุมชนบ้านท่าพิกุลจะมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำประมงกุ้งเคยและการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

พื้นที่ดำเนินงาน

หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ตั้งแต่ปากคลองท่าฉาง- ปากคลองบางปอ)

วิธีการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดกรอบแผนการทำการกิจกรรมของงานวิจัย

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
1.ประชุมทีมวิจัย	1.เพื่อสรุปการทำงานและวางแผนการทำงานร่วมกันด้านปัญหาอุปสรรค และค่าใช้จ่ายเดือนละ 1 ครั้ง 2.เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ	1.ประชุมสร้างความเข้าใจแบ่งหน้าที่และเตรียมอุปกรณ์ก่อนเริ่มการดำเนินงาน 2.สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละเดือนด้านปัญหา	1.ทีมวิจัยได้ฝึกการทำงานแบบมีส่วนร่วม 2.ทีมวิจัยได้สรุปการทำงานและวางแผนการทำงานร่วมกันในทุกกิจกรรม 3.ทีมวิจัยมีความรู้	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
	ทำงานร่วมกันในระหว่างทีมวิจัย 3. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันภายในทีมวิจัย	อุปสรรค ค่าใช้จ่าย และหาทางแก้ไขร่วมกัน	มากขึ้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกันในระหว่างทีมวิจัย	
2.ประชุมชี้แจงโครงการ	1. เพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัยให้ทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ 2. เพื่อขอความร่วมมือจากชุมชนในการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ	1. จัดเวทีนำเสนอวัตถุประสงค์ แผนการทำงาน ของโครงการ และกิจกรรมที่จะทำให้ทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ 2. ขอความร่วมมือจากชุมชนในการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ	1. ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทราบกรอบงานวิจัย 2. ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลด้านต่างๆ	- กลุ่มชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคย - ผู้นำชุมชน/อบต. - ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา - ประมงอำเภอ - สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 - สกว.
3. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมถึงการใช้ประโยชน์จาก	1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาด้านต่างๆของชุมชนตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน 2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา เป็นฐานข้อมูลในการทำกิจกรรมต่างๆต่อไป 3. เพื่อฝึกทักษะการตั้งคำถาม การจดสัมภาษณ์ การจด	1. กำหนดประเด็นหลักในเรื่องที่จะศึกษา ดังนี้ - ที่มาของรายได้ การผลิต และการตลาดในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - วิถีแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน เมื่อมีความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน	1. ทราบประวัติความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกิดขึ้น 2. ได้ฐานข้อมูลของชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ 3. ทีมวิจัยมีทักษะในการตั้งคำถามและบันทึกข้อมูลมากขึ้น 4. มีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล	- ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา - ชุมชน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
ทรัพยากรชายฝั่งและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพร้อมทั้งศึกษาประวัติความเป็นมา การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งบ้านท่าพิกุล	บันทึกและการสรุปข้อมูล 4. เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชุมชนและทีมวิจัย 5. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ใน การศึกษาข้อมูลของชุมชน 6. เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 7. เพื่อศึกษา พัฒนาการกลุ่ม ของกลุ่มอนุรักษ์	ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ ที่มีผลต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - การเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2. ทีมวิจัยออกไป สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน 3. จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวม ข้อมูล กลุ่ม อนุรักษ์ฯ 4. รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัดเวทีเพื่อ ตรวจสอบความ ถูก ตั้ อ ง แล ะ เติมเต็มข้อมูลให้สมบูรณ์	กันภายในชุมชน 5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลชุมชน 6. ชาวบ้านทราบ และตระหนักถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 7. ทราบข้อมูลการดำเนินงานของ กลุ่มอนุรักษ์	
4. ศึกษารวบรวม ข้อมูลองค์ความรู้ ในการจับกุ้งเคยทั้ง	1. เพื่อเปรียบเทียบ ข้อดีข้อเสีย ของ เครื่องมือการจับกุ้ง	1. สอบถามจากผู้รู้ 2. ศึกษาจากสื่อ ต่างๆเช่น หนังสือ	1. ได้ทราบความ เป็น มา ของ เครื่องมือการจับกุ้ง	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา - กลุ่มชาวประมง เรืออวนรุนกุ้งเคย

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
ใน และนอกพื้นที่ ตั้งแต่อดีต จนถึง ปัจจุบัน	เคยแต่ละชนิด 2.เพื่อพัฒนาอาชีพ การทำประมงกุ้ง เคย	เป็นต้น 3. นำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และหา แนวทางการ พัฒนาอาชีพ ประมงกุ้งเคย	เคยแต่ละชนิด 2.สามารถพัฒนา อาชีพ การทำ ประมงกุ้งเคยให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น	- ผู้รู้ทั้งในหมู่บ้าน และ นอกหมู่บ้าน - กลุ่มผู้สนใจ
5.สร้างกติกาในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากร อย่างยั่งยืน	1.เพื่อให้มี กฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากร ร่วมกัน 2.เพื่อให้สมาชิก ผู้เกี่ยวข้องร่วม แสดงความคิดเห็น ในการสร้างกฎ กติกา	1.ทีมวิจัย และ ชาวบ้านร่วมกัน กำหนดกติกา 2.นำกติกาที่ได้ เสนอผ่านเวทีเพื่อ ร่วมกันปรับปรุง แก้ไขจากสมาชิก และผู้เกี่ยวข้อง 3.นำกติกาที่ได้มา ใช้ประโยชน์	1.ได้กติกาในการ ประโยชน์จาก ทรัพยากรชายฝั่ง อย่างยั่งยืน 2.ทุกฝ่ายได้ มี ส่วนรวมในการ แสดงความคิดเห็น และมีความรู้สึก ห่วงแหนทรัพยากร ชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา - กลุ่มชาวประมง เรือ อวนรุนกุ้งเคย - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ผู้นำท้องถิ่น
6. กำหนดแนวเขต พื้นที่ทะเลชุมชนที่ ชัดเจน	1.เพื่อ ทำทะเล ชุมชน 2.เพื่อ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ 3.เพื่อป้องกันเรือ อวนรุน-อวนลาก	1.ประชุมวางแผน การทำงาน 2. ประสานงาน เจ้าหน้าที่ 3.สำรวจพื้นที่และ ทำแผนที่ถางแนว เขตที่จะปัก 4. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ 5.ปักแนวเขตและ ปักป้ายโครงการ เพื่อเป็นสัญลักษณ์	1. ชาวบ้านที่มีทำ กินที่ชัดเจน 2.สัตว์น้ำมีที่อยู่ อาศัย 3.เรืออวนรุน-อวน ลากไม่เข้ามา ทำลาย	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
		ให้ชาวประมงทั้งในและนอกพื้นที่รับรู้ 6. กำหนดกติกาในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน 7.สรุปผลการดำเนินงาน		
7.กิจกรรมเฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง	1.เพื่อดูแลรักษาไม่ให้ชาวประมงใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย 2.สร้างจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร	1.ทีมวิจัยจัดทำแผนเฝ้าระวังทั้งระดับชุมชนและเครือข่าย 2.ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3.ประชุมการเฝ้าระวังร่วมกับเครือข่ายสามเดือน 1 ครั้ง	1.ไม่มีเครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมายเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ชาวประมงได้ทำมาหากินอย่างยั่งยืน 2.ชาวประมงมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร	- ทีมวิจัย
8.การสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการทำประมงกุ้งเคย	เพื่อสร้างการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจที่ดีต่ออาชีพประมงอวนรุนกุ้งเคย	1.จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์และส่งข่าววิทยุชุมชน 2.พิสูจน์เชิงประจักษ์โดยการนำเจ้าหน้าที่และสื่อมวลชนลงพื้นที่ดูของจริง	1.คนภายนอกเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพประมงอวนรุนกุ้งเคย 2.ชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ	- ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา - กลุ่มชาวประมงอวนรุนกุ้งเคย -เจ้าหน้าที่และสื่อมวลชน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
9. กิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง (ปูดำ ปลาตุก ปลากระบอก เปี้ยว)	1. เพื่อเพิ่ม ความสมบูรณ์ของป่าชายและปริมาณสัตว์น้ำ 2. เพื่อสร้างที่ทำกินแก่ชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคย	1. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอพันธุ์กล้าไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ 2. ดำเนินการปลูกป่าชายเลนและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ 2 ครั้ง 3. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ห้ามจับปูเล็ก ปูไข่ ในช่วงเดือน กันยายน 4. รณรงค์ไม่ให้เปื้อ ปลา 5. ขอสนับสนุนลูกปลาที่ติดมากับอวนรุนกุ้งเคยของสมาชิกมาเป็นอาหารเสริมให้ปูและปลา ในป่าชายเลน	1. ป่าชายเลนและปริมาณสัตว์น้ำ ความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น 2. ชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคยมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจับสัตว์น้ำตามป่าชายเลนเป็นอาชีพเสริม	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา - กลุ่มชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคย - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ผู้นำท้องถิ่น - เด็กนักเรียน
10. เก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของของสัตว์น้ำและ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งระหว่าง และหลัง	เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง	1. จัดทำแบบบันทึก 2. ส่งแบบบันทึกให้ทีมวิจัยและสมาชิกนำไปบันทึกข้อมูลปริมาณ และชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้	1. ทราบการเปลี่ยนแปลง ปริมาณสัตว์น้ำ และป่าชายเลน 2. ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดีขึ้น	- ทีมวิจัยที่ปรึกษา - กลุ่มชาวประมงเรืออวนรุนกุ้งเคย

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
ศึกษาวิจัย		ในแต่ละวัน 3.เก็บข้อมูลโดย ภาพถ่ายเพื่อ เปรียบเทียบการ เปลี่ยนแปลงของ ทรัพยากร 4. สรุปแบบบันทึก การเปลี่ยนแปลง 3 เดือนครั้ง		
11.ศึกษารวบรวม ข้อมูลการเลี้ยง สัตว์น้ำในบ่อกึ่ง ร้าง โดยทดลอง เลี้ยงปลาดุกขาว และปลานิลในนา กึ่งร้างเพื่อเป็น แนวทางการสร้าง รายได้เสริมแก่ ชาวประมงเรืออวน รุนกึ่งเคย	เพื่อสร้างอาชีพ เสริมเพิ่มรายได้ ให้กับชุมชน	1. ปรับปรุงพื้นที่ บ่อกึ่งร้าง 2. ประสานงานขอ พันธุ์ปลาดุกจาก สถานีเพาะเลี้ยงฯ และชาวประมง ช่วยกันหามาเลี้ยง ในบ่อกึ่งร้าง พื้นที่ 4 ไร่โดยกันด้วย อวนตาถี่ 3. บันทึกข้อมูลการ เลี้ยง 4. สรุปผลการ ทดลอง	ชาวประมงอวนรุน กึ่งเคยมีอาชีพเสริม ทำในระหว่างไม่มี กึ่งเคยในช่วง 6 เดือน และมีรายได้ เพิ่มขึ้น	- ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา
12.จัดเวทีนำเสนอ ผลงานวิจัย	เพื่อนำเสนอผลการ ทำโครงการวิจัยให้ ชุมชนและคนทั่วไป รับทราบ	1.ประชุมทีมวิจัย วางแผนการจัด ประชุม 2.ประสานเชิญ ผู้เข้าร่วมประชุม จัดเตรียมอาหาร	1.ชุมชนและผู้ เกี่ยวข้องรับทราบ และสามารถนำเอา ความรู้ที่ได้จากการ วิจัยไปปรับใช้การ แลกเปลี่ยนความ	- ชาวบ้าน/ผู้นำ ชุมชน/ อบต. - ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา - เครือข่ายนักวิจัย ในจังหวัดสุราษฎร์ ธานี - เด็กนักเรียน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	กลุ่มเป้าหมาย
		สถานที่ 3.ดำเนินการจัด ประชุมนำเสนอ ผลงานวิจัย	คิดเห็นและนำ แก้ไขปัญหาของ ตนเองและชุมชน ได้	- หน่วยงาน/ ผู้สนใจ
13.จัดทำรายงาน ความก้าวหน้า รายงานฉบับ สมบูรณ์	1.เพื่อสรุปผลการ ดำเนินงาน วิจัยผล ที่เกิดขึ้นปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะต่อ สกว.	1.ประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปบทเรียน การทำงานวิจัย และร่วมกันเขียน รายงาน ความก้าวหน้าใน เดือนที่ 6 เดือนที่ 12 และ รายงาน ฉบับสมบูรณ์ใน เดือนที่ 18	1.ทีมวิจัยได้สรุป บททวนผลการ ดำเนินงาน นำ ความรู้และ บทเรียนมาพัฒนา ปรับปรุงการ ทำงานกลุ่มให้มี ความเข้มแข็ง 2.ได้ผลการ ดำเนินงาน ปัญหา ออกมาเป็นเอกสาร เสนอต่อ สกว. สำนักงานภาค และเก็บไว้ที่กลุ่ม เพื่อความรู้ ภาคภูมิใจที่ สามารถทำวิจัย สำเร็จลุล่วง	- ทีมวิจัย/ที่ปรึกษา

ระยะเวลาดำเนินงาน 18 เดือน

งบประมาณ 295,330 บาท (สองแสนเก้าหมื่นห้าพันสามร้อยสามสิบบาทถ้วน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ช่วงเดือนที่ 1-6

1. ทีมวิจัยมีความรู้เรื่องบริบทชุมชน การใช้ประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง
2. ทีมวิจัยได้เรียนรู้รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งบ้านท่าพิกุล และร่วมดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ได้ข้อมูลด้านการทำประมงกุ้งเคย และเกิดการกำหนดกติกาในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
4. มีแผนที่แนวเขตทะเลชุมชน และได้แผนงานเฝ้าระวังโดยชุมชน
5. ทีมวิจัยมีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงปริมาณสัตว์น้ำ และสามารถวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ช่วงเดือนที่ 7-12

6. ทีมวิจัยได้ความรู้ และมีแนวทางในการพัฒนาอาชีพทำประมงกุ้งเคยเพิ่มมากขึ้น
7. มีพื้นที่ทะเลชุมชน และเกิดกิจกรรมเฝ้าระวังระดับชุมชนที่ชัดเจน
8. เกิดความรู้ และมีแผนการดำเนินงานเฝ้าระวังในระดับเครือข่าย
9. เกิดกิจกรรมฟื้นฟู และอนุรักษ์ต่อเนื่อง และมีปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น
10. ทีมวิจัยเกิดการเรียน เกิดรายได้ จากการทำบ่อทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้าง และเกิดการพัฒนาอาชีพทางเลือกที่ยั่งยืน

ช่วงเดือนที่ 13-18

11. ทีมวิจัยมีความรู้ และสามารถเผยแพร่ข้อมูลด้านการทำประมงกุ้งเคย ที่ไม่ทำลายทรัพยากรแก่ผู้สนใจ
12. ทีมวิจัยมีความรู้ สามารถดำเนินกิจกรรมฟื้นฟู และอนุรักษ์เฝ้าระวังได้อย่างต่อเนื่อง
13. ทีมวิจัยมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำประมงกุ้งเคย และการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

บริบทชุมชน

2.1 สภาพพื้นที่

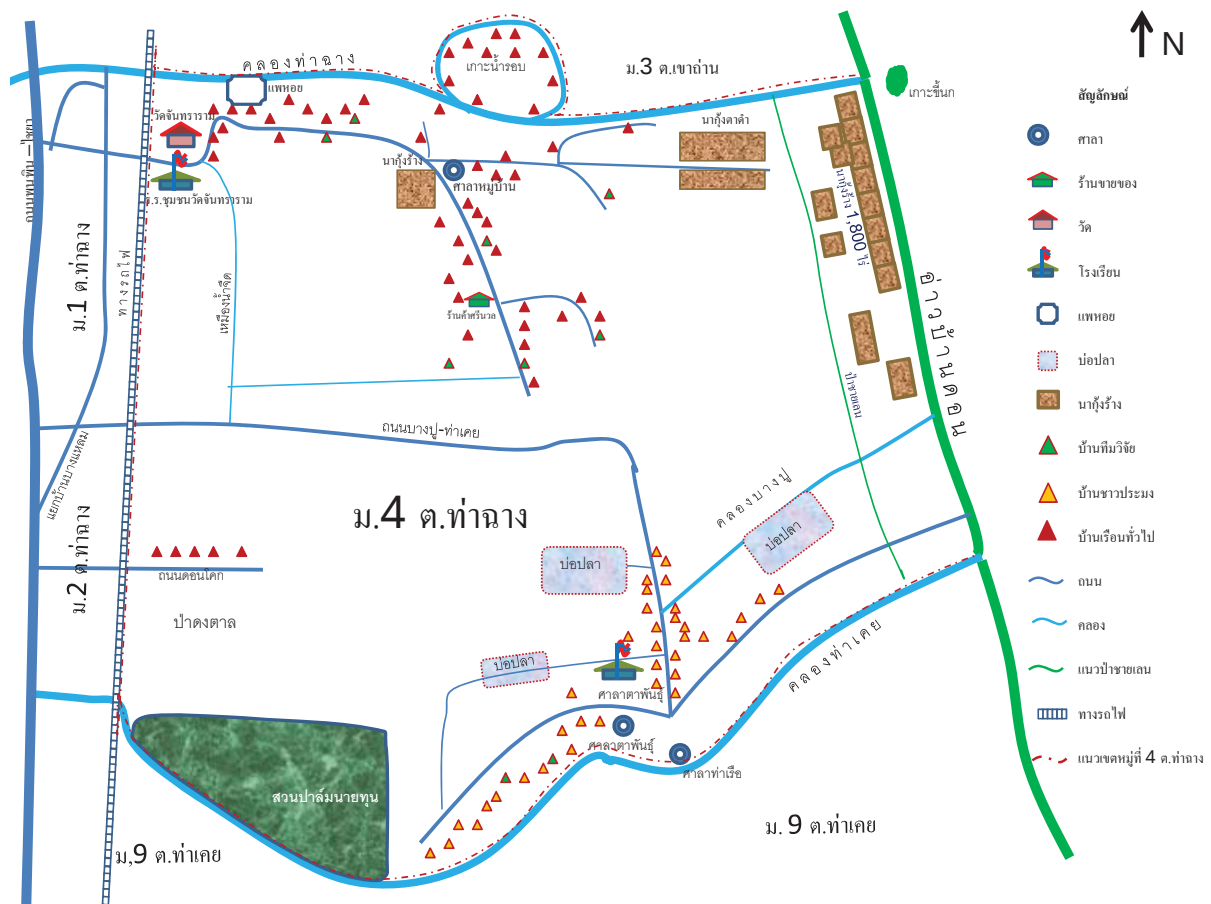
2.1.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านท่าพิกุล มีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดปากทะเลทางฝั่งอ่าวไทย อดีตผู้ใหญ่บ้าน ม. 4 บ้านท่าพิกุล นายเนื่อง ปานชนะพงษ์ เล่าให้ฟังว่า เดิมพื้นที่จากหลังวัดจันทร์ารามไปจนถึงบางทองดี เป็นที่ของนายทวย อวบท่าฉาง ซึ่งมีอาชีพทำการประมง มีเรือประมงมากมาย แต่การคมนาคมในสมัยนั้นไม่ค่อยสะดวก ไม่มีถนนเข้าในหมู่บ้าน มีการขนส่งสินค้าทางเรือ นายทวยจึงได้สร้างท่าเรือขึ้นเพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าไปขายในตลาด ห่างจากปากคลองประมาณ 2 กิโลเมตร และชาวบ้านใกล้เคียงบริเวณนั้นก็อาศัยท่าเรือดังกล่าว สำหรับขนส่งข้าวเปลือก มะพร้าว และ กุ้ง หอย ปู ปลา ด้วย จึงได้กลายมาเป็นท่าเรือประจำหมู่บ้านในเวลาต่อมา คำว่าท่าพิกุลนั้น มาจากพื้นที่บริเวณท่าเรือนี้ มีต้นพิกุลขนาดใหญ่ขึ้นอยู่หนึ่งต้น เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร เมื่อผู้คนภายในหมู่บ้าน และผู้คนทั่วไปผ่านมาในพื้นที่บริเวณนี้ ก็จะเรียกกันติดปากว่า “บ้านท่าพิกุล” จนกระทั่งทุกวันนี้ ปัจจุบันต้นพิกุลได้ตายไปแล้ว เมื่อประมาณ 30 ปี ที่ผ่านมาพื้นที่ดังกล่าวได้กลายมาเป็นคลองท่าฉางเนื่องจากการกัดเซาะของตลิ่ง

บ้านท่าพิกุล จะแบ่งเรียกเป็น 3 โซน ด้วยกัน คือ เขตแนวริมคลองตั้งแต่ริมทางรถไฟ ไปถึงสามแยกบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน จะเรียก “บ้านท่าพิกุล” ส่วนจากศาลาประจำหมู่บ้าน แยกทางขวามือ จะเรียกว่า “บ้านเกาะเบ๊” และแยกไปทางซ้าย จะเรียกว่า “บางทองดี” ซึ่งพื้นที่บริเวณนั้นมีลักษณะเป็นบางล้อมรอบ การสัญจรไปมาของทั้ง 3 บ้านในอดีต จะใช้สะพานเชือกสัญจรไปมาระหว่างเกาะเบ๊ไปบางทองดี และบางทองดีไปท่าพิกุล สำหรับบ้านบางทองดีในอดีตประมาณ 2481 พื้นที่บางทองดี บางส่วนได้มีการขุดคลองลัดตัดผ่าน เพื่อให้สะดวกในการสัญจรไปมา ทำให้พื้นที่โดนแบ่งเป็นสองส่วน ตั้งอยู่คนละฝั่งคลองกับบางทองดี และชาวบ้านเรียกพื้นที่ในบริเวณนั้นว่า “เกาะน้ำรอบ” ซึ่งในอดีตมีบ้านเรือนตั้งอยู่บนเกาะน้ำรอบประมาณ 5 ครัวเรือน แต่ปัจจุบันหมู่บ้านกลางเกาะไม่มีแล้วเนื่องจากพื้นที่กลายเป็นนาทุ่ง บ้านเรือนจึงตั้งอยู่บริเวณริมชายฝั่งโดยรอบ ส่วนพื้นที่คลองเดิมยังคงมีอยู่แต่มีความตื้นเขินมากขึ้นเนื่องจากไม่ค่อยได้ใช้งาน ปัจจุบัน สามารถสัญจรผ่านได้เฉพาะเรือขนาดเล็กเท่านั้น เพราะมีป่าจากและป่าชายเลนงอกใหม่ขึ้นแทนที่พื้นที่คลองเดิม

2.1.2 ที่ตั้ง – อาณาเขตติดต่อ บ้านท่าพิกุล ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด คลองท่าฉาง
ทิศใต้	จด บ้านท่าเคย หมู่ที่ 2 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง
ทิศตะวันตก	จด ทางรถไฟ
ทิศตะวันออก	จด ทะเลอ่าวบ้านดอน

รูปที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขต หมู่ที่ 4 ต.ท่าฉาง

2.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สามารถเก็บน้ำฝนได้เป็นอย่างดีในฤดูฝน ทิศใต้ของหมู่บ้านมีลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูกโดยเฉพาะการทำนาข้าว ส่วนทางทิศตะวันออกติดฝั่งอ่าวไทย มีลักษณะเป็นป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์

2.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

2.2.1 ประชากร

บ้านท่าพิกุลมีประชากรทั้งหมด 228 ครัวเรือน เป็นเพศชาย 512 คน เพศหญิง 446 คน รวมทั้งหมด 958 คน เด็กและเยาวชน (อายุ 1-18 ปี) จำนวน 190 คน คนแก่ (อายุ 60 ขึ้นไป) 120 คน (ที่มา: ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานบ้านท่าพิกุล หมู่ที่ 4, พ.ศ. 2550) ในอดีตประชากร ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่เดิม และคนเมืองใน (คนจากนอกพื้นที่) ซึ่งปัจจุบันเหลือแต่คนรุ่นหลาน

2.2.2 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

บ้านเรือนในสมัยก่อนปลูกในที่สูงหรือยกพื้นสูงเพื่อให้อันจากน้ำท่วม (พฤศจิกายน – ธันวาคม) ลักษณะเป็นบ้านไม้หลังคาจาก กันไม้ไผ่สาน ปลูกด้วยไม้ไผ่ ประมาณ 90 % ส่วนบ้านที่มีฐานะ จะทำด้วยไม้เคี่ยม หลังคาด้วยกระเบื้องว่าว ส่วนใหญ่การสร้างบ้านเรือนจะตั้งติดกับริมคลองและริมถนน ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกจนเข้าไปถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการมีถมดินสูงให้พ้นจากน้ำท่วม และสร้างบ้านขึ้นเดี่ยวแบบสมัยใหม่

2.2.3 เส้นทางคมนาคม

มีถนนสายหลักในหมู่บ้านอยู่ 2 สาย คือ

- สายบ้านบางปู ระยะทาง 2,200 ม. เป็นถนนคอนกรีต และอยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างลาดยางของอบต. ท่าช้าง
- สายบ้านท่าพิกุล ระยะทาง 1,700 ม. เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กตลอดสาย

2.2.4 ด้านการศึกษา

1) การศึกษาในระบบ เด็กก่อนวัยเรียนได้เข้ารับการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านท่าช้าง ซึ่งเป็นศูนย์ที่ได้รับมาตรฐานการศึกษาดีเด่นของอำเภอท่าช้าง และโรงเรียนชุมชนวัดจันทาราม สอนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเด็กที่จบจากโรงเรียนแห่งนี้ได้รับการศึกษาต่อ และสอบเข้าเรียนในโรงเรียนระดับสูง อยู่ในเกณฑ์ดี

2) การศึกษานอกโรงเรียน เด็กในชุมชนที่ไม่จบ ม.3 ก็ไปศึกษาต่อจนจบ การศึกษานอกโรงเรียนทุกคน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงตารางจำนวนนักเรียนที่เรียน กศน.ท่าฉางในแต่ละปี¹

พ.ศ.	จำนวนนักเรียนชาย	จำนวนนักเรียนหญิง	รวม
2547	5	1	6
2548	3	-	3
2549	2	2	4
2550	5	5	10
2551	3	1	4
รวม	18	9	27

2.2.5 ด้านสาธารณสุข

สุขภาพและพลานามัยของชาวบ้านในชุมชนมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าทุกคนครัวเรือนสะดวกและรวดเร็วอยู่ใกล้โรงพยาบาลท่าฉาง ส่วนผู้สูงอายุและเด็กพิการได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล และอยู่ในโครงการสวัสดิการผู้สูงอายุของ อสม.ที่โรงพยาบาลท่าฉาง

2.2.6 ด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี

- ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านมีการจัดกิจกรรมวันกตัญญู รดน้ำผู้ใหญ่ และพระพุทธรูปที่วัด
- ประเพณีชักพระทอดผ้าป่าสามัคคี จัดทำเรือพระบกในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 ของทุกๆ ปีที่วัดจันทาราม
- งานประเพณี ทอดผ้าป่าสามัคคี ทำในวันแรม 8 เดือน 5 ที่วัดจันทาราม ซึ่งเป็นงานประจำปีของชุมชน
- งานประเพณีลอยกระทง ของบ้านบางปู ในเดือนธันวาคมของทุกปี มีการสวดพราหมณ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือและมีการแข่งเรือพายในท้องถิ่น เป็นประเพณีทุกปี
- งานสวดกลางบ้าน (สวดแม่ยายเจ้า) ทำในช่วงเดือน 6 ต่อเดือน 7 สืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปี ทุกหมู่บ้านในตำบลท่าฉางจะทำพิธีสวดกลางบ้าน เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้าน จะทำไม่พร้อมกันแล้วแต่คณะกรรมการในพิธีในการจัดสรรเวลาให้ โดยในพื้นที่ท่าพิกุลจะมีการสวดทำบุญหมู่บ้านประมาณ 3-5 ค่ำ โดยจะอัญเชิญแม่ยายเจ้าไปทำพิธีซึ่งจะมีขบวนแห่ และมีการรำหน้าขบวน เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะแห่มาคืนที่ศาล หลังจากนั้นหมู่บ้านอื่นก็จะอัญเชิญไปยังหมู่บ้านของตน ชาวบ้านอำเภอท่าฉางมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ของแม่ยายเจ้าในเรื่องการบนบานศาลกล่าว ให้ช่วยเหลือ ค้ำครองป้องกันอันตรายต่างๆ เมื่อได้ดังขอก็นำของมาแก้บน ซึ่งได้แก่ หมู เห็ด เป็ด ไก่ หนม กุ้ง พวงมาลัยดอกไม้สด ปะทัด และทองเปลว หรือสิ่งอื่นๆที่บนบานไว้

¹ ข้อมูลจากนางสาวลักษณีย์ เพชรมศรี

ประวัติแม่ยายเจ้า จากการสอบถามลุงค้อย คล้ายพิกุล อายุ 91 ปี และป้าพวง คล้ายพิกุล อายุ 89 ปี ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กับศาลตั้งของแม่ยายเจ้า ก็สันนิษฐานว่า แม่ยายเจ้าเป็นลูกสาวของชาวท่าฉางมาโดยกำเนิด บิดาเป็นคนจีน มารดาเป็นคนไทย ท่านเป็นคนมีนิสัยดี โอบอ้อมอารี และพูดจาดีมารยาท เรียบร้อยตั้งอยู่ในศีลในธรรมชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และเป็นคนที่มีรูปร่างสวยงามมาก เป็นที่รักใคร่เชื่อถือของชาวท่าฉางเป็นอย่างมาก ในสมัยนั้นมีการหาตัวผู้หญิงงามไปถวายเจ้าเมือง แม่ยายเจ้าเป็นผู้หญิงงามรูปหนึ่งที่ถูกทางการจับตัวไป แต่การเดินทางสมัยนั้นต้องอาศัยทางเรือเพียงอย่างเดียว เมื่อท่านเดินทางถึงปากน้ำท่าฉาง ท่านก็ยกมือไหว้อธิฐานแล้วท่านก็ตัดสินใจกระโดดน้ำตาย การจากไปของท่านเมื่อชาวบ้านทราบข่าวก็เสียใจเป็นอย่างมาก เมื่อผ่านไปเป็นเวลานาน ท่านก็เข้าฝันชาวบ้านท่าฉางว่าท่านยังไม่ตาย ท่านอยู่ในคลองท่าฉางนั่นเอง และจะช่วยคุ้มครองภัยอันตรายให้ชาวท่าฉางต่อไป และมีความเชื่อว่า วัน 8 ค่ำ และ 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันพระ อย่าได้ลงไปอาบน้ำในคลองเด็ดขาด เพราะท่านไม่อยู่ ไปเข้าเฝ้าพระอิศวร และจะกลับมาหลายร่างเป็นจระเข้สีขาว ซึ่งมีบริวารเป็นจระเข้สีดำอีกมากมายอาศัยอยู่ในลำคลอง

หลายปีต่อมามีคนเห็นก้อนหินสีขาวลอยทวนน้ำขึ้นมาชาวบ้านคิดว่าเป็นแม่ยายเจ้า เนื่องจากคุณป้าจำปามาบอกว่าแม่ยายเจ้าไปเข้าฝัน ท่านบอกว่าก้อนหินสีขาวนั้นคือ แม่ยายเจ้า ชาวบ้านจึงได้ไปเชิญก้อนหินสีขาวนั้นมาประดิษฐานไว้ ณ ศาลาริมคลอง ซึ่งชาวบ้านนับถือ และกราบไหว้กันมาตลอด

เมื่อศาลาที่ประดิษฐานแม่ยายเจ้าชำรุดทรุดโทรม ชาวบ้านได้ร่วมใจกันสร้างศาลาใหม่ อยู่ใกล้ที่เดิม (ใกล้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าฉางในปัจจุบัน) ที่ศาลามีหัวจระเข้ เพราะจะเชื่อนั่นคือบริวารของท่าน เมื่อใดที่มีจระเข้ใหญ่เข้ามาในคลอง ท่านก็จะเตือนลูกหลานว่า “ลูกเอ๋ย ลูกหลานมีเรือใหญ่เข้ามาอยู่ในปกครองแล้ว ให้ลูกหลานจงระวัง” (เรือใหญ่หมายถึงจระเข้ที่ไม่ใช่บริวาร) ปีใดท่านเข้าฝันว่า “แม่ยายไปเล่นการพนันแพ้เบี้ยหยอดหมดแล้ว” (หมายถึงปีนั้น กุ้ง หอย ปู ปลาในแม่น้ำลำคลองมีน้อยชาวบ้านหากินได้ยาก) ถ้าปีใดท่านให้ฝันว่า “แม่ยายไปเล่นการพนันชนะมากมาย” (หมายถึงปีนั้นชาวบ้านไปหากุ้ง หอย ปู ปลาได้มาก)

ทุกๆ ปีชาวตลาดท่าฉาง บ้านท่าพิกุล บ้านไทรใหญ่ บ้านล่าง จะนำแม่ยายเจ้าไปสมโภช โดยเริ่มที่ศาลแม่ยายเจ้า ซึ่งจะมีคณะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย นำโดยศึกษาธิการอำเภอท่าฉางเป็นประธาน จะนิมนต์พระมาสวดเจริญพระพุทธมนต์เป็นเวลา 3 คืน เริ่มตั้งแต่วันแรม 14 ค่ำ เดือน 5 เป็นต้นไป จากนั้นหมู่บ้านต่างๆ จะอัญเชิญแม่ยายเจ้าไปสมโภชหมู่บ้านละ 3 คือ ระหว่างทาง มีขบวนกลองยาว ขบวนรำไทย ขบวนแฟนซี และดนตรีต่างๆ เพื่อเสริมศรัทธาบารมี และความสนุกสนาน เพื่อความสามัคคีของบุคคลในท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป จากนั้นอัญเชิญท่านกลับมาประดิษฐานไว้ที่เดิม

ช่วงก่อนปี 2548 การอัญเชิญแม่ยายเจ้าไปทำพิธีต้องช่วยกันอุ้มในขบวนแห่ แต่ต่อมาได้มีการบูรณะใหม่เนื่องจากมีการแตกร้าง ทำให้แม่ยายเจ้ามีองค์ใหญ่กว่าเดิม (ประมาณ 60 กิโลกรัม) การอัญเชิญจึงต้องแห่ด้วยรถยนต์ (ข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ เรื่องแม่ยายเจ้า ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวท่าฉาง ; จันทเวช)

2.2.7 ศาสนา และการเคารพนับถือ

ชาวบ้านส่วนมาก 98 % นับถือศาสนาพุทธ เคารพบรรพบุรุษที่นับถือ เช่น พระนุชา อาจารย์หลวงพ่อดิต วัดจันทาราม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน และมีความเชื่อ ศรัทธา ต่อแม่ยายเจ้า ตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวบ้านนับถือแม่ยายเจ้าว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองช่วยเหลือพวกเขาอยู่ถึงปัจจุบัน

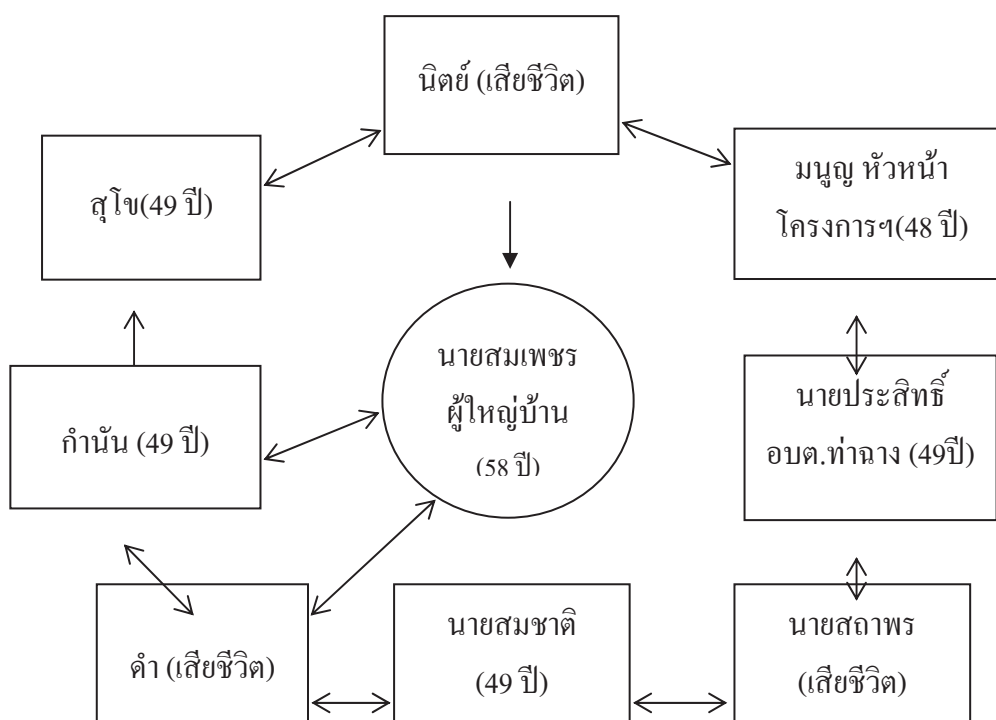
2.2.8 การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ

- ผู้นำฝ่ายปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน) ได้มีการประชุมประจำเดือนในวันที่ 6 ของทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ

เรียงลำดับพัฒนาการผู้ปกครองหมู่บ้านตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

1. นายเนื่อง ปานชนะพงศ์ เป็นผู้ใหญ่วillage ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึง 2518 และลาออก
2. นายชาน แซ่ด่าน เป็นผู้ใหญ่วillage ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึง 2528 โดนยิงเสียชีวิต
3. นายวิมล ไชยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่วillage ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ถึง 2531 โดนแทงเสียชีวิต
4. นายสมเพชร ทองนัยพราหมณ์ เป็นผู้ใหญ่วillage ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ถึง ปัจจุบัน

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจของผู้นำในชุมชน

จากการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในปี 2531 นายสมเพชร ทองนัยพรหมณ์ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งจากการสนับสนุนของนายดำ รักบางแหลม ซึ่งเป็นที่เคารพรักของชาวบ้านหมู่ที่ 4 ซึ่งต่อมา นายดำ เสียชีวิตในปี 2537 จึงมีนายสมชาติ รักบางแหลม และนายประสิทธิ์ จันทเวช เข้ามาช่วยประสานงานต่างๆ ในหมู่บ้านแทนนายดำ ในปี 2538 นายสถาพร สมภักดี ซึ่งเป็นคนนอกหมู่บ้านเข้ามาทำงานเพาะเลี้ยงกุ้ง และเริ่มเป็นที่เคารพรัก และนับถือของชาวบ้าน จึงได้รับคัดเลือกเป็นสมาชิก อบต. หลังจากนั้นก็ได้มาเป็นสมาชิกของหมู่ 4 โดยมีนางอบ ซึ่งเป็นน้ำสาวของนายสถาพร ยกที่ดินปลูกบ้านให้ 1 แปลง เพราะนายสถาพร เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ กว้างไกลในการพัฒนาหมู่บ้านให้ไปในทางที่ดี เพราะหมู่ที่ 4 เป็นที่ยอมรับจากหมู่บ้านใกล้เคียง หลังจากนั้นได้มีการขัดผลประโยชน์จากงบประมาณในการทำถนนเข้าหมู่บ้าน นายสถาพร ได้ลาออกจากสมาชิก อบต. และกำลังจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศบาลท่าฉาง แต่ก็ถูกยิงเสียชีวิตไปก่อน ในปี 2539 เมื่อนายสถาพร เสียชีวิต ต่อมาได้มีจำสุโข ซึ่งเป็นคนต่างถิ่น จำสมชาติ กำนัน นายประสิทธิ์ และนายมนูญ ซึ่งเป็นเพื่อนรักกันมาก่อนหน้านี้ ได้เข้ามาเป็นแกนนำในการทำงานเพื่อชุมชนต่อ โดยเฉพาะนายสมชาติ รักบางแหลม เป็นผู้ที่มีความรู้ และเป็นแกนนำในการทำงานต่างๆ ในชุมชน เป็นที่เคารพนับถือ และได้รับความไว้วางใจอย่างดีจากคนในชุมชนมาตั้งแต่รุ่นพ่อ โดยมีคนอื่นๆ คอยช่วยเหลืออยู่ตลอด

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสมาชิกอบต.เป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้าน และส่งเสริมด้านอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. นางจันทร์ทิพย์	เพชรธณ	เป็นสมาชิกอบต.ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 ถึง 2548
2. นางปราณี	จันทร์ประสงค์	เป็นสมาชิกอบต. ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 ถึง 2548
3. นายประสิทธิ์	จันทเวช	เป็นสมาชิกอบต.ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 ถึง ปัจจุบัน
4. นายชัยยุทธ์	ชัยวงศ์	เป็นสมาชิกอบต.ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 ถึง ปัจจุบัน

- กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน เช่น

- กลุ่มออมทรัพย์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2548 มีนายประสิทธิ์ จันทเวช เป็นหัวหน้ากลุ่ม ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
 1. สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน
 2. เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง
 3. ให้สมาชิกรู้จักบริหาร และพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม
 4. ให้สมาชิกได้รับการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตรแบบยั่งยืนรวมไปถึงการเก็บออมเงินฝาก

ปัจจุบันได้ดำเนินงานในเรื่องของการฝากออมเงิน และจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปประกอบอาชีพ

- กลุ่มเลี้ยงปลากะพง ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 8 สิงหาคม 2550 โดยมีนายเดโช ปานชนะพงศ์ เป็นหัวหน้ากลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อ
 1. เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก กลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพง
 2. เพิ่มความเข้มแข็งแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป
 3. สมาชิกมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการทำงาน
 4. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ดีขึ้น

ปัจจุบันได้ดำเนินงานในเรื่องของการฝากออมทรัพย์รายเดือนและประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 7 ของเดือน และมีการจัดหาพันธุ์ปลากะพงให้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551

2.2.9 ความสัมพันธ์ของชุมชนและกลุ่มชุมชน

- ความสัมพันธ์ เป็นไปแบบระบบเครือญาติ มีการจัดระบบกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามกิจกรรมของชาวบ้าน และมีการเข้าร่วมเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพง
- การจัดการความสัมพันธ์ และจัดการกลุ่มโดยชาวบ้านเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี และได้รับประโยชน์ร่วมกัน ร่วมใจกันพัฒนาคนและอาชีพของหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป โดยมีสมาชิกอบต.เป็นผู้สนับสนุนกิจกรรม และแนะนำโครงการต่างๆ ให้ชาวบ้านและส่งเสริมการพัฒนาของกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง มีระบบการจัดการที่ยั่งยืนตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง
- ผลการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักการทำงานโดยมีส่วนร่วม การรักสามัคคี คิดและทำในแนวทางของตัวเอง กล้าแสดงออกในการพูด และมีการรับรู้ข่าวสารต่างๆ ร่วมกัน
- ปัญหาความขัดแย้ง ปรับเปลี่ยนไปยุคตามสมัย เพื่อความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันแบบมีความสุข ไม่แตกแยกสามัคคี โดยการพูดคุยว่ากล่าวตักเตือนให้รู้คุณประโยชน์และโทษในการกระทำผิด เพื่ออนาคตไว้ให้แก่ลูกหลานว่าครอบครัวของเรานั้น เป็นคนดีไม่มีความขัดแย้งกัน โดยอาศัยหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นคติเตือนใจ

2.3. ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและระบบกรรมสิทธิ์

2.3.1 พื้นดิน

- เป็นพื้นที่ที่มีโฉนด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร เช่น นาทุ่ง สวนปาล์ม บ่อเลี้ยงปลา นาข้าว การใช้ประโยชน์แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ และปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นของนายทุนนอกพื้นที่
- ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากผลกระทบจากการใช้สารเคมีบางชนิด ในการเลี้ยงกุ้งและน้ำเสียจากโรงงานต่างๆ

2.3.2 แหล่งน้ำ/ทะเล

แหล่งน้ำ มีลำคลองอยู่ 2 แห่ง ซึ่งใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ทำสวนปาล์ม คือ คลองท่าฉาง และคลองท่าเคย และคลองเล็กๆ อีก 3 แห่ง คลองบางทองดี, คลองบางกลางคุด และคลองบางปู และคูส่งน้ำจืดอีก 1 แห่ง ซึ่งใช้น้ำมาทำประโยชน์ในการทำนาข้าว สวนปาล์ม และพื้นที่ทะเลอีกประมาณห้าพันกว่าไร่ ที่เหลือจากการจับจองพื้นที่เพื่อทำคอกหอยแครง เป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพทำประมง การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเหล่านี้ ก่อให้เกิดอาชีพทางด้านการประมง, เกษตร, และใช้ในการคมนาคมทางน้ำในปัจจุบัน แต่ปัจจุบันลำคลองเหล่านี้ตื้นเขินไม่เหมาะแก่การทำประมงเรือขนาดใหญ่ และเลี้ยงสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีน้ำเสียจากแหล่งต่างๆ เริ่มไหลลงสู่ลำคลอง ทำให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ โดยชุมชนเป็นผู้ดูแลกันเอง ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ โดยจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำ คลองท่าฉางขึ้น

2.3.3 ป่าไม้ และป่าชุมชน

พื้นที่ทางด้านตะวันออกของหมู่บ้านติดทะเลอ่าวไทย ลักษณะเป็นป่าสมบูรณ์ มีต้น แสม ลำพู ถั่ว โกงกาง ตม ลำแพน ปักปรง ขึ้นคลุมพื้นที่ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ได้ปลูกป่าเพิ่มเติม เช่น โกงกาง ถั่ว เป็นต้น

ประโยชน์เพื่อเน้นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน เพิ่มระบบนิเวศน์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยอาศัยความดูแล เฝ้าระวัง และจัดการโดยกลุ่มของชาวบ้านท่าพิกุล สร้างกิจกรรมต่างๆ เช่น การปลูกป่า สร้างหอดูนก เลี้ยงปูเปี้ยว คีนสุ่ระบบธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 สภาพทางเศรษฐกิจ และสาธารณูปโภคของชุมชน

ในอดีตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท่าพิกุลไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ชีวิตก็ดำเนินต่อไปได้อย่างเรียบง่าย มีการเดินทางในการไปมาหาสู่กันภายในชุมชน ถ้าออกนอกพื้นที่ก็ใช้เรือแม่ล หรือรถไฟ ในการเดินทาง ส่วนด้านอาชีพ ส่วนใหญ่จะทำนาโดยใช้น้ำฝนตามฤดูกาลเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก การทำประมงก็เช่นเดียวกัน ไม่มีการแก่งแย่งทรัพยากรกัน เมื่อเหลือกินเหลือใช้จึงจะนำไปขาย หรือแลกเปลี่ยนกัน ใช้น้ำมันก๊าดและขี้ไต้ในการให้แสงสว่าง ใช้ไม้ฟืนและถ่าน ในการหุงข้าว จนเมื่อความเจริญเข้ามาเรื่อยๆ วิถีชีวิตที่เคยเรียบง่ายเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านการ คมนาคม และเครื่องมือการประกอบอาชีพที่ทันสมัยขึ้น ประชากรขยายตัวมากขึ้น และมีการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกมากขึ้น ทำให้การประกอบอาชีพแบบทะเลาล้างและแก่งแย่งแข่งขันมากขึ้น ทั้งนากุ้ง และเครื่องมือประมงแบบธรรม ลายล้าง ทำให้ทรัพยากรบางอย่างเริ่มสูญหายไปจากพื้นที่ เกิดมลพิษขึ้นกับแหล่งน้ำ น้ำที่เคยใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคได้ กลับนำมาใช้ไม่ได้เหมือนในอดีต ต้องขุดเอาน้ำใต้ดินมาใช้ อาชีพทำนาซึ่งเคยเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ถูกแปรสภาพเป็นสวนปาล์มน้ำมัน ทั้งของชาวบ้านเอง และนายทุน

จากนอกพื้นที่ ความเจริญที่เข้ามาพร้อมกับความสะดวกสบาย กลับเข้ามาทำลายทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และเบียดบังวิถีชีวิตที่เคยเรียบง่ายให้หมดไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ด้านต่างๆ เป็นดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการด้านอาชีพ และสาธารณูปโภคของคนในชุมชน

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
ก่อน 2509	- การเดินทางใช้ทางเท้าในหมู่บ้านระยะทางใกล้ๆโดยการเดินทางหัวคันนา ข้าว หน้าแล้งก็เดินตัดทุ่งนา ส่วนระยะไกลใช้ทางเรือและทางรถไฟโดยมีเรือเมล์ 2 ลำ แล่นจากพื้นที่เข้าตัวเมือง เรือเมล์หายไป ช่วงปี 2505 - น้ำ อาศัยการใช้ตุ่มรองน้ำฝนตามธรรมชาติไว้ใช้สอยในครัวเรือน เมื่อถึงหน้าแล้งจะใช้น้ำจาก สระเก็บน้ำของวัดจันทาราม โดยมี 2 สระ เป็นสระขุดด้วยแรงชาวบ้าน และมีบ่อน้ำซึมในวัดในการใช้สอย (น้ำฝนจากธรรมชาติมาใช้น้ำแล้ง) บางบ้านทำสระเก็บน้ำไว้ใช้เอง - อาชีพ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพทำนาปี อาศัยน้ำฝนตามฤดูกาลเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่และทำประมงชายฝั่งเป็นอาชีพเสริม เช่น เบ็ดราว (เบ็ดยี่สาน) อวนลอย อวนตี อวนเข็น อวนกึ่ง (โดยใช้แรงคนเดินล่อม ไม่ได้ใช้เรือเหมือนปัจจุบันหน้าแล้ง ใช้กระดานถีบ หาลู หาย หอย) การร่อนกุ้งเคยโดยใช้แรงคน เรือพายผีหลอก เรือเชียด และช้อนปึกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและขาย (ยังไม่มีเครื่องยนต์ใช้) - ไฟ ใช้น้ำมันก๊าด และขี้ได้ เป็นเชื้อเพลิง ในการให้แสงสว่าง และหุงต้มทำกับข้าว ใช้ไม้ฟืน เตาถ่าน - มีการสัมปทานเตาถ่านไม้ในป่าชายเลน เพื่อส่งขายนอกพื้นที่โดยคนเมืองใน (คนจากภาคกลาง) ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรมากนัก และหมดสัมปทานเมื่อปี 2510 - ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ทั้งป่าไม้และทรัพยากรสัตว์น้ำ - ปี 2509 เริ่มมีการเลี้ยงหอยแครงโดยการสัมปทานจากคนนอกพื้นที่

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
2510-2520	- เรื่องการเดินทางยังเหมือนเดิม แต่เริ่มมีโครงการสร้างถนนในพื้นที่ และขุดถนนเข้าหมู่บ้านโดยแรงคนเมื่อปี 2519 เป็นถนนดิน - การใช้ไฟยังเหมือนเดิม - น้ำ ยังมีการใช้น้ำตามธรรมชาติ และสระน้ำของวัดเช่นเดิม - การประกอบอาชีพ ในปี 2510 การประมงเริ่มมีอวนรุน ทำให้การทำประมงเรืออวนกุ่ม กับอวนรุนเคยเริ่มมีน้อยลง ยังมีการทำนาอยู่เหมือนเดิม - เมื่อประมาณปี 2518 เริ่มเครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น เครื่องยนต์ย่นมา 1 สูบ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันมาประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก และบางส่วนยังทำนาข้าวอยู่ - ทรัพยากรป่าชายเลน และสัตว์น้ำยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ - ประมาณปี 2513 ตัดถนนสายไชยา-พุนพิน เริ่มมีรถประจำทาง เป็นรถสองแถวโครงเหล็ก ใฝ่ผ้าเต็นท์ และเป็นถนนลาดยางเมื่อ ปี 2519
2521-2530	- การเดินทาง ปี 2525 มีการทำถนนทางเท้าที่สะดวกขึ้น โดยการเสียดสีพื้นที่ของคนในหมู่บ้าน เป็นถนนดินที่กว้างกว่าเดิม - น้ำ ปี 2525 เริ่มมีน้ำบาดาลทำเป็นประปาหมู่บ้านส่งไปใช้ทั่วหมู่บ้าน บ้านที่มีฐานะก็จะขุดบ่อบาดาลใช้เอง - อาชีพ อวนรุนเคยเริ่มพัฒนาเป็นเครื่องยนต์สี่สูบ เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ได้ดีที่สุดในช่วงนั้น ปี 2529 เริ่มมีอาชีพนากุ้งแบบธรรมชาติ (พื้นที่ไม่น้อยกว่า 150 ไร่ต่อแปลง) ทั้งจากคนในและนอกพื้นที่ นาข้าวประมาณ 30 % ถูกแปรสภาพเป็นนากุ้ง - มีการทำอาชีพประมงเป็นอาชีพเรืออวนรุนกุ่มเคยเป็นหลัก

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
	- ประมาณ ปี 2528 เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน หลังจากนั้นอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ก็มีในพื้นที่ เป็นช่วงที่มีการพัฒนาสูงสุด
2531-2540	- การเดินทาง เข้าหมู่บ้าน เริ่มมีถนนดินแดง การเดินทางสะดวกขึ้น มีรถจักรยาน และจักรยานยนต์ใช้ เริ่มมีรถยนต์ส่วนตัว 1 คัน - น้ำ เริ่มมีบ่อบาดาลส่วนตัวเป็นบางบ้าน คนที่ไม่มีบ่อก็อาศัยใช้จากบ้านใกล้เคียง ยัง ไม่มีประปาหมู่บ้าน - ไฟ มีไฟฟ้าเข้าทั่วถึงทุกหลังคาเรือน - อาชีพ นาข้าวเหลือประมาณ 10 % ที่เหลือจะทำอาชีพทำนาถั่ว ปี 2535 มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าชายเลน โดยนายทุนเพิ่มมากขึ้น จนพื้นที่ป่าเตียนโล่ง ถึงทะเล เหลือพื้นที่ป่า กว้างประมาณ 80 เมตร จากร่องน้ำทำฉางถึงร่องน้ำบางปอ และอวนรุนกุ้งเคย (อย่างน้อย 150 กิโลเมตร คั่น) ส่งผลให้พ.ศ. 2539 ทรัพยากรสัตว์น้ำเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น กุ้งหมดไปจากพื้นที่ กุ้งเคย ปลา ปู ลดลง เป็นต้น จากนั้นการเพาะเลี้ยงกุ้งเริ่มประสบปัญหาโรค หิวเหลือจุดแดง กุ้งตาย ทำให้ผู้เลี้ยงขาดทุน และบางส่วนเริ่มหันกลับมาทำเรืออวนรุนอีกครั้งในปี 2541 นาข้าวเหลือประมาณ 10 % - ปี 2539 เริ่มมีเรือลอบตาถี่จากนอกพื้นที่เข้ามาหากินในพื้นที่ (800-1200 ลูก) ส่วนเรือในพื้นที่(20-30 ลูก/ลำ)หากินในคลองริมป่าโกงกาง - เรืออวนรุนกุ้งเคย ประสบปัญหาน้ำมันแพง และคอกหอยบุกรุกพื้นที่ทำให้พื้นที่ในการทำมาหากินได้น้อยลง ทำให้หลายครัวต้องเลิกกิจการเพราะรายได้ไม่คุ้มทุน - ทรัพยากรป่าชายเลนเริ่มเสื่อมโทรม เนื่องจากการรุกพื้นที่เพื่อทำนาถั่ว และน้ำเสียจากบ่อเลี้ยง และการลอกร่องน้ำบริเวณปากคลองทำฉาง หลังจากนั้นสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 เข้ามาดูแลป่าชายเลน เมื่อปี 2535

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
	ประมาณปี 2537 มีการปลูกป่าเสริมตลอดแนวชายฝั่งจากคลองไผ่ยาถึงอำเภอฟุนพิน และยึดนาทุ่งที่รุกพื้นที่ป่าชายเลน ให้เป็นป่าสาธารณะเช่นเดิม
2540-ปัจจุบัน	- การเดินเข้าหมู่บ้านเริ่มเป็นถนนลาดยาง การเดินทางสะดวกมากขึ้น ส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ใช้ในครัวเรือน และมีรถยนต์บ้างเล็กน้อย - น้ำ มีชุดบ่อบาดาลใช้ ประมาณ 90 % บางส่วนที่ไม่มีบ่อก็จะอาศัยจากเพื่อนบ้าน - อาชีพ อวนรุนกุ้งเคยลดลงอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาเรืออวนรุนลดลงจาก 140 ลำ เหลือ 50 ลำ ที่ยังออกรุ่นอยู่เสมอประมาณ 15 ลำ ชาวบ้านออกไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากขึ้น - ประมาณ 2549 มีการขยายพื้นที่เลี้ยงหอยแครงมีมากขึ้น เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พื้นที่รุนกุ้งเคยน้อยลง - เครื่องมือประมง ได้แก่ ลอบลดจำนวนน้อยลง เนื่องจากปูมีน้อยลง เครื่องมือผิดกฎหมายน้อยลง เนื่องจากชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังมากขึ้น - ปี 2550 นายทุนจากนอกพื้นที่เข้ามาซื้อพื้นที่เพื่อปลูกปาล์ม และเลี้ยงกุ้ง บริเวณ ถนนบางปูถึงถนนดอนโคก คิดเป็นพื้นที่ประมาณ สองพันกว่าไร่ - ทรัพยากรป่าชายเลนมีการฟื้นตัวโดยธรรมชาติมากขึ้น รวมถึงในพื้นที่บ่อกุ้งร้าง - ปี 2550 หลังจากการทำแนวเขตทะเลชุมชน ส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น สังเกตจากชาวบ้านเข้ามาหากินในพื้นที่มากขึ้น ทั้งคนในและนอกพื้นที่ เช่น การมกั้ง การใช้วนตี ถีบกระดาน วางเบ็ดเหยื่อ ไซปลาตุก (ตาห่าง) เป็นต้น ซึ่งการใช้เครื่องมือส่วนใหญ่จะเป็นแบบไม่ทำลายล้าง เนื่องจากมีการเฝ้าระวังการใช้อย่างใกล้ชิด แต่ยังมีการใช้ลอบตาถี่เข้ามาในเขตทะเลชุมชนอยู่บ้าง

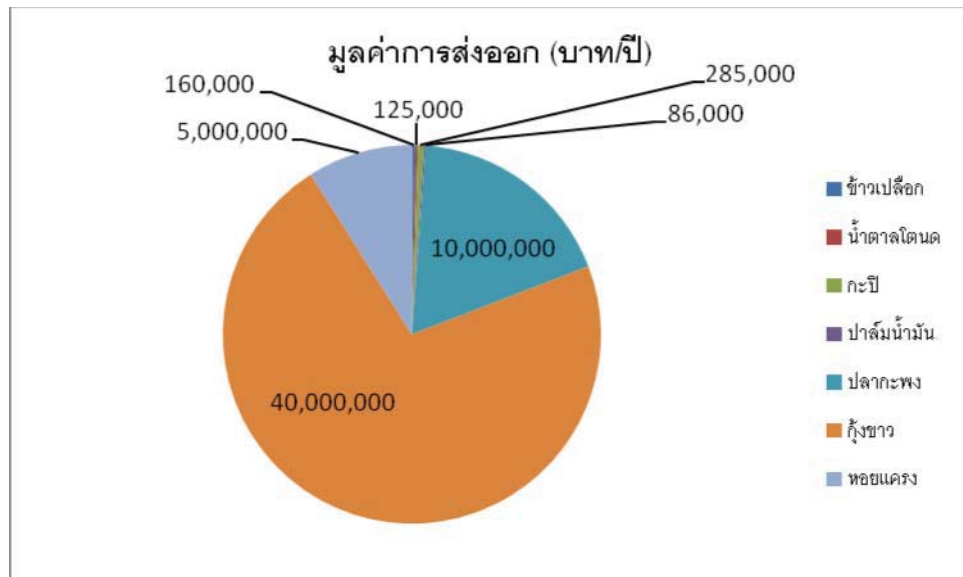
จากตารางจะเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง เช่น ต้นไม้ริมทะเลเริ่มหมดไปตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมาเพราะมีการบุกรุกในการทำนากุ้ง ทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนไม่มีที่อาศัย ประกอบกับสภาพน้ำเสียทำให้ กุ้ง หอย ปู ปลา เริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ สำหรับเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง เช่น ทุ่น อวนรัง กระดานถีบ เบ็ดเหยื่อ เบ็ดปลากระเบน แร้วปู ราวไถปู เริ่มหมดไป ในปี 2525 หลังจากเปลี่ยนอาชีพจากประมงเป็นอาชีพเลี้ยงกุ้งกุลาดำ พาหนะที่ใช้ในการทำประมงเริ่มจากเรือแจวขนาดเล็กหา กินบริเวณริมฝั่ง เปลี่ยนเป็นเรือที่มีเครื่องยนต์ขนาดเล็ก แล้วก็เพิ่มเป็นเรือขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับ เครื่องยนต์ที่มีกำลังแรงขึ้นเรื่อยๆ เพื่อที่จะหากินได้ไกลขึ้น และหาได้มากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมามองเห็นว่า พัฒนาการด้านเครื่องมือในการประกอบอาชีพถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับทรัพยากรที่ลดลง อย่างรวดเร็วเช่นกัน การลงทุนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรน้อยลง ทำให้ชาวประมงต้องประสบปัญหา ขาดทุน และขัดสนมากขึ้น

2.4.1 การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร โดยมีผลิตภัณฑ์ มวลรวมของหมู่บ้านดังนี้ (ที่มา อบต. ท่าช้าง พ.ศ. 2550)

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการจำหน่ายผลผลิตของตำบลท่าช้าง

ผลผลิต	มูลค่าการส่งออก (บาท/ปี)
ข้าวเปลือก	160,000
น้ำตาลโตนด	125,000
กะปิ	285,000
ปาล์มน้ำมัน	86,000
ปลากะพง	10,000,000
กุ้งขาว	40,000,000
หอยแครง	5,000,000
รวม	55,656,000

จากตารางที่ 3 จะพบว่าผลผลิตของตำบลท่าช้างที่มีมูลค่าต่อการส่งออกต่อปี คือ กุ้งขาว กะปิ ตามลำดับซึ่งนับว่าเป็นที่มาของการประกอบอาชีพของคนในตำบลท่าช้างมาช้านาน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพมูลค่าในการส่งออกที่ชัดเจนขึ้น และแสดงให้เห็นในแผนภูมิแสดงอัตราส่วนผลผลิตในตำบลท่าช้างที่ส่งออกนอกพื้นที่ ดังนี้

รูปที่ 2 แผนภูมิแสดงอัตราส่วนผลผลิตในตำบลท่าฉางที่ส่งออกนอกพื้นที่ ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทำมาแต่โบราณ คือ ลูกตาลโตนดอ่อน น้ำตาลโตนด และกะปิ ซึ่งกะปินั้น เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่งที่ขึ้นชื่อของชาวท่าฉาง ทางด้านรสชาติ ความอร่อย และคุณภาพดีแต่ กุ้งเคยในปัจจุบันยังพบว่ามีน้อยอยู่ เนื่องจากพื้นที่ในการร่นมีน้อยเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคอกหอย ส่วน ต้นตาลโตนดก็เหลือน้อยเช่นเดียวกัน เพราะปัจจุบันมีการทำสวนปาล์มน้ำมันกันมาก

ด้านการลงทุนและผลตอบแทน ของชาวบ้านเองมีน้อย เพราะทำกันเองในครัวเรือน เพื่อ เป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัว

ปัจจุบันชาวบ้าน 70 % ของหมู่บ้าน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย มีรายได้น้อยไม่พอ แก่การเลี้ยงครอบครัว

สำหรับชุมชนท่าพิกุล ประกอบอาชีพออกรุนกุ้งเคย อวนรัง กระดานถีบ เบ็ดเหยื่อ เบ็ด ปลากระเบน แร้วปู ราวปู ซึ่งอาชีพเหล่านี้เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของชาวบ้าน ทำให้วิถีชีวิตสัมพันธ์อยู่ กับทะเล และมีภูมิปัญญาในการสังเกตลักษณะภูมิอากาศ และมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือในการ ประกอบอาชีพ ดังนี้

- ท้องฟ้า - ถ้าฟ้าเปลี่ยนสีเป็นสีแดงในตอนเย็นชาวประมงจะไม่ออกทะเล เพราะจะเกิดลมพายุ
- ลม - ถ้าลมเจียบผิดปกติไปไม่เคลื่อนไหว เป็นเหตุว่าให้เกิดลมพายุลมแรงอีกไม่นาน
- เรือ - มีการไหวหัวเรือ บูชา แม่ย่านางเรือก่อนออกไปประกอบอาชีพประมงในทะเล
- อุปกรณ์หาหิน - มีการเก็บไหว์บนที่สูงห้ามเดินข้าม เพราะถ้าเดินข้าม ถือว่าเป็นการลบหลู่ เครื่องมือหาหิน ทำให้หาหินยากลำบาก

2.4.2 การจัดการผลิตภัณฑ์

- กะปิ บรรจุใส่ถุงพลาสติก ขายในตลาดและขายในหมู่บ้าน ปัจจุบันราคาอยู่ที่ กก.ละ 100 บาท ผลิตโดยชาวบ้านทำกันเองในหมู่บ้าน ส่วนกุ้งขาวที่มีคนนอกพื้นที่เข้ามาทำและส่งขายให้กับบริษัท

- ปลากระพง มีกลุ่มอาชีพของชาวบ้าน ส่งขายพ่อค้าในตลาด
- ข้าวเปลือก ส่งขายโรงสีและพ่อค้าซึ่งสินค้าส่วนมากจะใช้แรงงานคนในครัวเรือน

2.4.3 การสนับสนุนขององค์กรภายนอก มีน้อยมาก และปัจจุบันเริ่มมีการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและมีบทบาทเพิ่มขึ้น

2.5 สภาพปัญหาของชุมชน

สภาพของเศรษฐกิจ สังคม ชาวบ้านมีรายได้น้อย ไม่มีอาชีพหลัก ทำให้เกิดการว่างงานในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ทำกิน ถูกบุกรุกจากนายทุน เช่น

- เหลือพื้นที่ในทะเลสำหรับการประกอบอาชีพของชาวบ้านน้อยลง เนื่องจากการจับจองพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ ส่วนบุคคลของนายทุนเพื่อเลี้ยงหอยแครง
- พื้นที่ทำนาเหลือน้อย เนื่องจากนายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อทำสวนปาล์มน้ำมัน
- ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมขาดผู้ดูแล และขาดการเอาใจใส่จากภาครัฐ ทำให้เกิดปัญหาเรื่อง น้ำเสีย ในคลองท่าช้าง ป่าชายเลนถูกบุกรุกและทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลหมดไป อาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักไม่มีพื้นที่ในการประกอบอาชีพ ทำให้อาชีพเรืออวนรุนขนาดเล็ก (ไม่เกิน 14 ม.) ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม ของหมู่บ้านมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว และต้องเปลี่ยนอาชีพไม่เน้นรับจ้างทำงานทั่วไป ในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการดำเนินงาน

โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในด้านการทำประมงเรืออวนรุนกึ่งเคย เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านอาชีพแก่ชาวประมงเรืออวนรุนในช่วงว่างงาน เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนบ้านท่าพิกุล และชุมชนใกล้เคียงและเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทะเลชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยการศึกษาในเบื้องต้นจะเน้นในเรื่องการศึกษาข้อมูล บริบทชุมชน และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่ในอดีตและปัจจุบัน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมทรัพยากรชายฝั่ง และการปรับตัวของชุมชนต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีการถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาของกลุ่มที่ผ่านมา จากนั้นก็เริ่มทดลองทำกิจกรรมต่าง ๆ การศึกษารวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ในการจับกึ่งเคยในพื้นที่และนอกพื้นที่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การกำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนที่ชัดเจน การเฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง การสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการทำประมงกึ่งเคย การฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้างเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวประมงกึ่งเคย ตลอดจนติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงทางความคิดทัศนคติ และพฤติกรรมของทีมวิจัยเอง ชุมชน รวมถึงประมงชายฝั่งที่เข้ามาหากินในพื้นที่ จากนั้นก็มาสรุปผลการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการอธิบายจึงจะขอขยายความในส่วนของขอบเขตการวิจัยไปตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

3.1.1 ขอบเขตประชากร

ทีมวิจัยและที่ปรึกษาจำนวน 16 คน ซึ่งมีทีมวิจัยจากชาวบ้านในคลองท่าปูน ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัย

1. นายมนูญ	คัมภีร์	หัวหน้าโครงการ
2. นายสุวรรณ	สุดคง	ทีมวิจัย
3. นายสุเทพ	พันธุ์บัว	ทีมวิจัย
4. นายปรีชา	ทาระบา	ทีมวิจัย
5. นางสาวกาญจนา	พราหมณ์มณี	ทีมวิจัย

6. นายสมกมล	จำเนียร	ทีมวิจัย
7. นายจำจริง	ทองนุ้ย	ทีมวิจัย
8. นายवाद	ช่อผูก	ทีมวิจัย
9. นายชูศักดิ์	เพชรโกษาชาติ	ทีมวิจัย
10. นายไสรรัฐ	ปานชนะพงศ์	ทีมวิจัย
11. นายจักรกริช	จำเนียร	ทีมวิจัย
12. นางนรากร	เหมาะประมาณ	ทีมวิจัย
13. นายสานนท์	ศรัทธา	ทีมวิจัย
14. นายสมบัติ	สองรักษ์	ทีมวิจัย
15. นายนิพัฒน์	กัมมะลวน	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษา

1.นายประสิทธิ์	จันทเวช	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง
----------------	---------	------------------------------------

ผู้สนับสนุน หรือองค์กรสนับสนุน

1. สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13
2. โรงเรียนวัดจันทาราม
3. ประมงอำเภอท่าช้าง
4. ชุมชนประมงพื้นบ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่

หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
(ปากคลองท่าช้าง – ปากคลองบางปอ)

3.1.3 ขอบเขตเนื้อหา

โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าช้าง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เน้นในเรื่องการเก็บข้อมูลต่างๆ พร้อมๆกับการปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำประมงกึ่งเคย และการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืน โดยมีขอบเขตเนื้อหาที่ต้องศึกษา ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน
2. องค์ความรู้เรื่องประมงกึ่งเคย
3. การกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน
4. ประเภทของเครื่องมือประมงทำลายล้าง และการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง
5. กฎกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
6. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำประมงกึ่งเคย

7. การอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่น้ำกึ่งร้างป่าชายเลน
8. การสร้างจิตสำนึกของเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม

3.1.4 ขอบเขตระยะเวลา 18 เดือน

3.2 กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์วิจัย และวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ จำนวน 10 กิจกรรม แต่ละกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงกรอบงานวิจัยให้ทีมวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
2. เพื่อขอความร่วมมือจากชุมชนในการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยประชุมกำหนดวันประชุม เป็นวันที่ 9 ตุลาคม 2550 ณ ศาลาประจำหมู่บ้านท่าพิกุล เวลา 10.00 น.
2. ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบ และเข้าร่วมรับฟังเวทีประชุมชี้แจงโครงการ โดยสมาชิกในชุมชนใช้กระบวนการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ เช่น การสื่อสารในรูปแบบปากต่อปาก เสียงตามสาย และใช้โทรศัพท์ติดต่อถึงกัน
3. ให้สมาชิกทีมวิจัยช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ในการประชุม
4. ดำเนินการประชุมโดยหัวหน้าโครงการได้กล่าวเปิดงาน และชี้แจงความเป็นมาของโครงการฯ ตลอดจนแผนการดำเนินงานโครงการ จากนั้นคุณวิรัตน์ได้กล่าวเสริมเรื่องรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรม พร้อมกันนั้นทางเกษตรอำเภอก็ได้กล่าวแสดงความยินดีกับทางชุมชนที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก สกว.ในการวิจัยโครงการดังกล่าว

วันที่ 9 ตุลาคม 2550

สถานที่ ศาลาหมู่บ้านท่าพิกุล

รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม

รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม มีการชี้แจงข้อมูลต่างๆ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการทำกิจกรรมโดยมีรายละเอียด สรุปได้ ดังนี้

- นายมนูญ คุ่มรักษ์ หัวหน้าโครงการได้กล่าวแนะนำ นายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม หัวหน้าโครงการ ประสานชุดโครงการการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนและองค์รภาคี ให้ทุกคนได้รู้จัก หลังจากนั้นได้กล่าวชี้แจงการทำโครงการทั้งหมดให้ที่ประชุมรับทราบ ถึงความเป็นมาของโครงการ คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของโครงการ และกิจกรรมที่จะทำทั้งหมดให้ที่ประชุมรับทราบ
- นายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม กล่าวแสดงความยินดีกับทีมท่าพิกุล และพูดเรื่องเงินทุนสนับสนุนที่ทางสกว. โอนเข้ามาให้กับชาวบ้านโดยตรง และอยากให้ทีมทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในการทำงานทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งในการทำงานนั้นจะต้องทำงานร่วมกันทั้งอ่าว และได้รับความร่วมมือจากทางสถานีพัฒนา ป่าชายเลนที่ 13 พร้อมกันนั้นยังได้ตั้งคำถามต่อถึงประเด็นที่ว่าด้วยกลุ่มนายทุนที่จะเข้ามาทำลายทรัพยากร เราจะรักษาอย่างไร หากปล่อยปละละเลยไปก็มีปล่อยไว้ทั้งหมดลงทุกวัน และคิดว่าการดูแลเพียง 3 ปี จะมารายได้ดีกว่าสวนยาง อยู่ที่มีการร่วมมือของเราทุกคน ทำให้มีเครือข่าย มีวิทยุในการสื่อสาร จัดการทรัพยากร ให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ได้จริงๆ ณ ปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานโดยเฉพาะงานวิจัยทำให้ชุมชนเดินได้ในรูปแบบการมีส่วนร่วมภาคประชาชน แผนงานวิจัย ทีมทุกคนเป็นผู้กำหนดเอง ตนเองเห็นการทำงานมาตลอด เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าเราไม่รักษาเอาไว้ทั้งหมด จากนั้นได้กล่าวชี้แจงการดำเนินงานที่ได้ดำเนินการผ่านมาแล้วในท้องถิ่นอ่าวบ้านดอน ต่อที่ประชุม
- นายวิรัตน์ สาระคง ผู้ประสานงานศูนย์ประสานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้กล่าวถึงวิธีดำเนินงานในโครงการใช้จ่ายงบประมาณจำนวน 295,330 บาท เพื่อนำมาใช้จ่ายตามโครงการ โดยแบ่งยอดเงินเป็น 3 ช่วงๆละ 6 เดือน รวมเวลาสิ้นสุดโครงการ 18 เดือน ตามโครงการได้นำเสนอไว้แล้ว เงินที่ได้เป็นเงินให้เปล่า โดยเชื่อว่าชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องมีความรู้ คือสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและทำงานกันเป็นทีม งานวิจัยมี 2 ลักษณะ คือ งานวิจัยเชิงวิชาการ และงานวิจัยชาวบ้าน กล่าวที่ชาวบ้านขาดการเรียนรู้ จึงใช้เครื่องมืองานวิจัยมาสร้างการเรียนรู้ให้กับชาวบ้าน สกว.ให้ทุนในการเดินทาง ส่วนการทำงาน สกว. ไม่ได้กำหนดแต่ชาวบ้านจะเป็นคนกำหนดเอง ร่วมกันออกแบบในการแก้ปัญหา ทดลองงานและสรุปงานที่ทำว่าใช่หรือไม่ เป็นโอกาสดีที่ทีมวิจัยต้องช่วยกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
- คุณชนิกานต์ พรหมแก้ว ได้อธิบายการใช้เงินของโครงการ และการทำหลักฐานต่างๆในการใช้เงินของโครงการ
- ประธานได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ให้กับสมาชิก ดังนี้

1. นายมนูญ คุ่มรักษ์ หัวหน้าโครงการ, การเงิน

2. นายสุเทพ พันธุ์บัว	จัดสถานที่
3. นายปรีชา ทาระบา	บันทึกข้อมูล การเงิน การบัญชี
4. นายสมกมล จำเนียร	เขียนกระดาน การเงิน
5. นายवाद ช่อผูก	เขียนกระดาน สถานที่
6. นายประสิทธิ์ จันทเวช	บันทึกข้อมูล บัญชี
7. นายชูศักดิ์ เพชรโกษาชาติ	ชุดเผ่าระวัง
8. นายโสรัฐ ปานชนะพงศ์	สถานที่ประชุม

และนัดวันประชุมประจำเดือน ในวันที่ 6 ช่วงบ่ายโมงของทุกเดือน

บทเรียนและปัญหาการดำเนินกิจกรรม

1. จากการประชุม และการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำให้รู้ และเข้าใจรายละเอียดในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น ทั้งในเรื่องการทำกิจกรรม การเบิกจ่ายงบประมาณ และการเขียนรายละเอียดในบิลต่างๆ และเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ จากการแลกเปลี่ยนข้อมูล
2. ได้เรียนรู้การทำงานแบบมีส่วนร่วม และเห็นได้ว่าความร่วมมือของชุมชน และหน่วยงานยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่ใหม่สำหรับชุมชน และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ซึ่งจะต้องพยายามสื่อสาร สร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่อไป
3. เนื่องจากเป็นงานใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านเข้าใจผิด และหลายคนคิดไปว่าเป็นการให้งบประมาณจะเป็นสิทธิและผลประโยชน์ของเฉพาะกลุ่มคน

กิจกรรมที่ 2 ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปการทำงานและวางแผนการทำงานร่วมกัน ปัญหาและอุปสรรค และค่าใช้จ่ายเดือนละ 1 ครั้ง
2. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกันในระหว่างทีมวิจัย
3. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันภายในทีมวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. นัดวันประชุมที่แน่นอนในแต่ละเดือน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงวันประชุมเนื่องจากสมาชิกมีธุระหรือติดภารกิจบางอย่าง หัวหน้าโครงการจะเป็นแจ้งเลื่อนการประชุมให้สมาชิกทุกคนรับทราบ
2. ประชุมสร้างความเข้าใจสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละเดือน ด้านปัญหาอุปสรรค ค่าใช้จ่าย และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ช่วงเวลา ในวันที่ 22 ของทุกเดือน และอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

สถานที่ จะใช้ศาลาหมู่บ้านท่าพิกุล และ บ้านนายมนูญ คุ่มรักษ์ (หัวหน้าโครงการ) มีการเปลี่ยนแปลงตามมติการนัดหมายในที่ประชุม

รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม

ในแต่ละเดือนจะการจัดรูปแบบการประชุมแบบง่าย ๆ คือ การประชุมแบบนั่งล้อมวงบนพื้น พูดคุยกันแบบสบาย ๆ และเป็นกันเอง ก่อนเริ่มประชุมก็มีการลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน ประธานจะเป็นผู้เปิดการประชุมเข้าสู่วาระการประชุมทุกครั้ง และมีการบันทึกการประชุมในแต่ละเดือนไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง ซึ่งการประชุมแต่ละครั้งจะสรุปผลงานที่ผ่านมาให้ที่ประชุมรับทราบแจ้งอุปสรรค/ปัญหา วางแผนหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน และวางแผนการทำงานกิจกรรมอื่นๆต่อไป นอกจากนี้ยังมีการรายงานค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรมทุกครั้งเพื่อให้สมาชิกทีมวิจัยรับทราบ โดยในแต่ละวันจะมีการแบ่งหน้าที่กัน เพื่อทำงานในกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้

วาระที่ทำการเข้าสู่การประชุมหลักๆ จะแบ่งได้ดังนี้

วาระที่ 1 หัวหน้าโครงการแจ้งที่ประชุมทราบ

โดยหัวหน้าโครงการเป็นผู้กล่าวถึงการเปิดการประชุมในแต่ละครั้ง และนำเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกด้านในแต่ละเดือน มานำเสนอให้สมาชิกกลุ่มทีมวิจัยทราบ

วาระที่ 2 การทำงานที่ผ่านมา

ผู้ที่รับผิดชอบงานหลักในแต่ละเดือน รายงานความก้าวหน้าของงานที่รับผิดชอบไปให้สมาชิกทีมวิจัยได้รับทราบ โดยผลัดกันนำเสนอ และแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข

วาระที่ 3 วางแผนการทำงานเดือนต่อไป

ประธานเป็นผู้นำเข้าสู่กิจกรรมที่จะทำต่อไปโดยการแบ่งงานเป็นทีมเพื่อทำงานให้ไปสู่เป้าหมายที่ได้วางแผนไว้

วาระที่ 4 เรื่องอื่นๆ

เช่น เรื่องการเงิน และกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน ที่นอกเหนือจากงานวิจัย

บทเรียนและปัญหาการดำเนินกิจกรรม

1. การประชุมทีมวิจัย ทำให้ทีมวิจัย และผู้สนใจได้มีโอกาสมาเจอกันทุกเดือน ซึ่งนอกจากการพูดคุยเรื่องความคืบหน้าของงานวิจัย และการวางแผนการทำงานร่วมกันแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนกันในเรื่องทั่วไปในชุมชน ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ซึ่งจะประโยชน์ในการทำงานร่วมกันต่อไป
2. ทีมวิจัยการทำงาน และการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมากขึ้น เช่น การเก็บข้อมูล และการนำเสนอผลการดำเนินงานในเวทีประชุมที่เป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายขึ้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปแลกเปลี่ยนในเวทีต่างๆ ได้ ส่งผลให้ทีมวิจัยมีความกล้าแสดงความคิดเห็น สืบเนื่องจากการให้

ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม ส่งผลต่อความสุข และความภูมิใจจากการทำงาน ที่ได้ร่วมกันดูแลทรัพยากรในพื้นที่

3. ชุมชนที่เข้าร่วม ได้เรียนรู้การทำงานของทีมวิจัย ได้แสดงความคิดเห็น ทำให้เข้าใจการทำงานของทีมงานของทีมวิจัยมากขึ้น และจากความสัมพันธ์ ก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานร่วมกับทีมวิจัย สามารถบอกต่อ และดึงดูดการมีส่วนร่วมในชุมชนให้เข้ามาทำงานร่วมกันมากขึ้น
4. การประชุมทีมวิจัยยังมีความขัดแย้งด้านความพร้อมของทีมวิจัยทำให้ในบางเดือนการประชุมไม่พร้อมเพรียง เนื่องจากติดภาระเรื่องครอบครัว และขาดพาหนะในการเดินทางเข้าร่วมประชุม
5. ในทำงานยังมีปัญหาเรื่องการเก็บข้อมูลเนื่องจากทีมวิจัยมีอาชีพเป็นชาวประมง ไม่มีถนัดในเรื่องการจดบันทึกข้อมูล และเรียบเรียงข้อมูล แต่จะถนัดในเรื่องการบอกเล่าข้อมูลทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไป ต้องมาทบทวนกันใหม่ทำให้เสียเวลาในการทำข้อมูล

กิจกรรมที่ 3 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบความเป็นมาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่มีผลต่อการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นฐานข้อมูลต่างๆ ในกิจกรรมต่อไป
3. เพื่อฝึกทักษะ คำถาม สัมภาษณ์ การจดบันทึกและการสรุปข้อมูลในชุมชน
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและทีมวิจัย
5. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และให้ชุมชนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมเก็บข้อมูลทั่วไปของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทีมวิจัย ช่วยกันเก็บรวบรวมเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยการจัดเวทีให้ผู้สูงอายุมาพูดคุยแลกเปลี่ยน เล่าประวัติความเป็นมาของชุมชน ประชุมกลุ่มย่อย และมีการพูดคุย เมื่อเจอกับชาวบ้าน หรือตามร้านน้ำชา กาแฟต่างๆ โดยทำการเก็บรวบรวมไปเรื่อยๆ และเทียบกับความรู้เดิมของทีมวิจัยเอง ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ของทีมวิจัยเองโดยมีวิธีการ ดังนี้

1. กำหนดประเด็น และเรื่องที่จะศึกษาร่วมกัน
2. ออกสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน
3. จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล
4. ศึกษาจากข้อมูลมือสอง เช่น จาก อบต. กศน. และเอกสารต่างๆ เป็นต้น
5. จัดเวทีเพื่อรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ช่วงเวลา ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2550 – ธันวาคม 2550 โดยช่วงเวลาตามความเหมาะสมของทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมให้ข้อมูล

สถานที่ ทีมวิจัยใช้วัด โรงเรียน ศาลาหมู่บ้าน และบ้านเรือน เป็นสถานที่ในการเก็บข้อมูล ตามความเหมาะสมของรูปแบบการเก็บข้อมูล

รายละเอียดการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้เชิญผู้สูงอายุในหมู่บ้าน มาร่วมกันเล่าความเป็นมาของชุมชนในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งได้ข้อมูลในเรื่องของ ประวัติด้านการประกอบอาชีพซึ่งเป็นที่มาของรายได้ในชุมชน และภูมิปัญญาในด้านการประกอบอาชีพ หลังจากนั้นก็เป็นการเก็บข้อมูลผ่านการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งได้ข้อมูลดังรายละเอียดส่วนที่ 1 ที่ได้นำเสนอไปแล้ว

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งหมดทำให้ทีมวิจัยได้ตระหนักว่าความเจริญและการพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชน ที่เกิดขึ้นไม่ได้ทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น กลับประสบปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพที่ไม่คุ้มทุน และความไม่แน่นอนในการประกอบอาชีพ เพราะทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่ในปัจจุบันไม่สามารถเลี้ยงคนทั้งชุมชนได้อีกต่อไป เนื่องจากมีการแย่งชิง แก่งแย่ง แข่งขัน กอบโกยให้ได้เป็นของตัวเอง ทั้งจากคนใน และนอกพื้นที่ โดยไม่ได้คิดถึงอนาคตอันใกล้ที่จะเกิดขึ้น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ทำให้ทรัพยากรชายฝั่งลดลงอย่างน่าใจหาย เมื่อรู้ถึงที่มาที่ไปของทรัพยากรสัตว์น้ำว่ามันลดน้อยไปเพราะอะไร จึงเกิดความคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชาวประมงในชุมชนอยู่ได้ และแนวคิดเรื่องการประกอบอาชีพประมง พร้อมๆ กับการดูแลทรัพยากรจึงเกิดขึ้น เพื่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพต่อไป

โดยสิ่งที่ทีมวิจัยคิด และจะผลักดันให้เกิดขึ้นร่วมกัน คือ การกำหนดกติกาต่างๆ ของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การพยายามที่จะหาวิธีที่จะเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดหายไปให้กลับคืนมา เช่น การปลูกต้นไม้เสริมในป่าชายเลน การกำหนดเครื่องมือในการทำประมงแบบไม่ทำลายล้าง การห้ามจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูวางไข่ และเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรโดยการขอความร่วมมือจากชาวประมงในการเก็บข้อมูลต่างๆ เป็นต้น

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. จากการเก็บข้อมูลชุมชนทำให้มีความรู้ด้านประวัติของชุมชน และทราบการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น สามารถนำไปสู่การคิด และแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยเอาข้อมูลที่ได้รับทราบจากชาวบ้านมาเป็นฐานข้อมูลในการวิจัย และทำกิจกรรมต่างๆ ได้
2. จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนในการเก็บข้อมูล ได้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีขึ้นระหว่างทีมวิจัยและชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์การทำงานของโครงการให้ชุมชนได้รับทราบ และเป็น การวางฐานในการสร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันให้เกิดขึ้นในโอกาสต่อไป

3. การทำกิจกรรม ถือเป็นการได้ฝึกทักษะการตั้งคำถาม การจดบันทึก และการสรุปข้อมูลที่เป็นระบบ ให้กับทีมวิจัยมากขึ้น แต่การเก็บข้อมูลค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากทีมวิจัยขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการเก็บข้อมูล ประกอบกับด้วยภาระทางครอบครัว และการประกอบอาชีพ และยังขาดความร่วมมือของชาวบ้านบางราย

กิจกรรมที่ 4 การศึกษารวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ในการจับกุ้งเคยในพื้นที่และนอกพื้นที่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของเครื่องมือการจับกุ้งเคยแต่ละชนิด
2. เพื่อพัฒนาอาชีพการทำประมงกุ้งเคย

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. จัดเวที/สอบถามจากผู้รู้ในชุมชน
2. ศึกษาจากสื่อ และเอกสารต่างๆ
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียและหาแนวทางในการพัฒนาอาชีพประมงกุ้งเคย

ช่วงเวลา ช่วงเดือน มิถุนายน 2550 ถึงเดือน มีนาคม 2551

สถานที่ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลตามบ้านต่างๆ และใช้ศาลาหมู่บ้านเป็นสถานที่เพิ่มเติมข้อมูล

รายละเอียดการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสอบถามประมงผู้ประกอบอาชีพพรุนกุ้งเคย และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเคยจากเอกสาร จากนั้นมีการประชุม เพื่อการเพิ่มเติมข้อมูลในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 ที่ศาลาหมู่บ้านท่าพิกุล

โดยมีนายสัว พินิจอักษร ผู้อาวุโส เป็นแกนหลักในการเล่าประวัติของการทำประมงกุ้งเคยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ที่พบเห็น กับทีมวิจัย และผู้เข้าร่วมประชุม หลังจากนั้นก็มีเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งได้ข้อมูล เกี่ยวกับความเป็นมาของการทำประมงกุ้งเคยในตำบลท่าฉาง สาเหตุของความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่ทำให้ปริมาณกุ้งเคยเข้ามาในพื้นที่ลดลงจนแทบจะหมดไปจากพื้นที่ และชาวประมงกุ้งเคยหลายรายต้องเปลี่ยนอาชีพ การลดลงของทรัพยากร พื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่ในการประกอบอาชีพในทะเลเนื่องจากการรุกของคอกหอยแครงที่มีผลต่อการประกอบอาชีพพรุนกุ้งเคย จนกระทั่งเกิดการรวมกลุ่มของชาวประมงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง รวมถึงฤดูกาลของการประกอบอาชีพพรุนกุ้งเคยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

บทเรียน และปัญหาจากการดำเนินกิจกรรม

1. การเก็บข้อมูลทำให้รู้ความเป็นมาของการประกอบอาชีพการทำประมงกุ้งเคย ที่ชัดเจนขึ้น เห็นพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเรื่อง วิธีการ และเครื่องมือในการจับกุ้งเคย และสามารถนำมาเผยแพร่เป็นความรู้ให้กับผู้ที่สนใจได้
2. การเก็บข้อมูลไม่สามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ยังขาดในส่วนของ การทำประมงกุ้งเคยนอกพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนกันเล็กน้อย แต่ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียด เนื่องจากมีรายละเอียดปลีกย่อยมาก และยังไม่มีข้อมูลในส่วนของพัฒนาอาชีพประมงกุ้งเคย เนื่องจาเป็นการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการ ยังไม่ได้ทำในส่วนของพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม
3. เมื่อศึกษาในเรื่องเครื่องมือการทำประมงกุ้งเคย พบว่า เครื่องมือในการทำเคยในอดีตนั้นหาทุได้ยาก เนื่องจากในปัจจุบันเครื่องมือได้เปลี่ยนไปอย่างมาก

กิจกรรมที่ 5 กำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำทะเลชุมชนให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและแหล่งประกอบอาชีพของประมงชายฝั่ง
2. เพื่อป้องกันการรุกล้ำของคอกหอยแครง และเรือประมงพาณิชย์ (อวนรุน – อวนลาก)

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผน
2. ศึกษาข้อมูลเรื่องการเลี้ยงหอยในตำบลท่าฉาง
3. ประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต
4. สำรวจพื้นที่ ถางแนวเขต (บนบก)
5. เตรียมวัสดุในการปักแนวเขต
6. ทำป้ายโครงการ
7. กำหนดกติกาใช้ประโยชน์ร่วมกัน
8. สรุปผลการทำงาน

ช่วงเวลา เดือน พฤศจิกายน 2550 ถึง เดือน มีนาคม 2551

สถานที่ ห่างจากชายฝั่ง ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ระยะทางจากปากคลองท่าฉาง ถึงปากคลองบางปอ

รายละเอียดการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้ศึกษาข้อมูลการเลี้ยงหอยแครงในพื้นที่อำเภอท่าฉางจากประมงอำเภอท่าฉางพบว่า ในปี 2549 พื้นที่เพาะเลี้ยงหอยแครงมี จำนวน 12,735.8 ไร่ มีผู้เลี้ยงจำนวน 119 ราย อยู่ในพื้นที่

เขตอนุญาต 8,570 ไร่ อยู่นอกเขตอนุญาต 4,165.8 ไร่ เมื่อสังเกตเฉพาะในพื้นที่ อำเภอนาทม พบว่า การถือครองกรรมสิทธิ์พื้นที่ในทะเลโดยเฉลี่ยมีมากถึง 107 ไร่ต่อราย ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าการจับจองพื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงในทะเลของอำเภอนาทมนั้นส่วนใหญ่จะเป็นนายทุนรายใหญ่

การบุกรุกพื้นที่ทะเลสาบธรรมชาติที่ยังไม่หยุดหย่อน ส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านเป็นอย่างมาก ในเรื่องข้อจำกัดของพื้นที่ในการทำมาหากินที่มีน้อยลง เหลือเพียง บริเวณพื้นที่ที่เป็นร่องเดินเรือ ความกว้างประมาณ 15 เมตร ส่งผลให้ชาวประมงหลายคนต้องมีการปรับเปลี่ยนอาชีพ และทิ้งทะเลขึ้นไปหากินบนฝั่งเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เห็นได้ชัดว่าชุมชนที่เคยหากินด้วยอาชีพการทำประมงกุ้งเคยในอดีต ต้องปรับเปลี่ยนเป็นการประกอบอาชีพอย่างอื่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งนี่เป็นเหตุผลสำคัญว่าถ้ายังปล่อยพื้นที่ในทะเลโดนยึดครองไปเรื่อยๆ อีกไม่นานก็จะไม่มีที่สำหรับชาวประมงพื้นบ้านอีกต่อไป การทำแนวเขตทะเลชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพยากรเอาไว้คู่กับชุมชนต่อไป

ก่อนที่จะเริ่มทำแนวเขตทะเลชุมชน ก็ได้ประชุมร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุดโครงการการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และหน่วยงานในพื้นที่ 2 ครั้ง เพื่อหารือเรื่องการทำแนวเขตทะเลชุมชน ในพื้นที่ต่างๆ อย่างชัดเจน และหาแนวทางเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน จากการประชุมทั้งสองครั้ง ทำให้ทีมวิจัยในชุดโครงการ การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนทุกคนได้แลกเปลี่ยนมุมมองกัน และรู้ปัญหาของสภาพพื้นที่ ดียิ่งขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดกับหน่วยงานราชการ และผู้นำชุมชน รู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องมากขึ้น และในที่ประชุมได้สรุปว่าให้เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 เป็นผู้ชี้แนวเขตในการปักให้ก่อน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในการทำงานจากนั้นทีมวิจัยก็ได้หาข้อและจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ในการปักแนวเขต และช่วยกันปักแนวเขตจนเสร็จ ในเดือน มกราคม 2551 รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 5 แสดงการทำกิจกรรมทะเลชุมชนในแต่ละวันของทีมวิจัย

วันที่	กิจกรรม
15-19 พ.ย. 50	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการปักแนวเขตทะเลชุมชน เช่น สี ไม้แปรงทาสี น้ำมันสน ทินเนอร์ เป็นต้น
20-25 พ.ย. 50	ทาสีปลายไม้ไผ่ทุกอันเป็นสีธงชาติไทย เพื่อปักเป็นแนวเขตทะเลชุมชน
26-30 พ.ย. 50	ออกสำรวจพื้นที่ที่จะปักไม้เพื่อเป็นแนวเขตทะเลชุมชน และปักไม้เพื่อกันลูกไม้ป่าชายเลนถูกทำลายจากการรบกวน
1-20 ม.ค. 2551	ปักแนวเขตทะเลชุมชน และแนวเขตลูกไม้ป่าชายเลน โดยการทำงานไม่ได้ลงทำทุกวัน แล้วแต่ความเหมาะสมของสภาพอากาศ หลังจากนั้นก็ติดป้ายบอกแนวเขตและธงสัญลักษณ์

หลังจากทำแนวเขตทะเลชุมชนเสร็จทีมวิจัยได้ทำกระชังช้อนลูกกุ้งในเขตพื้นที่ทะเลชุมชนสำหรับทดสอบจำนวนลูกกุ้งและปลา ขนาดกว้าง 1 เมตร โดยไปแขวนไว้ริมป่าตอนน้ำขึ้นโดยแขวนลึกลงไปประมาณ 50 เซนติเมตร และไม่ตรวจดูเวลาน้ำลง พบว่า ช่วงแรกของการทำทะเลชุมชนเสร็จ กระชังช้อนลูกกุ้งในทะเลได้จำนวนลูกกุ้งประมาณ 1-2 ตัว

ซึ่งทะเลชุมชนนี้ จะเป็นแหล่งประกอบอาชีพ แหล่งรายได้ ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยชุมชน มีส่วนร่วมคิด ทำ การใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีกฎระเบียบ ข้อตกลงร่วม และทะเลชุมชนยังเป็นสื่อกลางที่ทำให้ชุมชนเข้ามาร่วมกันดูแล เฝ้าระวัง ทรัพยากรของชุมชนเอง เกิดความรัก ความสามัคคี นอกจากนี้ยังเป็นตัวประสานความร่วมมือหลายๆ ฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนฯ สำนักงานประมงอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น และภาคีต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกันอีกด้วย

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. จากการทำงาน พบว่า เรื่องแนวเขตในทะเลเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เนื่องจากพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่สาธารณะในการใช้ประโยชน์ของชาวประมงพื้นบ้าน และอีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงหอยแครง ซึ่งมีเจ้าของ การทำงานของทีมวิจัยจึงต้องเข้าไปสร้างความเข้าใจให้กับ ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งสอง ส่วน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวเขตทะเลชุมชน และต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาสร้างความเข้าใจ รวมถึงเครือข่ายงานวิจัยในพื้นที่ต่างๆ เพื่อ เข้ามาหนุนเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. หลังจากการทำแนวเขตทะเลชุมชน พบว่า พื้นที่ดังกล่าว สามารถเป็นพื้นที่ในการทำประมงพื้นบ้านที่ชัดเจน ไม่ต้องหวาดกลัวจากการเข้าไปหากินบริเวณใกล้คอกหอยแครง และพบว่า ทรัพยากรในพื้นที่สมบูรณ์ขึ้น สังเกตจากมีการเข้ามาหากินของประมงพื้นบ้านมากขึ้น และจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น เนื่องจากมีการทำควบคู่ไปกับการเฝ้าระวัง การประชาสัมพันธ์เรื่องงดเว้นการใช้เครื่องมือประมงในพื้นที่ รวมถึงการฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง
3. ชาวบ้านเข้าใจการทำงานของทีมวิจัยมากขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปสู่ทีมวิจัย เกิดการส่งต่อข่าวสาร และเกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีเพื่อน้องมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่คอกหอยแครงยังหาวิธีการขยายตัวเข้ามาในพื้นที่ชายฝั่งมากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นพื้นที่ซ้อนกันระหว่างทะเลชุมชน และคอกหอยบางส่วนที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้
4. การทำงานต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจกันระหว่าง ทีมวิจัย และชุมชน อย่างมาก เนื่องจากการเอาไม่ไปปักเป็นแนวเขต เป็นงานที่หนัก และเหนื่อยต้องหาช่วงเวลาที่น่าและเหมาะสมจึงจะลงปักแนวเขตได้ ถ้าไม่มีความพร้อมเพียงในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานก็ไม่สามารถทำได้

5. พบว่า ไม้ไผ่ที่ใช้ในการปักแนวเขต จะเริ่มผุพัง หักล้มไป หลังจากการปัก ประมาณ 2 ปี ซึ่งเป็นความไม่คงทนของวัสดุปัก ต้องมีการหารือในเรื่องการหาแนวทางความร่วมมือในการสานต่อเรื่องการปักแนวเขตต่อไป

กิจกรรมที่ 6 เฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อดูแลให้ชาวสารการประมงที่มีเครื่องผิดกฎหมาย
2. สร้างจิตสำนึกของชาวบ้านให้รู้จักประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ประชุมร่วมกับโครงการวิจัยชุดการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการทำงานร่วมกัน
2. จัดทำแผนการเฝ้าระวัง
3. ติดตามการทำงานให้ต่อเนื่องตามวัตถุประสงค์

ช่วงเวลา ตั้งแต่ สิงหาคม 2550 เป็นต้นมา

สถานที่ ในทะเล ตั้งแต่ปากคลองท่าฉาง ถึงปากคลองบางปอ ในคลองท่าฉาง และป่าชายเลนในพื้นที่บ้านท่าพิกุล

รายละเอียดการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบในการเฝ้าระวังของทีม คือ ตั้งแต่ปากคลองท่าฉาง – ปากคลองบางปอ มีคนเฝ้าระวัง 5 คน กลางวันให้ชาวประมงช่วยกันดูแล และแจ้งข่าวสารมายัง นายชูศักดิ์ และนายมนูญ ซึ่งพบว่า ในช่วงน้ำแห้งจะไม่ค่อยมีคนเข้ามาหากินด้วยเครื่องมือทำลายล้าง แต่ในช่วงน้ำมากต้องออกเฝ้าระวัง เนื่องจากมีผู้ที่ถือโอกาสเข้ามาใช้เครื่องมือทำลายล้างในพื้นที่ ซึ่งเมื่อพบเห็นก็จะบอก จะสร้างความเข้าใจแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับสูงเพื่อหาแนวทางแก้ไข ร่วมกันกับทีมงานอื่นๆ ในเครือข่ายออกตรวจพื้นที่ร่วมกัน

การเฝ้าระวังของทีมวิจัยเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงพัฒนาโครงการ แต่การเฝ้าระวังที่ผ่านมาเป็นการเฝ้าระวังที่ทีมวิจัยทำกันเอง โดยช่วยกันสอดส่องดูแล และแจ้งข่าวสารไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังน้อย และยังไม่ได้เกิดการรวมตัวกันระหว่างโครงการวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้การเฝ้าระวังเป็นไปอย่างยากลำบาก และยังไม่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือการทำลายล้าง และการเข้ามากระทำผิดในพื้นที่

เมื่อมีการเริ่มมีการพัฒนาโครงการขึ้นเป็นโครงการวิจัย มีการพูดคุยและพัฒนาระบบงานเฝ้าระวังให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีการประชุมร่วมกันของชุดโครงการอ่าว และหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องหลายครั้งด้วยกัน ในช่วงแรกหลังจากที่โครงการได้รับงบประมาณ ได้จัดเวทีประมวลสถานการณ์ อาร่วมกัน หลังจากนั้นก็ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการเฝ้าระวัง และกำหนดแนว เขตพื้นที่ทะเลชุมชน (ข้อมูลอยู่ในกิจกรรมกำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนที่ชัดเจน) เมื่อมีแนวเขตทะเล ชุมชนที่ชัดเจนการเฝ้าระวังก็ทำได้ง่ายขึ้น และมีการคิดและวางแผนงานเฝ้าระวังร่วมกัน เพื่อให้การเฝ้า ระวังมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจัดเวทีประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันระหว่างทีมวิจัยในชุดโครงการ การ จัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประชุมร่วมกันในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2550 วันที่ 25 ธันวาคม 2550 และ วันที่ 3 มกราคม 2551

หลังจากการประชุมร่วมกันหลายครั้ง ทีมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการทำงานเฝ้าระวังขึ้นมา ใหม่ โดยกำหนดเวลา และแบ่งเวรยามดูแลแนวเขตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิ ประเทศ เวลารุ่นขึ้น น้ำลง ทั้งกลางวัน และกลางคืน จากนั้นได้จัดทีมเฝ้าระวังเป็นชุด ชุดละ 3-5 คน เฝ้าเวรยามตามระเบียบกลุ่มที่ตั้งไว้ คือปรับเปลี่ยนเวรยามทุกๆ 7-10 วัน ใน 1 เดือนโดยมีหัวหน้าชุดของ แต่ละกลุ่ม กับชุดเฝ้าระวังของสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 หรือเจ้าหน้าที่ประมงอำเภอ ตาม โอกาส ทั้งนี้เมื่อพบเห็น หรือรับทราบเหตุการณ์ก็มีการประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารให้เครือข่ายได้ทราบอยู่ อย่างเสมอ

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. จากการเฝ้าระวัง พบว่า การใช้เครื่องมือทำลายล้างในชุมชนน้อยลง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการ เฝ้าระวังของทีมวิจัย ชาวบ้าน และผู้ประกอบการประมงพื้นบ้านในพื้นที่ ที่ช่วยในการแจ้ง ข่าวสารมายังทีมวิจัย เป็นเหมือนการสร้างกระแสในการอนุรักษ์ และดูแลสิ่งแวดล้อมให้กับ ชุมชน รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน ทำให้ผู้กระทำผิดบางส่วน เกิดความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนเครื่องมือให้ถูกต้องก่อนเข้ามาหาหินในพื้นที่ และบางส่วนก็ ไม่กล้าเข้ามาหาหินในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามเครื่องมือทำลายล้างก็ไม่หมดไปจากพื้นที่เสีย ที่เดียว ยังมีบางส่วนเข้ามาลักลอบกระทำการอยู่
2. เห็นว่ามีทรัพยากรเพิ่มสมบูรณ์ขึ้นในเขตทะเลชุมชน สืบเนื่องจากการออกไปหาหินของประมง พื้นบ้านที่หาของได้มากขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีจำนวนเรือประมงที่เข้า มาหาหินในพื้นที่มากขึ้น และผู้ที่เข้าไปมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น สืบเนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับทีมวิจัยทราบ อย่างสม่ำเสมอ
3. จากการประชุมร่วมกับทีมวิจัยในชุดเครือข่ายการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนบ่อยครั้งทำให้ เกิดความสนิทสนมกันระหว่างทีมวิจัย ทำให้มีเพื่อน และมีที่ปรึกษาในการทำงานมากขึ้น รวมถึงได้หารือเรื่องปัญหาต่างๆ กับส่วนราชการ ทำให้รู้กฎหมายเกี่ยวกับการ การกระทำ ความผิดทางทะเล และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4. ทีมวิจัยเปลี่ยนแปลงตัวเองจากความเคยชิน ได้ฝึกการสังเกต และจดบันทึกข้อมูลมากขึ้น ทั้งข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรที่เกิดขึ้น ข้อมูลการใช้เครื่องมือทำลายล้างในพื้นที่ รวมถึงข้อมูลการทำกิจกรรมต่างๆ ของทีมวิจัยเอง แต่การทำงานยังขาดความต่อเนื่องในการเฝ้าระวังเนื่องจากภาระหน้าที่ในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ
5. เกิดความรักสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน และมีความภาคภูมิใจในการทำสิ่งดีๆ ให้กับชุมชน

กิจกรรมที่ 7 สร้างกฎกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยร่วมกันร่างกฎกติกา
2. นำกฎกติกาที่ได้เสนอผ่านเวทีประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขจากสมาชิกผู้เกี่ยวข้อง
3. นำกฎกติกาที่ได้มาใช้ในชุมชน

วันที่ 22 สิงหาคม 2551 และ 6 กันยายน 2552

สถานที่ ณ บ้านนายมนูญ คุ่มรักษ ห้วยน้ำโครงการ

รายละเอียดการดำเนินการ

วันที่ 22 สิงหาคม 2551 ณ บ้านนายมนูญ คุ่มรักษ ห้วยน้ำโครงการ ในเวทีประชุมทีมวิจัยประจำเดือน ทีมวิจัยได้ร่วมกันสร้างกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งมี ดังนี้

1. ห้ามจับปูขนาดเล็ก น้ำหนักน้อยกว่า 1 ชีด (100 กรัม)
2. ห้ามเรือประมงขนาดใหญ่ (อวนรุนขนาดใหญ่ มากกว่า 7 วา ขึ้นไป)
3. ห้ามเรืออวนลากทุกชนิดเข้าในพื้นที่
4. กำหนดชนิดเครื่องมือประมงให้ลอบด้านล่างตาห่างประมาณ 3 นิ้ว
5. ห้ามจับปูเปี้ยวไข่ผ่า และตัวเล็ก และตัวอ่อน
6. ห้ามล่าสัตว์ในเขตป่าชายเลน เช่น ลิง นก ตัวเงินตัวทอง เป็นต้น
7. ห้ามใช้ยาเบื่อเมาในการจับสัตว์น้ำ
8. ห้ามตัดไม้ในเขตป่าชายเลน

วันที่ 6 กันยายน 2552 มีการนำเสนอร่างกฎกติกาให้ชุมชนได้ร่วมเติมเต็ม ผู้เข้าร่วมประมาณ 50 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ประมงอำเภอท่าฉาง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ท่าพิกุล อบต.ท่าฉาง เครือข่ายทีมวิจัยในพื้นที่ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง และชาวบ้าน ม. 4 บ้านท่าพิกุล

หลังจากที่ได้นำเสนอผลการทำงานที่ผ่านมาเสร็จทีมนักวิจัยก็ได้นำเสนอภาคปฏิบัติที่ช่วยกันร่างในเวทีประชุมทีมนักวิจัย ซึ่งจากที่ประชุมได้มีการเพิ่มเติม เสนอแนะ เพื่อความเหมาะสม โดยจากเวทีมีการเพิ่มเติมกฎอีก 1 ข้อ คือ ห้ามเรือลอบที่มีลอบเกิน 100 ลูก เข้ามาหากินในเขตทะเลชุมชน และคลองต่างๆ

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยเกิดความภาคภูมิใจที่สามารถสร้างกติกา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ได้ ซึ่งถ้าชุมชนปฏิบัติตามกฎอย่างจริงจัง และประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ที่เข้ามาหากินในพื้นที่ ให้ร่วมกันปฏิบัติตามกฎกติกาที่วางไว้ได้ ก็จะส่งผลให้การประกอบอาชีพประมงในทะเลมีความเป็นระเบียบมากขึ้น มีการประกอบอาชีพด้วยเครื่องมือที่เท่าเทียมกัน ได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเสมอภาค และสามารถดูแลทรัพยากรให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไปได้ แต่ที่ผ่านมาการบังคับใช้ ยังไม่เป็นผลมากนัก และยังมีการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างให้เห็นอยู่บ้าง
2. เห็นว่าการหารือร่วมกันระหว่างเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกาศใช้กฎที่เหมือนกันให้ทั่วทั้งอำเภอดอน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการผลักดันให้เกิดการดูแลทรัพยากรอำเภอดอนให้คงอยู่ต่อไปได้ พร้อมทั้งเขียนกฎที่ได้ใส่ป้ายประชาสัมพันธ์ และประกาศให้คนที่เข้ามาหากินในพื้นที่รับทราบอย่างเป็นทางการ

กิจกรรมที่ 8 การสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการทำประมงกุ้งเคย

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจที่ดีต่ออาชีพประมงอวนรุนกุ้งเคย

รูปแบบการประชาสัมพันธ์

1. ประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีต่างๆ ที่ทีมวิจัยได้เข้าร่วม
2. ประชาสัมพันธ์ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่
3. ประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุชุมชน 105.5 MHz

รายละเอียดการดำเนินการ

จากเหตุการณ์ที่คนนอกมักจะมองว่าการทำประมงกุ้งเคยเป็นการทำประมงที่ทำลายล้างทรัพยากรสัตว์น้ำขนาดเล็กนั้น ทำให้ผู้ประกอบการทำประมงกุ้งเคยต้องกลายเป็นจำเลยสังคมในเรื่องการทำลายล้างทรัพยากร ในขณะที่ความเป็นจริงการทำประมงกุ้งเคยในพื้นที่ทำางนั้น ไม่ได้เป็นการทำประมงทำลายล้างอย่างที่คิด เนื่องจากการทำประมงอวนรุนกุ้งเคยนั้นเป็นการร่อนบริเวณผิวน้ำ ไม่ถึงหน้าดิน จึงได้ได้เป็นการทำลายสัตว์น้ำหน้าดิน และการร่อนกุ้งเคยเป็นการร่อนที่ช้าซึ่งจะทำให้สัตว์น้ำเศรษฐกิจ หรือปลาต่างๆ สามารถกระโดดหนีออกจากคั่นรุนได้ และจากอัตราส่วนที่ได้เสนอไปในกิจกรรมเก็บข้อมูลการทำกุ้งเคยนั้น จะเห็นว่า การร่อนกุ้งแต่ละครั้ง มีอัตราส่วนของสัตว์น้ำชนิดอื่น อยู่ประมาณ 5-7 % ซึ่งน้อยมาก และไม่ได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ แต่เป็นปลาหัวอ่อน และปลาป่น เป็นปลาที่มีขนาดเล็ก(ตัวเต็มวัย)

ประกอบกับชาวประมงกุ้งเคยเองก็ไม่อยากให้มีสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ติดมาเยอะ เนื่องจากต้องเสียเวลาในการคัดเลือกส่วนผสมต่างๆ ออกจากกัน แต่สำหรับในสายตาคนนอกนั้นมักจะมองว่าเป็นการทำประมงแบบทำลายล้างเนื่องจากไม่รู้ และเหมารวมไปว่ามีการทำลายล้างทรัพยากรเรือประมงพาณิชย์ จากการทำงานที่ผ่านมาที่วิจัยยังทำได้แค่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเวทีต่างๆ ที่ได้เข้าร่วม ผ่านทางวิทยุชุมชน 105.5 MHz และประชาสัมพันธ์ผ่านผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ เท่านั้น ยังไม่ได้ทำกันอย่างจริงจังเท่าที่ควร

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินการ

พบว่า การประชาสัมพันธ์การทำประมงกุ้งเคยในพื้นที่อำเภอท่าฉางให้คนนอกได้เข้าใจ และรับทราบ ทำได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังไม่สามารถผลักดันให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายได้ แต่มีการพูดถึงเรือประมงกุ้งเคยในมุมมองที่ว่าเป็นเครื่องมือประมงทำลายล้างมีน้อยลง และต้องมีกาพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ต่อไป

กิจกรรมที่ 9 ฟันฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าชายเลน และทรัพยากรสัตว์น้ำ

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ประชุมเตรียมงาน
2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอพันธุ์กล้าไม้ และพันธุ์สัตว์น้ำ
3. ปลูกกล้าไม้ และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
4. สรุปผลการทำงาน

ช่วงเวลา มีการจัดกิจกรรมร่วมกันตามโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันสิ่งแวดล้อม วันพื้นที่ชุ่มน้ำ ฯลฯ และตามความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชน

สถานที่ ในทะเลชุมชน คลองท่าฉาง และป่าชายเลน

รายละเอียดการดำเนินการ

ทีมวิจัยได้ทำงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง หลายรูปแบบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น การประชาสัมพันธ์บอกกล่าวกันปากต่อปาก ผ่านประมงพื้นบ้านที่เข้ามาหากินในพื้นที่ การเฝ้าระวังการทำประมงทำลายล้าง และการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำคืนสู่ธรรมชาติ นอกจากนี้การปลูกกล้าไม้ป่าชายเลน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรในพื้นที่ การทำงานแต่ละครั้งก็ได้ประสานการทำงานร่วมกับประมงอำเภอ และเครือข่ายชุมชน และทีมวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงานมากขึ้น และพบว่า การปล่อยปลาช่วงหลังๆ ประมงจะเป็นคนกลางในการประสานขอพันธุ์สัตว์น้ำจากศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสุราษฎร์ธานีเข้ามาปล่อยในพื้นที่เอง และได้ทำงานร่วมกับส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 ในเรื่องการเพาะพันธุ์กล้าไม้ และปลูกต้นไม้ในพื้นที่เสื่อมโทรม ซึ่งมี

แนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์ในการขอสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ต่อไปได้ดี ซึ่งในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีประมงอำเภอ ทีมวิจัย อบต. โรงเรียนในพื้นที่ และเครือข่ายทีมวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรมด้วย และบางครั้งก็มีนายอำเภอมาเปิดงาน นอกจากนี้ ทีมวิจัย ยังไปช่วยปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำร่วมกับเครือข่ายทีมวิจัยทีมอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่นกัน

บทเรียน และ ปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. พบว่าการทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สามารถสร้างความเชื่อถือ จากหน่วยงานในพื้นที่ และ ชุมชน ให้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี
2. เห็นว่าการปลูกฝังการทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากร ไปสู่เยาวชนเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างสำนึกร่วมในการดูแลทรัพยากรเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องมีการทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เยาวชน รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและหวงแหนทรัพยากรเหล่านั้นเอาไว้ในอนาคต

กิจกรรมที่ 10 ศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกึ่งร้างเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวประมงกึ่งเคย

วัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการสร้างอาชีพเสริม และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ประชุมเตรียมงาน
2. ปรับปรุงพื้นที่บ่อกึ่งร้าง
3. หาพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อย
4. สรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ช่วงเวลา ทำแปลงอนุรักษ์ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2551 หลังจากนั้นก็มีกิจกรรมเชิงฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สถานที่ พื้นที่นาบ่อกึ่งร้างในป่าชายเลน

รายละเอียดการดำเนินการ

จากการปรึกษาหารือ และพูดคุยกันภายในทีมวิจัย ถึงเรื่องกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวประมงนั้น ทีมวิจัยได้ประสานงานไปยังสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 เพื่อปรึกษาหารือขอใช้พื้นที่ในความรับผิดชอบของสถานีป่าชายเลนฯ ซึ่งเป็นบ่อกึ่งร้างในพื้นที่บ้านท่าพิกุล เพื่อใช้เป็นแปลงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน โดยจากการหารือ จะเริ่มจากการอนุรักษ์พันธุ์ปูเปี้ยว ซึ่งมีอยู่เดิมในพื้นที่ก่อน เนื่องจากการหาพันธุ์สัตว์น้ำชนิดอื่นเข้ามาเลี้ยงในพื้นที่ต้องใช้

งบประมาณในการซื้อมาเลี้ยงซึ่งจะวางแผนกันอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ทำการปรับปรุงพื้นที่และกันคอกเรียบร้อยแล้ว โดยในขั้นแรก จะทดลองเลี้ยง และเก็บข้อมูลปูเปี้ยวก่อน โดยมีรายละเอียดการทำงานดังตาราง

ตารางที่ 6 แสดงรายละเอียดการทำการกรรมการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้าง

วัน เดือน ปี	รายละเอียด
28 กรกฎาคม 2551 ผู้เข้าร่วม 14 คน ประกอบด้วย สถานีพัฒนาทรัพยากรที่ 13 จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่สกว. 2 คน และทีมวิจัย จำนวน 9 คน	ได้ลงพื้นที่เพื่อลงไปสำรวจบ่อกุ้งร้างสำหรับเลือกมาทำแปลงอนุรักษปูเปี้ยว สภาพพื้นที่ บ่อกุ้งร้าง ซึ่งมี 6 บ่อ ติดกัน เป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 13 โดยทีมวิจัยได้ขอใช้พื้นที่ในการทดลองเลี้ยงและอนุรักษปูเปี้ยว จำนวน 1 แปลง จากการพูดคุย และดูความเหมาะสม ทีมวิจัยจึงได้เลือกแปลง 3 เป็นแปลงวิจัย ซึ่งมีพื้นที่ ประมาณ 300 ไร่ เนื่องจากมีสภาพที่เหมาะสม และเป็นแปลงที่อยู่ด้านนอก ในบ่อก็โล่งยังไม่มีไม้กอกขึ้นมากนัก จากการสังเกตสภาพพื้นที่ และการเดินทางเข้าแปลง ยังค่อนข้างลำบาก เนื่องจากอยู่ในป่าและต้องข้ามร่องน้ำเข้ามา จึงได้มีการวางแผนกันวาก่อนที่จะทำอย่างอื่นต้องมีการทำสะพานก่อน เพื่อให้การเดินทางเข้ามาในพื้นที่งานขึ้น
8 -9 กันยายน 2551 ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัยจำนวน 10 คน	สมาชิกได้ร่วมกันหาไม้ สำหรับทำสะพานข้ามน้ำ เพื่อให้การเดินทางง่าย และใกล้ขึ้น
25 มิถุนายน 2552	ได้จัดซื้อไม้ไผ่ และอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับทำแปลงเพาะเลี้ยงและอนุรักษ ปูเปี้ยว
29 มิถุนายน – 2 กรกฎาคม 2552 ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัยจำนวน 8 คน	ได้ลงพื้นที่ถางทางและแนวเขตเพื่อปักไม้ไผ่เป็นแนวเขตในการทำแปลงเพาะเลี้ยง และอนุรักษ ปูเปี้ยว
10 กรกฎาคม 2552	ได้รับแจ้งข่าวว่ามีผู้ไม่หวังดีเข้าไปทำลายไม้ไผ่ที่ปักเป็นแนวเขตสำหรับทำแปลงเพาะพักปูเปี้ยว ทีมวิจัยจึงได้ลงไปดู ซึ่งคาดว่าเป็นฝีมือของผู้ที่อาจยังไม่เข้าใจในการทำงานของกลุ่ม จึงได้ทำการประกาศในหออกระจ่ายข่าวของหมู่บ้านอีกครั้ง

จากเหตุการณ์มีผู้ไม่หวังดี มาทำลายหลักไม้ไผ่ที่ทีมวิจัยได้ปักไว้ ทำให้ทีมวิจัยต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบวัตถุประสงค์ของการทำเขตอนุรักษมากขึ้น จากนั้นก็ได้ทำงานร่วมกับ

โครงการป่าทะเล เพื่อชีวิต ในเรื่องการทำคอกอนุรักษปูเปี้ยว และมีการปล่อยพันธุ์ปูเปี้ยวในพื้นที่ตามโอกาส หรือวันสำคัญต่างๆ นอกจากนี้ยังร่วมกับสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ปลุกป่าในพื้นที่บ่อกุ้งร้างอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้กิจกรรมการศึกษาการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวประมงกุ้งเคยนั้น ไม่ได้ศึกษารูปแบบการเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งอย่างจริงจัง แต่เป็นการทำแนวเขตอนุรักษปูเปี้ยว การปลุกป่าชายเลน และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ โดยเน้นการอนุรักษทรัพยากรในพื้นที่ให้สมบูรณ์ตามธรรมชาติเพื่อเป็นประโยชน์กับประมง มากกว่าการทดลองเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม

บทเรียน และปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

1. ในการทำงานต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความสะดวกของทีมวิจัย เนื่องจากถ้าไม่สอดคล้องการทำงานก็จะไม่มีความต่อเนื่อง และไม่เห็นผลในที่สุด ซึ่งการทำงานของทีมวิจัยในครั้งนี้ ได้เปลี่ยนรูปแบบจากการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรายได้เสริม เป็นแปลงอนุรักษ และฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชน โดยเลือกนาบ่อร้าง พื้นที่ประมาณ 300 เป็นแปลงอนุรักษ และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และปลุกป่าชายเลน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่
2. การทำกิจกรรมเชิงฟื้นฟู และอนุรักษ เป็นกิจกรรมที่สามารถดึงการมีส่วนร่วมของ หน่วยงานชุมชน และเยาวชน ได้ดีกว่าทำในรูปแบบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อเป็นอาชีพ เนื่องจากเป็นการทำงานในพื้นที่สาธารณะและถ้าสามารถสร้างความสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ได้ ก็เป็นผลประโยชน์กับส่วนรวมในการเข้าไปประกอบอาชีพในพื้นที่
3. เห็นว่าการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ได้ กล่าวคือ มีปูเปี้ยวเพิ่มขึ้น ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถดึงความร่วมมือ ดึงการมีส่วนร่วม จากชุมชน เยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี
4. มีผู้ที่ไม่หวังดี และไม่เข้าใจการทำงานของทีมวิจัย เข้ามาถอนไม้ที่ทีมวิจัยช่วยกันปักเพื่อทำแปลงเพาะพักปูเปี้ยวในนาบ่อร้างในช่วงที่เริ่มต้นทำ แต่ช่วงหลังก็มีการประชาสัมพันธ์ปากต่อปาก และเสียงตามสาย ทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น
5. เกิดเหตุอุทกภัยในพื้นที่ ทำให้แปลงอนุรักษได้รับความเสียหายบางส่วน และวัสดุในการทำแนวเขต เช่น ไม้ไผ่ อวนกัน ลือทอมตามกาลเวลา แต่พื้นที่ก็ยังเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นเขตอนุรักษและฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชน และมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยรับภาระสนับสนุนอย่างดี จากส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 และสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ทั้งนี้เนื่องมาจากการผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของคณะทำงาน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และชุมชน

3.3 แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

ทีมวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งให้ความสำคัญกับการประชุมระดมความคิด การถอดประสบการณ์ และการร่วมกันทำงานของทีมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ทำ โดยการเก็บข้อมูลนั้นมาจากหลายแหล่งด้วยกัน ทั้งศึกษาจากเอกสารมือสอง การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย การสอบถาม สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มใหญ่ และปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพร้อมทั้งการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา มีรายละเอียดดังจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารมือสอง ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ เช่น ศึกษาข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง เทศบาลตำบลท่าช้าง และโรงเรียนวัดจันทาราม ในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอน สภาพทางภูมิศาสตร์ของอ่าวบ้านดอน และภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอน รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร หรือข่าวอื่นๆ จากนอกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลสืบเนื่องต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย

ทีมวิจัยได้ประสารเชิญชาวบ้านชุมชนประมงพื้นบ้าน ผู้อาวุโสในพื้นที่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานประมงอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลของพื้นที่ ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงและสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ความรู้สึกการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ รวมถึงการประชุม เพื่อร่วมกันออกแบบการทำกิจกรรม แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของทีมวิจัยว่าควรจะเป็นอย่างไร เป็นไปตามความต้องการของชุมชนหรือไม่

การสอบถามและสัมภาษณ์

การสอบถามและการสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลที่ทีมวิจัยจะใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลเชิงลึก เช่น การสอบถามจากผู้รู้หรือผู้อาวุโสในพื้นที่เป็นรายประเด็นที่ต้องการรู้ให้ชัดเจนกว่าเดิม และการสอบถามความรู้ทางด้านวิชาการหรือการปรึกษาเรื่องการทำงานในพื้นที่ กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้เป็นการสอบถาม หรือการทักทายที่อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของทีมวิจัย เช่น การพูดคุยปรึกษาหารือ การถามความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัญหาที่พบเจอ หรือสอบถามแนวความคิด

เห็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ แต่ก็ประโยชน์ และเป็นความสัมพันธ์อันดีที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และการทำงานร่วมกันในอนาคตของชุมชนเอง รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

การทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและสังเกตความเปลี่ยนแปลง

ทีมวิจัยได้ทดลองปฏิบัติการจริง ในเรื่องของการทำแนวเขตทะเลชุมชน แนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากร และการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง และเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้รับ และข้อจำกัดในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในโอกาสต่อไป

การประชุมกลุ่มใหญ่

การประชุมกลุ่มใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้น ทีมวิจัยได้เน้นการนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนได้รับทราบ และให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้นำเสนอไป และวางแผนการทำงานต่อ เพื่อยกระดับการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เวทีชี้แจงโครงการ และเวทีนำเสนอความก้าวหน้าในการทำงานให้ชุมชนได้รับทราบ เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยทีมวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ไปพร้อมๆกับการเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ของชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย และจัดเวทีเติมเต็มข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่มากที่สุด วิเคราะห์สิ่งที่ได้หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเก็บข้อมูลและการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ของทีมวิจัยว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ สำหรับข้อมูลในเชิงปริมาณ ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องจำนวนคอกหอยแครงในพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานเรื่องการประกอบอาชีพในตำบลท่าฉาง

การประมวลผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ จะดูจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนประมงพื้นบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการในกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากร ก่อนทำวิจัย และในช่วงระยะเวลาที่ทำวิจัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนะ หรือการเรียนรู้วิธีคิดในการทำงาน ทั้งของทีมวิจัย และชุมชนว่ามีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล และรูปธรรมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่มาประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้และสามารถตอบโจทย์วิจัยได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เริ่มอนุมัติโครงการมาตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2550 ได้ใช้เวลาในการดำเนินโครงการตั้งแต่อนุมัติโครงการจนถึงทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ในปลายปี 2553 ซึ่งใช้ระยะเวลาในการดำเนินการกว่า 3 ปี แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินโครงการค่อนข้างนาน ในการสร้างความเข้าใจและสร้างการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลทรัพยากรได้เป็นอย่างดี โดยผลจากการดำเนินกิจกรรมสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

คำว่า “ท่าพิกุล” เป็นชื่อเรียกตามสภาพจุดเด่นของพื้นที่ในอดีต เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เคยมีท่าเรือที่ใช้สำหรับขนส่งสินค้า จำพวก พวกข้าวเปลือก มะพร้าว และ กุ้ง หอย ปู ปลา ไปขายในตลาดซึ่งตั้งอยู่ห่างจากปากคลองท่าฉาง ประมาณ 2 กิโลเมตร ท่าเรือดังกล่าว มีต้นพิกุลขนาดใหญ่ขึ้นอยู่หนึ่งต้น เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร เมื่อผู้คนภายในหมู่บ้าน และผู้คนทั่วไปผ่านไปมาในพื้นที่บริเวณนี้ ก็จะมีเรียกกันติดปากว่า “บ้านท่าพิกุล” จนกระทั่งทุกวันนี้ ปัจจุบันต้นพิกุลได้ตายไปแล้ว เมื่อประมาณ 30 ปี ที่ผ่านมาพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคลองท่าฉางเนื่องจากการกัดเซาะของตลิ่ง

หมู่ที่ 4 บ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จะแบ่งเรียกเป็น 3 โซน ด้วยกัน คือ เขตแนวริมคลองตั้งแต่ริมทางรถไฟ ไปถึงสามแยกบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน จะเรียก “บ้านท่าพิกุล” ส่วนจากศาลาประจำหมู่บ้าน แยกทางขวามือ จะเรียกว่า “บ้านเกาะเบี้ย” และแยกไปทางซ้าย จะเรียกว่า “บางทองดี” ซึ่งพื้นที่บริเวณนั้น มีลักษณะเป็นบางล้อมรอบ การสัญจรไปมาของทั้ง 3 บ้านในอดีต จะใช้สะพานเชือกสัญจรไปมาระหว่างเกาะเบี้ยไปบางทองดี และบางทองดีไปท่าพิกุล สำหรับบ้านบางทองดีในอดีตประมาณ 2481 พื้นที่บางทองดี บางส่วนได้มีการขุดคลองลัดตัดผ่าน เพื่อให้สะดวกในการสัญจรไปมา ทำให้พื้นที่โดนแบ่งเป็นสองส่วน ตั้งอยู่คนละฝั่งคลองกับบางทองดี และชาวบ้านเรียกพื้นที่ในบริเวณนั้นว่า “เกาะน้ำรอบ” ซึ่งในอดีตมีบ้านเรือนตั้งอยู่บนเกาะน้ำรอบประมาณ 5 ครัวเรือน แต่ปัจจุบันหมู่บ้านกลางเกาะไม่มีแล้วเนื่องจากพื้นที่กลายเป็นนาทุ่ง บ้านเรือนจึงตั้งอยู่บริเวณริมชายฝั่งโดยรอบ ส่วนพื้นที่คลองเดิมยังคงมีอยู่แต่มีความตื้นเขินมากขึ้นเนื่องจากไม่ค่อยได้ใช้งาน ปัจจุบัน สามารถสัญจรผ่านได้เฉพาะเรือขนาดเล็กเท่านั้น เพราะมีป่าจากและป่าชายเลนงอกใหม่ขึ้นแทนที่พื้นที่คลองเดิม

บ้านเรือนในสมัยก่อนปลูกในที่สูงหรือยกพื้นสูงเพื่อให้พ้นจากน้ำท่วม (พฤศจิกายน – ธันวาคม) ลักษณะเป็นบ้านไม้มุงหลังคาจาก กั้นไม้ไผ่สาน ปูพื้นด้วยไม้ไผ่ ประมาณ 90 % ส่วนบ้านที่มีฐานะ จะทำด้วยไม้เคี่ยม มุงหลังคาด้วยกระเบื้องว่าว ส่วนใหญ่การสร้างบ้านเรือนจะตั้งติดกับริมคลองและริมถนน ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกถนนเข้าไปถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการมีถมดินสูงให้พ้นจากน้ำท่วม และสร้างบ้านขึ้นเดี่ยวแบบสมัยใหม่

ด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี ของบ้านท่าพิกุลมีไม่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ มากนัก ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีชักพระทอดผ้าป่าสามัคคี ประเพณีลอยกระทง ของบ้านบางปู ในเดือนธันวาคมของทุกปี มีการสวดพ้อศพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือและมีการแข่งเรือพายในท้องถิ่น เป็นประเพณีทุกปี สำหรับงานประเพณีสำคัญที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ คือ งานสวดกลางบ้าน (สวดแม่ยายเจ้า) ทำในช่วงเดือน 6 ต่อเดือน 7 สืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปี ทุกหมู่บ้านในตำบลท่าฉางจะทำพิธีสวดกลางบ้าน เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้าน จะทำไม่พร้อมกันแล้วแต่คณะกรรมการในพิธีจะจัดสรรเวลาให้ ซึ่งพื้นที่ท่าพิกุลจะมีการสวดทำบุญหมู่บ้านประมาณ 3-5 คืน โดยจะอัญเชิญแม่ยายเจ้าไปทำพิธี จะมีขบวนแห่ และมีการรำน้ำขบวน เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะแห่มาคืนที่ศาล หลังจากนั้นหมู่บ้านอื่นก็จะอัญเชิญไปยังหมู่บ้านของตน ชาวบ้านอำเภอท่าฉางมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ของแม่ยายเจ้าในเรื่องการบนบานศาลกล่าว ให้ช่วยเหลือ คุ่มครองป้องกันอันตรายต่างๆ เมื่อได้ดังขอก็จะนำของมาแก้บน ซึ่งได้แก่ หมู เห็ด เป็ด ไก่หมาก พลุ พวงมาลัยดอกไม้สด ปะทัด และทองเปลว หรือสิ่งอื่นๆที่บนบานไว้

สภาพทางเศรษฐกิจ และสาธารณูปโภคของชุมชน ในอดีตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท่าพิกุลไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ชีวิตก็ดำเนินต่อไปได้อย่างเรียบง่าย มีการเดินเท้าในการไปมาหาสู่กันชุมชน และใช้เรือเมล์ หรือรถไฟในการเดินทางออกนอกชุมชน ส่วนด้านอาชีพ ส่วนใหญ่จะทำนาโดยใช้น้ำฝนตามฤดูกาลเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก การทำประมงในพื้นที่มีทรัพยากรอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เมื่อเหลือกินเหลือใช้จึงจะนำไปขาย หรือแลกเปลี่ยนกัน ใช้น้ำมันก๊าดและขี้ได้ในการให้แสงสว่าง ใช้ไม้ฟืนและถ่าน ในการหุงข้าว จนเมื่อความเจริญเข้ามาเรื่อยๆ วิถีชีวิตที่เคยเรียบง่ายเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านการ คมนาคม และเครื่องมือการประกอบอาชีพที่ทันสมัยขึ้น ประชากรขยายตัวมากขึ้น และมีการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกมากขึ้น ทำให้มีการประกอบอาชีพแบบทำรายล่าง และแก่งแย่งแข่งขันมากขึ้น ทั้งนากุ้ง และเครื่องมือประมงแบบทำรายล่าง ทำให้ทรัพยากรบางอย่างเริ่มสูญหายไปจากพื้นที่ เกิดมลพิษขึ้นกับแหล่งน้ำ น้ำที่เคยใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคได้ กลับนำมาใช้ไม่ได้เหมือนในอดีต ต้องขุดเอาน้ำใต้ดินมาใช้ อาชีพทำนาซึ่งเคยเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ถูกแปรสภาพเป็นสวนปาล์มน้ำมัน ทั้งของชาวบ้านเอง และนายทุนจากนอกพื้นที่ ความเจริญที่เข้ามาพร้อมกับความสะดวกสบาย กลับเข้ามาทำลายทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และเบียดบังวิถีชีวิตที่เคยเรียบง่ายให้หมดไป

ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า อาชีพเดิมของคนในชุมชน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาปี อาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่และทำประมงชายฝั่งเป็นอาชีพเสริม เช่น เบ็ดราว (เบ็ดยี่สาน) อวนลอย อวนตี อวนเข็น อวนกึ่ง (โดยใช้แรงคนเดินล่อม ไม่ได้ใช้เรือเหมือนปัจจุบันหน้าแล้ง ใช้กระดานถีบ หาลู หายอย) การรูงกุ้งเคยโดยใช้แรงคน เรือพายผีหลอก เรือเซียด และซอญปึก เพื่อบริโภคในครัวเรือนและขาย (ยังไม่มีเครื่องยนต์ใช้) จนกระทั่ง ปี 2520 เริ่มมีการใช้เครื่องยนต์ย่นมาร์ จากนั้น ปี 2529 การทำนากุ้งได้รับความนิยม นาข้าว และป่าชายเลน ถูกแปรสภาพเป็นนากุ้ง สัตว์น้ำหนีหายออกไปจากพื้นที่ จนกระทั่งการเลี้ยงกุ้งประสบปัญหา ทำให้ชาวบ้านหันหน้าเข้าหาทะเลมากขึ้นในขณะที่พื้นที่ที่เคยเป็นนาข้าว ไม่สามารถปลูกข้าวได้อีก ขณะเดียวกันพื้นที่ทางทะเล ก็มาการแก่งแย่งทรัพยากรมากขึ้น มีเรือลอบจากคนนอกพื้นที่เข้ามาหากินในพื้นที่ มีการสร้างคอกหอยแครงในทะเลมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีพื้นที่ในการทำประมงรูงกุ้งเคยลดน้อยลง และต้องออกไปหากินห่างจากฝั่งมากขึ้น ประสบปัญหาน้ำมันแพง จนหลายครอบครัวต้องขายเครื่องมือ เพื่อประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากประสบปัญหาขาดทุน

ด้านการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง พบว่า ต้นไม้ริมทะเลเริ่มหมดไปตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา เนื่องจากเริ่มมีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทำให้นาข้าว และพื้นที่ป่าชายเลนถูกเปลี่ยนสภาพเป็นนากุ้ง ทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนไม่มีที่อาศัย ประกอบกับสภาพน้ำเสียทำให้ กุ้ง หอย ปู ปลา เริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ สำหรับเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง เช่น วะ อวนรัง กระดานถีบ เบ็ดเหยื่อ เบ็ดปลา กระเบน แร้วปู ราไวปู ก็เริ่มหมดไป ในปี 2525 เช่นกัน สำหรับพาหนะที่ใช้ในการทำประมงในพื้นที่เปลี่ยนจากเรือแจวขนาดเล็กหากินบริเวณริมฝั่ง เป็นเรือที่มีเครื่องยนต์ขนาดเล็ก แล้วก็เพิ่มเป็นเรือขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับเครื่องยนต์ที่มีกำลังแรงขึ้นเรื่อยๆ เพื่อที่จะหากินได้ไกลขึ้น และหาได้มากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาจะเห็นว่าพัฒนาการด้านเครื่องมือในการประกอบอาชีพถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับทรัพยากรที่ลดลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน การลงทุนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรน้อยลง ทำให้ชาวประมงต้องประสบปัญหาขาดทุน และขาดทุนมากขึ้น

จากการประกอบอาชีพประมงในทะเล ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนสัมพันธ์อยู่กับทะเล จึงมีภูมิปัญญาในการสังเกตลักษณะภูมิอากาศ และมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ดังนี้

- ท้องฟ้า - ถ้าฟ้าเปลี่ยนสีเป็นสีแดงในตอนเย็นชาวประมงจะไม่ออกทะเล เพราะจะเกิดลมพายุ
- ลม - ถ้าลมเจียบผิดปกติไปไม่เคลื่อนไหว เป็นเหตุว่าให้เกิดลมพายุลมแรงอีกไม่นาน
- เรือ - มีการไหวหัวเรือ บูชา แม่ย่านางเรือก่อนออกไปประกอบอาชีพประมงในทะเล
- อุปกรณ์หากิน - มีการเก็บไหว์บนที่สูงห้ามเดินข้าม เพราะถ้าเดินข้าม ถือว่าเป็นการลบหลู่เครื่องมือหากิน ทำให้หากินยากลำบาก

สำหรับสภาพปัญหาของชุมชน ที่มีในปัจจุบัน คือ ชาวบ้านมีรายได้น้อย ไม่มีอาชีพหลัก ทำให้เกิดการว่างงานในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ทำกิน ถูกบุกรุกจากนายทุน เช่น

- เหลือพื้นที่ในทะเลสำหรับการประกอบอาชีพของชาวบ้านน้อยลง เนื่องจากการจับจองพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ ส่วนบุคคลของนายทุนเพื่อเลี้ยงหอยแครง
- พื้นที่ทำนาเหลือน้อย เนื่องจากนายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อทำสวนปาล์มน้ำมัน
- ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมขาดผู้ดูแล และขาดการเอาใจใส่จากภาครัฐ ทำให้เกิดปัญหาเรื่อง น้ำเสีย ในคลองท่าฉาง ป่าชายเลนถูกบุกรุกและทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลหมดไป อาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักไม่มีพื้นที่ในการประกอบอาชีพ ทำให้อาชีพเรืออวนรุนขนาดเล็ก (ไม่เกิน 14 ม.) ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม ของหมู่บ้านมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว และต้องเปลี่ยนอาชีพไม่เน้นรับจ้างทำงานทั่วไป ในปัจจุบัน

(รายละเอียดในเนื้อหาบทที่ 2 บริบทชุมชน)

4.2 องค์ความรู้เรื่องประมงกุ้งเคย

4.2.1 พัฒนาการเรื่องอาชีพประมงกุ้งเคยในตำบลท่าฉาง

การทำประมงกุ้งเคยในตำบลท่าฉาง เริ่มขึ้นตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2460 เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นท้องอ่าวบ้านดอน ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะเป็นที่รวมของปากคลองหลายๆ สาย โดยในสมัยนั้นชาวบ้านจะไปหากุ้งเคย โดยการใช้คันไม้กั้นด้วยตาข่ายถี่ รุนด้วยแรงคน และใช้เรือแจว ก็ได้กุ้งเป็นจำนวนมาก จากนั้น นำกุ้งที่ได้มาทำเคยไว้บริโภคในครัวเรือน และเก็บไว้ให้ลูกหลานหรือญาติพี่น้อง ต่อมาเกิดการแบ่งปันกันกินเรื่อยๆ จนเป็นที่เลื่องลือเล่าขานในรสชาติที่อร่อย เป็นเคยคุณภาพดีของอำเภอท่าฉาง

ต่อมาประมาณปี 2500 ก็มีคนเข้ามาจับกุ้งเคยมากขึ้น โดยเริ่มทำเป็นอาชีพโดยปรับเปลี่ยนเครื่องมือ จากใช้แรงคนในการเดินรุน เปลี่ยนมาเป็นใช้เรือหางยาวเครื่องยนต์ย่นมาร์ 2 สูบ และใช้เรืออวนในลอนตาถี่เป็นอวนจับกุ้งเคย เพื่อให้หากินได้ไกลขึ้น และได้กุ้งมากขึ้น ทำรายได้ให้กับชุมชนดีขึ้นเรื่อยๆ และยึดเป็นอาชีพของหมู่บ้าน อาชีพกุ้งเคยทำรายได้ให้กับชุมชนท่าพิกุล และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2540 มีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น เรือขนาดใหญ่ขึ้น และมีการใช้เครื่องยนต์ที่มีกำลังสูงขึ้น จาก 2 สูบ เป็น 4 สูบ

จากนั้นประมาณปลายปี 2540 การทำประมงกุ้งเคยก็ลดน้อยลง เนื่องจากสภาพพื้นที่และสภาพน้ำเริ่มเปลี่ยนแปลง ส่วนหนึ่งก็เกิดจากน้ำเสียจากบ่อกุ้งลงสู่ลำคลองต่างๆ ในพื้นที่ และไหลลง

ผู้อ่าวบ้านดอน เนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำกุ้งได้รับความนิยมสูง ประกอบกับพื้นที่ในทะเลก็มีการสัมปทานคอก หอยมากขึ้น ทำให้พื้นที่สาธารณะในทะเลเหลือน้อยลง รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนสภาพป่าชายเลน เป็นบ่อกุ้ง ทำให้ทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรมลงอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อประมงพื้นบ้านทุกชนิด

จนกระทั่ง ปี 2544 เป็นต้นมาชาวบ้านเริ่มตระหนักถึงผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน จากนั้นป่าชายเลนเริ่มสมบูรณ์ขึ้น กุ้งเคยเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ 1 อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยในพื้นที่บ้านท่าพิกุล ก็ลดลงเรื่อยๆ บางส่วนต้องขายเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เนื่องจากนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (Sea Food Bank) ทำให้พื้นที่ทะเลเดิม ที่มีการสัมปทานเพื่อเลี้ยงหอยแครงอยู่แล้ว ขยายขนาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและดันออกมานอกเขตอนุรักษ์ ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพประมงชนิดอื่น เนื่องจากมีพื้นที่ในทะเลมีเจ้าของ และเหลือพื้นที่สาธารณะสำหรับการประกอบอาชีพประมงน้อยลง การประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยเองก็ต้องออกไปหากินไกลขึ้น เนื่องจากพื้นที่ชายฝั่งเหลือน้อย ทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนต้องขายเครื่องมือหากิน บางส่วนต้องหันไปรับจ้างนอกพื้นที่ เนื่องจากรายได้ไม่พอจ่ายในครัวเรือน

สำหรับการทำประมงกุ้งเคยในตำบลท่าฉาง มีอยู่ 2 ชุมชนที่ทำกันเป็นอาชีพหลัก คือ ชุมชนท่าพิกุลและชุมชนท่าเคย โดยชุมชนท่าพิกุล จะออกเรือไปรุนกุ้งเคย แต่ไม่ได้นำไปผลิตเอง คือการหาเพื่อส่งต่อไปกับแม่ค้า ซึ่งจำนวนแม่ค้าจะมาน้อยนั้นมาจากปริมาณกุ้งเคยในพื้นที่ที่หาได้ โดยแม่ค้าจะมาติดต่อเจ้าของเรือและซื้อขายผูกขาดเป็นรายลำ ปัจจุบันมีคนทำกุ้งเคยในบ้านท่าพิกุลน้อยลง เนื่องจากไม่ได้ทำเคยเองจึงรู้ราคาผู้ทำเคยแถวท่าเคยไม่ได้ ส่วนชุมชนท่าเคยนั้น ส่วนใหญ่จะออกเรือหากุ้งเคยและนำกุ้งเคยที่ได้มาแปรรูปเป็นเคยเอง และส่งขายเอง โดยยังมีผู้ที่ประกอบอาชีพOWNเคยอยู่ประมาณ 50 ลำ แต่การหากุ้งเคยก็ลดลงจากในอดีตกว่าครึ่ง คือ อดีตหาได้ประมาณ 200 กิโลกรัม ต่อลำ ส่วนปัจจุบันจะหาได้ประมาณ 100 กิโลกรัมต่อลำ หรือน้อยกว่านั้น โดยความแตกต่างในเรื่องการประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยในอดีต และปัจจุบัน สามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของการทำประมงกุ้งเคยในอดีตและปัจจุบัน

ตัวเปรียบเทียบ	อดีต (ก่อน 20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
เครื่องมือ	- เครื่องมือไม่ทันสมัยทำให้ต้องใช้แรงมาก และต้องออกไปหากินทั้งครอบครัว ใช้เวลาในการออกหากินนาน เช่น ต้องใช้เรือแจวออกไปหาตั้งแต่ค่ำจนถึงเช้าของอีกวันหนึ่ง จนกระทั่ง ปี 2515 ปรับเปลี่ยนเป็นเครื่องยนต์ยันมาร์	- มีเรือขนาดใหญ่มากขึ้น โดยใช้เครื่องยนต์ขนาด 4 สูบ เกิดการแอ้งแอ่ง ทำให้ต้องออกไปหากินนอกพื้นที่ ที่ไกลกว่าเดิม เช่น แหลมโหนด ลีเล็ด เกาะเสร็จ - ปี 2548-2551 เมื่อตอนเจอพิษเศรษฐกิจน้ำมันราคาแพงประกอบกับทรัพยากรมีน้อยลงทำให้ขาดทุน และหยุดการทำประมงกุ้งเคยกัน

ตัวเปรียบเทียบ	อดีต (ก่อน 20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
	สูบเดียว	หลายราย เนื่องจากรายได้ไม่พอต่อรายจ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในช่วงออกเรือ หากคิดตามขนาดของเรือ จะมีรายละเอียด ดังนี้ เรือขนาด ≤ 14 เมตร เรือ 4 สูบลึก ใช้น้ำมัน 30-40 ลิตร และเรือ 4 สูบใหญ่ ใช้น้ำมัน 60-100 ลิตร การออกเรือแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายไม่ต่ำกว่า 1,300 บาท - ในอดีตเรือใหญ่มีปริมาณมาก แต่จากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ จึงปรับเป็นเรือกึ่งเคยขนาดเล็กลง เพื่อลดค่าใช้จ่าย
พื้นที่ในการประกอบอาชีพ	- มีพื้นที่ในการทำประมงกึ่งเคยมาก การหา กุ้งเคยแต่ละครั้งไม่ต้องออกไปไกลจากฝั่งมากนักก็หา กุ้งเคยได้เป็นจำนวนมาก	- มีพื้นที่ในการทำประมงกึ่งเคยน้อย เนื่องจากพื้นที่ในทะเลบางส่วน ถูกจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในการทำคอกหอย ขณะนี้เหลือพื้นที่ประมาณ 20% จากของเดิมที่มีอยู่ (พื้นที่ปากคลองบางปอถึงปากคลองท่าช้าง)
ปริมาณกุ้ง	- สืบเนื่องจากพื้นที่ในการทำประมงมีมาก และผู้ประกอบการอาชีพประมงกึ่งเคยมีน้อย ทำให้หา กุ้งเคยได้เป็นจำนวนมาก คือหาได้ประมาณ 200 กิโลกรัม/คืน และปริมาณกุ้งเคยมีมากเกินไปเกินความต้องการ - กะปิมีราคาถูกลง เนื่องจากกะปิทำเคยได้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีตลาดมารับซื้อ เช่น ครัวละ 100-150 บาท /ฤดูกาล(1หาบ เท่ากับ 100 กิโลกรัม)	- ให้หา กุ้งได้น้อย เนื่องจากมีพื้นที่ในการทำประมงกึ่งเคยน้อย คือหาได้ประมาณ 100 กิโลกรัมต่อคืน ประกอบกับกุ้งเคยในปัจจุบันไม่มีตามฤดูกาลเหมือนในอดีต แม่น้ำในลำคลองและทะเลน้ำเริ่มเสีย ฤดูเปลี่ยนแปลงไปทำให้กุ้งเคยลดลง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเครื่องมือประมงทำลายล้าง เข้ามาทำลายเขตพื้นที่อาศัยของกุ้งเคย
จำนวนผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพ	- มีคนประกอบอาชีพประมงกึ่งเคยน้อย และเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ	- มีผู้ประกอบอาชีพประมงกึ่งเคยน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจาก มีพื้นที่น้อย ประกอบกับราคา

ตัวเปรียบเทียบ	อดีต (ก่อน 20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
	พร้อมๆ กับการพัฒนาเครื่องมือประมงที่ทันสมัยขึ้น	น้ำมันที่ค่อยข้างสูงทำให้การออกไปหากุ้งเคย บางครั้งก็ไม่คุ้มทุนคือจ่ายค่าน้ำมันและค่าลูกเรือไปไม่ต่ำกว่า 1,300 บาท/คืน ออกรุนตั้งแต่เวลา 17.00 น. ถึง 08.30 น. ของวันถัดไป แต่ถ้าหากุ้งได้น้อย ก็จะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย และค่าแรงงานที่เสียไป
ด้านการตลาด	- เริ่มตั้งแต่การทำเพื่อบริโภคในครัวเรือน และแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง เกิดการบอกต่อกับปากต่อปากในรสชาติที่อร่อย จึงเริ่มมีการทำเพื่อขาย และมีการทำประมงกุ้งเคยเป็นอาชีพหลักในเวลาต่อมาและราคาก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ - ราคาขาย กิโลกรัมละ 10-15 บาท โดยเข้าไปขายที่อำเภอเมือง จ.สุราษฎร์ธานี การเดินทางสัญจรในการไปตลาดลำบาก เช่น ต้องทูน (เอากะปิใส่ภาชนะวางบนหัว) กะปิบุกป่า ลัดคันทนาไปขายระยะทาง ประมาณ 3 กิโลเมตร	- ความต้องการของตลาดมีสูงจนผลิตไม่ทันต่อความต้องการ และเริ่มมีตลาดในต่างประเทศ แม้เข้ามาซื้อถึงที่บ้าน และเป็นสินค้าโอท็อปของชุมชน - ราคาเคยสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากเดิมราคา กิโลกรัมละ 15-20 บาท ปัจจุบันอยู่ที่ราคา กิโลกรัมละ 100 - 120 บาท - ราคากุ้งเคยสด จากเดิมราคา 3-4 บาท เพิ่มเป็น 20-35 บาทต่อกิโลกรัม - การเดินทางไปขายผลิตภัณฑ์สะดวกรวดเร็วขึ้น
ค ว า ม อู ด ม ส ม บู ร ณ์ ข อ ง ท ร ั พ ย า กร และ บั ญ ห า ที่ ส่ ง ผล ก ระ ห ะ ท ่อ การทำประมงกุ้งเคย	- ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ดีและมีเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน	- ปัญหาการใช้ยาเบื่อเมาในทะเล ในช่วงที่เดือนตุลาคม (มีเป็นประจำทุกปี) มีชาวประมงจากต่างถิ่นมาเบือปลาเชื้อ เพื่อส่งโรงงานทำปลากระป๋อง ทำให้มีผลกระทบต่อนิสิตว์น้ำชนิดอื่น นิสิตว์น้ำหลายชนิดตายรวมถึงกุ้งเคยด้วย - ปัญหาการปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน และฟาร์มกุ้ง ซึ่งชาวบ้านไม่รู้ช่วงเวลา มีผลต่อการประกอบอาชีพ เช่นการเปิดน้ำเข้าบ่อ

ตัวเปรียบเทียบ	อดีต (ก่อน 20 ปี ที่ผ่านมา)	ปัจจุบัน
		เพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และกุ้งเคยไม่เข้ามาในพื้นที่ - การคราดหอย หน้าดินและ ตะกอนของเสีย ทำให้ฟุ้งกระจาย โดยเฉพาะใน ปลายปี 2551 มีอุทกภัยในพื้นที่ หอยตายเกือบทั้ง อ่าว มีการคราดเปลือกหอยทิ้ง ส่งผลให้น้ำมี สีขุ่นข้น ส่งกลิ่นเหม็น หากเปิดน้ำเข้าเลี้ยง ปลาในบ่อ จะทำให้ปลาตาย(ปลากะพง) ส่วนสัตว์น้ำธรรมชาติอื่นก็ตายด้วย เช่นกัน

จากตารางจะเห็นว่าการทำงานประมงกุ้งเคยในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรลดที่ลดลงเรื่อยๆ เครื่องมือที่ใช้หากุ้งเคยที่มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจับกุ้งเคย ในขณะที่พื้นที่ในการประกอบอาชีพที่มีเหลือน้อยลงจากการจับจอง พื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเพื่อการทำคอกหอยแครง ปริมาณกุ้งเคยก็ลดลงเรื่อยๆ ส่งผลให้จำนวนผู้ ประกอบอาชีพลดน้อยลง และด้านความต้องการของท้องตลาดที่มีมากขึ้นทำให้ราคากะปิสูงขึ้นอย่างมาก และการผลิตกะปิในพื้นที่ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

4.1.2 ชนิด และฤดูกาลของกุ้งเคยแต่ละชนิด

กุ้งเคยที่เป็นฐานทรัพยากรในการประกอบอาชีพ ของผู้ประกอบการประมงกุ้งเคยตำบล ท่าฉาง มีอยู่หลายชนิดด้วยกัน โดยแต่ละชนิดจะมีช่วงฤดูกาลที่แตกต่างกัน ดังตาราง ตารางที่ 8 แสดงปฏิทินฤดูกาลของกุ้งเคยใน ตำบลท่าฉาง

ชนิดกุ้ง	ช่วงเดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
มัน้ำหนู	/	/	/	/	//	//	//	///	///	///	///	///
ข้างลาย	/	/	/	/	//	//	//	///	///	///	///	///
ปล้อง										///	///	///
ดอกขาม	///	///	/	/	/	/	/	/	/	/	//	//
สารส้มโอ	///	///									//	//
น้ำข้าว	///	///									//	//
ตาดำ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

สัญลักษณ์

ไม่มี

มีน้อย

มีปานกลาง

มีอย่างหนาแน่น

จากตารางจะเห็นว่าตำบลท่าฉางมีกุ้งหลายชนิดที่ชาวบ้านเอามาแปรรูปเป็นกะปิ กุ้งแต่ละชนิดจะเข้ามาในช่วงฤดูกาลที่แตกต่างกัน ทำให้ตำบลท่าฉางมีลักษณะพิเศษ คือ ชาวบ้านสามารถหากุ้งมาทำกะปิได้ตลอดทั้งปี โดยกุ้งแต่ละชนิดก็สามารถทำกะปิที่มีความแตกต่างกัน ทั้งสี กลิ่น รสชาติ และความเหมาะสมในการนำมาปรุงอาหารแต่ละชนิดที่ต่างกัน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กุ้งมันขี้หนู และกุ้งข้างลาย จะมีตลอดทั้งปี แต่จะมีมากในช่วงเดือน สิงหาคม ถึงธันวาคม ซึ่งเป็นหน้ามรสุมลมพายุ (ลมใน) กุ้งทั้งสองชนิดนี้จะสามารถขุนติดมาพร้อมๆ กัน ผู้ประกอบอาชีพทำเคย จะทำเคยรวมกันได้ 1 ชนิด ซึ่งเป็นเคยที่มีราคาแพงที่สุด และในบางช่วงฤดูกาลก็จะมีกุ้งปล้องซึ่งจะนำมาผสมกับกุ้งมันขี้หนู และกุ้งข้างลายในการทำเคย เช่นกัน
2. กุ้งดอกขาม และกุ้งสารส้มโอ กุ้งทั้งสองชนิดจะเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นในช่วงที่น้ำหลาก คือน้ำในอ่าวจะมีน้ำจืดมาผสมในอัตราค่อนข้างสูง กลายเป็นน้ำกร่อย โดยกุ้งชนิดนี้จะมีตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน แต่จะมีอย่างหนาแน่นในเดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์ ช่วงลมว่าว และลมตะวันออก (ลมนอก) ซึ่งพบว่าปีไหนที่มีอากาศเปลี่ยนแปลง ฝนตกหนัก หรือน้ำท่วม ก็จำทำให้กุ้งทั้งสองชนิดมีมากขึ้นตามไปด้วย เช่นในเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2552 ที่ผ่านมามีเห็นได้ชัดว่ามีกุ้งสารส้มโอเพิ่มขึ้น เนื่องจากปลายปี 2551 มีฝนตกหนัก น้ำท่วมทำให้น้ำในอ่าวกลายเป็นน้ำกร่อยอยู่เป็นระยะเวลานาน โดยกุ้งทั้ง 2 ชนิดนี้จะผสมกันทำเคยได้ 1 ชนิด
3. กุ้งน้ำขาว จะเกิดขึ้นในช่วงเดียวกับกุ้งสารส้มโอ แต่ชาวบ้านจะคัดแยกเพื่อทำเคยอีกหนึ่งชนิดซึ่งมีราคาค่อนข้างต่ำกว่าเคยชนิดอื่นๆ
4. กุ้งดำ เป็นกุ้งที่อาศัยอยู่ในน้ำที่มีความเค็มจัด จะเข้ามาปะปนกับกุ้งชนิดอื่นๆ บ้าง แต่ไม่มากนัก ชาวบ้านจะผสมเข้าไปกับกุ้งชนิดอื่นที่ขุนได้โดยไม่ได้ออก

ซึ่งโดยรวมแล้ว เคยในตำบลท่าฉางจะมีอยู่ 3 ชนิด ที่มี สี กลิ่น รสชาติ และความเหมาะสมในการนำไปเป็นส่วนประกอบในการทำอาหารแต่ละชนิดต่างกัน รวมถึงราคาขายก็แตกต่างกันด้วย ซึ่งจะอธิบายให้เห็นอีกครั้งในหัวข้อต่อไป

4.1.3 การออกเรือทำประมงกุ้งเคย

หลังจากช่วงการทำนากุ้ง และการจับจองพื้นที่ในทะเลเพื่อทำคอกหอยแครง และการแก่งแย่งทรัพยากรกันมากขึ้น กันมากขึ้น ชาวประมงอวนรุนกุ้งเคยปรับเปลี่ยนเรืออวนรุนกุ้งเคย เป็นเรือขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้หากินในพื้นที่ที่ไกลขึ้น เช่น แหลมโหม่ง ลีเล็ด เกาะเสร็จ เป็นต้น แต่เมื่อตอนเจอพิษเศรษฐกิจ ราคาแพงประกอบกับทรัพยากรมีน้อยลงการออกไปหากินไกลๆ ก็มีรายได้ไม่คุ้มทุน ทำให้ต้องหยุดการทำประมงกุ้งเคยกันหลายราย เนื่องจากรายได้ไม่พอต่อรายจ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในช่วงออกเรือหากคิดตามขนาดของเรือ จะมีรายละเอียด ดังนี้ เรือขนาด ≤ 14 เมตร เรือ 4 สิบเล็ก ใช้น้ำมัน 30-40 ลิตร

และเรือ 4 สุ่มใหญ่ ใช้น้ำมัน 60-100 ลิตร นอกจากนี้ยังมี ค่าจ้างแรงงาน (คิดจากกุ้งเคยทั้งหมดที่หาได้) ร้อยละ 15 บาท/คน/คืน ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม โดยการออกเรือแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายไม่ต่ำกว่า 1,300 บาท และจากปัญหา เศรษฐกิจตกต่ำ จึงปรับเป็นเรือกุ้งเคยขนาดเล็กลง เพื่อลดค่าใช้จ่าย

ผู้ที่ทำประมงกุ้งเคยจะออกเรือเพื่อร่นกุ้งเคย ตั้งแต่เวลา 17.00 น. – 08.30 น. ของวันถัดไป โดยในการออกเรือแต่ละครั้งต้องใช้คนประมาณ 2-4 คน ซึ่งการออกเรือแต่ละครั้งจะได้กุ้งเคยมากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และสภาพน้ำในแต่ละคืน โดยเฉลี่ยจะหาได้ประมาณ 100 กิโลกรัมต่อคืน ซึ่งกุ้งเคยที่ได้จะนำมาใส่ในตะกร้าโดย 1 ตะกร้า มีน้ำหนักประมาณ 27 กิโลกรัม ประกอบด้วย

- กุ้งเคย ประมาณ 70%
- กุ้งหัวมัน ประมาณ 20%
- ลูกปลาป่น ประมาณ 3-5 %
- ปลาขาวหัวอ่อน ประมาณ 2%
- ขยะเศษใบไม้ ประมาณ 1%
- น้ำในตัวกุ้ง ประมาณ 2 %

รูปที่ 3 ปลาหัวอ่อนที่ติดมากับเรืออวนร่นกุ้งเคย ชาวบ้านจะนำมาทำปลาแดดเดียว

ซึ่งจากวัตถุดิบที่ได้ผู้ทำประมงกุ้งเคย ต้องนำมาเลือกและคัดแยกออกจากกัน โดยกุ้งเคยเป็นกุ้งตัวฝอยมีขนาดเล็กมากเหมาะสำหรับทำกะปิอย่างเดียว กุ้งหัวมันตัวจะมีขนาดใหญ่ชาวประมงจะนำมาทำกะปิ และทำกุ้งแห้ง ลูกปลาป่น หรือที่เรียกอีกชื่อว่าปลาเปิดเป็นปลาหลายชนิด (ปลาตัวเต็มวัยแล้วไม่ใช่ลูกปลาเศรษฐกิจ) ที่ติดมากับกุ้งเคย จะนำมาเป็นอาหารปลากะพงที่เลี้ยงในบ่อ และเลี้ยงเปิดเป็นต้น ส่วนปลาขาวหัวอ่อนเป็นปลาที่มีตัวเต็มวัยที่มีขนาดเล็กจะนำมาทำปลาแดดเดียวส่งขายกิโลกรัมละ 80-100 บาท

4.1.3 ขั้นตอน วิธีการทำเคย (กะปิกุ้ง)

ส่วนประกอบ

1. กุ้งเคย
2. เกลือ

อุปกรณ์ในการทำเคย

1. เนื้ออวนตาถี่สำหรับตากกุ้ง
2. ครกตำข้าว (สมัยเก่า) พร้อมด้วยสาก
3. ไม้พายตักเคย
4. โอง (ภาชนะบรรจุเคย) สำหรับหมักเคย
5. ตะกร้าใส่กุ้ง
6. ใบตาลโตนด, ไม้ไผ่ขัดปากโอง

ขั้นตอนในการทำกุ้งเคย

1. เอากุ้งเคยที่หามาได้ใส่ตะกร้าล้างน้ำทำความสะอาดเลือกเศษปลา เศษหญ้าออก ให้เหลือเฉพาะกุ้งเคย
2. นำกุ้งที่ได้มาผึ่งแดดให้แห้งหมาดๆ ประมาณ 5 -6 ชั่วโมง
3. ใส่เกลือตามสูตร (เทคนิคของแต่ละคนไม่เหมือนกัน) ตำผสมเคล้ารวมกัน หมักทิ้งไว้ 1 คืน
4. นำออกผึ่งแดด 3 - 4 ชั่วโมง
5. นำมาตำให้ละเอียด และบรรจุใส่โอง อัดให้แน่น
6. ปิดปากโองด้วยใบตาลโตนดและขัดด้วยไม้ไผ่ไว้เป็นเวลาประมาณ 1 - 3 เดือน ก็สามารถนำออกมาบริโภคหรือจำหน่ายได้ นอกจากนี้ยังมีน้ำเคยปากโองซึ่งมีรสชาติดี มันกลมกล่อม นำมาบริโภคในครัวเรือนแทนน้ำปลาได้ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการหมักเคย

** ปัจจุบันพบว่าเคยมีราคาแพงกว่าในอดีตมาก การหมักเคยในปัจจุบันบางครั้งก็ไม่ถึง 1 เดือนเนื่องจากความต้องการของตลาดมีสูง จนผลิตได้ไม่พอจำหน่าย

เคยสารส้มโอดมดอกขาม

เคยน้ำข้าวผสมตาดำ

เคยข้างลายผสมหัวมันขี้หนู

กุ้งเคยสารส้มโอ

กุ้งปล้อง

กุ้งเคยตาดำ

รูปที่ 4 แสดงเคยและกุ้งเคยแต่ละชนิด

ตารางที่ 9 แสดงลักษณะกะปิที่ทำจากกุ้งเคยแต่ละชนิด และราคาขาย

ชื่อ เคย	กลิ่น/สี	รสชาติ	การใช้ประโยชน์	ราคาขาย
เคยสารส้มโอ ผสมดอกขาม	- สีชมพูอมม่วง - กลิ่นหอมหวาน	- อร่อย	ทำน้ำพริก และ แกง	- ปลีก 100 บาท/กิโลกรัม - ส่ง 90-95 บาท/กิโลกรัม
เคยข้างลาย ผสมหัวมัน ขี้หนู	- สีแดงส้ม กลิ่นหอมหวาน กว่าสารส้มโอ	- อร่อย หอม หวาน	เครื่องแกง	- ปลีก 120 บาท/กิโลกรัม - ส่ง 100 บาท/กิโลกรัม
เคยน้ำข้าว	- มีสีม่วงเข้ม	- รสชาติอร่อยไม่ มาก เบาๆ ถ้า นำมาแกงจะเละ	น้ำพริก ข้าวผัด เคยจี่	- ปลีก 50-60 บาท/กิโลกรัม - ส่ง 30-40 บาท/กิโลกรัม

จากตารางจะเห็นว่ากะปิแต่ละชนิดจะมีสีและรสชาติที่แตกต่างกัน และเหมาะต่อการทำอาหารที่ต่างกัน และจะเห็นว่ากะปิที่ทำมาจากกุ้งข้างลาย จะมีราคาที่สูงกว่ากะปิที่ทำจากกุ้งชนิดอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นกะปิที่มีสีสวย กลิ่นหอม รสชาติดี และเหมาะสำหรับทำเป็นเครื่องแกง และเป็นที่ต้องการของท้องตลาด ซึ่งเป็นที่ภาคภูมิใจของกลุ่มทำประมงกุ้งเคยอำเภอท่าฉาง

4.3 การกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน

ปัจจุบันพื้นที่สาธารณะในทะเลหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “เลพ่อเฒ่า” กำลังลดน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากไม่มีการจัดการพื้นที่ในทะเลที่ถูกต้อง มีการขยายพื้นที่เพื่อเลี้ยงหอยแครงมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประมงพื้นบ้านที่ประกอบอาชีพในทะเลได้รับความเดือดร้อน เพราะมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพน้อยลง ซึ่งอาชีพที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คืออาชีพอวนรุนกุ้งเคยเนื่องจากต้องใช้พื้นที่มากในการรุนกุ้งเคย จึงต้องมีแนวคิดในเรื่องของการปักแนวเขตให้เป็นทะเลชุมชน เพื่อกันการขยายตัวของคอกหอยเข้ามาใกล้ชายฝั่งมากขึ้นกว่าเดิม

4.3.1 ข้อมูลเรื่องคอกหอยในพื้นที่อำเภอท่าฉางที่ส่งผลต่อพื้นที่ทำกินของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เรื่องพื้นที่เพาะเลี้ยงในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุน ของชาวประมงพื้นบ้านในเรื่องความจำเป็นที่ต้องมีแนวเขตทะเลชุมชน จากการเก็บข้อมูลที่ประมงอำเภอ ได้ข้อมูลดังตาราง

ตารางที่ 10 แสดงพื้นที่เพาะเลี้ยงในจังหวัดสุราษฎร์ธานี²

อำเภอ	พื้นที่เลี้ยงหอย								
	ในพื้นที่อนุญาต		ทั้งใน/นอกพื้นที่อนุญาต			นอกพื้นที่อนุญาต		รวม	
	ราย	ไร่	ราย	ใน/ไร่	นอก/ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่
ไชยา	84	1,471.45	59	1,742.97	2,337.58	62	3,706.79	205	9,258.79
ท่าฉาง	55	5,039.48	41	3,530.52	3,754.66	23	411.14	119	12,735.8
กาญจนดิษฐ์	273	5,555.41	25	560.04	1,125.19	178	8,724.82	476	15,965.46
รวม	412	12,066.34	125	5,833.53	7,217.43	263	12,842.75	800	37,960.05

จากตาราง พบว่า พื้นที่เลี้ยงหอยในปี 2549 ที่มีการรวบรวมข้อมูลไว้ จำนวน 3 อำเภอ คือ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง และกาญจนดิษฐ์ มีผู้เลี้ยงหอยทั้งหมดรวม 800 ราย เนื้อที่รวม 37,960.05 ไร่ โดยมีพื้นที่อนุญาต (ได้รับการสัมปทาน) รวมจำนวน 412 ราย 12,066.34 ไร่ ส่วน 125 ราย พื้นที่ 5,833.53 ไร่ เป็นจำนวนผู้เลี้ยงที่มีพื้นที่เลี้ยงหอยทั้งในเขตอนุญาตและนอกเขตอนุญาต และนอกพื้นที่อนุญาต รวมจำนวน 263 ราย โดยมีเนื้อที่ 12,842.75 ไร่ ซึ่งมีจำนวนมากกว่า พื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตเสียอีก

² ข้อมูลจากประมงอำเภอท่าฉาง

จากตารางที่ 10 เมื่อสังเกตเฉพาะในพื้นที่ อำเภอท่าฉาง สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนผู้เลี้ยงหอยแครงกับจำนวนพื้นที่แล้ว พบว่า การถือครองกรรมสิทธิ์พื้นที่ในทะเลโดยเฉลี่ยมีมากถึง 107 ไร่ต่อราย ในขณะที่ตัวเลขเฉลี่ยของพื้นที่ อำเภอไชยามีประมาณ 45 ไร่ต่อราย และอำเภอกาญจนดิษฐ์ มีประมาณ 33.5 ไร่ต่อราย และค่าเฉลี่ยของผู้เพาะเลี้ยงทั้งจังหวัดอยู่ที่ 47.45 ไร่ต่อราย ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าการจับจองพื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงในทะเลของอำเภอท่าฉางนั้นส่วนใหญ่จะเป็นนายทุนรายใหญ่
2. เมื่อเปรียบเทียบการเพาะเลี้ยงในพื้นที่อนุญาต และนอกเขตพื้นที่อนุญาต พบว่าพื้นที่เพาะเลี้ยง 15,000 ไร่ของอำเภอท่าฉางนั้นมีพื้นที่ 4,165 ไร่ ที่อยู่นอกเขตอนุรักษ์

สำหรับปัจจุบันพื้นที่เลี้ยงหอยส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนมือผู้ถือครอง จากชาวบ้านเป็นนายทุนนอกพื้นที่ (แต่ยังคงใช้ชื่อของชาวบ้านในพื้นที่คนเดิมเป็นเจ้าของอยู่) และสถานการณ์การบุกรุกพื้นที่ในทะเลเพื่อการเลี้ยงหอยก็ยังไม่หยุดนิ่งโดยคนในชุมชนเอง บางคนไม่ได้ทำการเลี้ยงหอยอย่างจริงจังแต่ต้องการพื้นที่เพื่อขายหรือให้คนนอกพื้นที่เช่า/ซื้อ และหลายแปลงปล่อยทิ้งร้างไม่ได้เลี้ยงหอย แต่ก็ไม่อนุญาตให้ชาวประมงและบุคคลภายนอกเข้าไปทำมาหากินได้ เนื่องจากต้องการพื้นที่ไว้หากินเองตามลำพัง ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของชาวประมงคนอื่น ๆ พื้นที่กว่า 12,735 ไร่ ในอำเภอท่าฉางต้องกลายเป็นที่ที่มีเจ้าของ ในทางกลับกันพบว่าปีงบประมาณ 2551 มีผู้เสียอาชญาบัตร (ค่าหางน้ำ) จำนวนแค่ 13 ราย คิดเป็นพื้นที่ 1,186.46 ไร่ (x 80 บาท/ไร่) และ ปีงบประมาณ 2552 มีผู้จ่ายเงินค่าหางน้ำ เพียง 3-5 รายเท่านั้น ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่เลี้ยงทั้งหมด

ที่ผ่านมา จะเห็นว่า ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ทะเล มีเพียงไม่กี่รายที่มาเสียค่าอาชญาบัตร (ค่าหางน้ำ) แม้ราคา/ไร่ จะถูกมากแค่ไร่ละ 80 บาท เนื่องจากเจ้าของเดิมก็อ้างว่าตนเองได้ขายคนอื่นไปแล้ว ส่วนเจ้าของรายใหม่ก็หาผู้รับผิดชอบไม่เจอ

การบุกรุกพื้นที่ทะเลสาธารณะที่ยังไม่หยุดหย่อน ส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านเป็นอย่างมาก ในเรื่องข้อจำกัดของพื้นที่ในการทำมาหากินที่มีน้อยลง เหลือเพียง บริเวณพื้นที่ที่เป็นร่องเดินเรือ ความกว้างประมาณ 15 เมตร ส่งผลให้ชาวประมงหลายคนต้องมีการปรับเปลี่ยนอาชีพ และทิ้งทะเลขึ้นไปหากินบนฝั่งเพิ่มขึ้น โดยยก กรณี ของหมู่ที่ 4 บ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง มีประชากรทั้งหมดประมาณ 228 ครัวเรือน ประมาณ 50 % ของหมู่บ้านมีอาชีพประมงชายฝั่ง ได้แก่ อวนรุนกุ้งเคย การวางลอบ เบ็ด แห และอื่นๆ มีรายชื่อชาวประมงบางส่วนที่สามารถรวบรวมได้ โดยนอกจากชาวบ้านยังยึดอาชีพเดิมในพื้นที่ที่จำกัดขึ้นแล้ว หลายคนก็มีการเปลี่ยนแปลงไปทำอย่างอื่น เช่น ชุดปู/ลอบปูเล็ก จับเปี้ยว ลูกจิ้งกริดยาง ค้าขาย และรับจ้างเฝ้าคอกหอย เป็นต้น

4.3.2 ข้อมูลการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

ในช่วงเวลา ตั้งแต่ ปี 2540 ถึงปี 2550 ที่ผ่านมา พบว่าชาวประมงชายฝั่งมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ทั้งทรัพยากรป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมลง สัตว์น้ำหนีหายจากพื้นที่ มีการแก่งแย่งทรัพยากร และใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างมากขึ้น ประกอบกับมีการขยายตัวของพื้นที่เพาะเลี้ยงหอยแครงมากขึ้น ทำให้พื้นที่ทะเลสาบลดน้อยลง ประมงชายฝั่งโดยเฉพาะอาชีพอวนรุนกุ้งเคยต้องออกไปประกอบอาชีพไกลกว่าเดิม ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่าย ทำให้หลายคนต้องเปลี่ยนจากอาชีพอวนรุนกุ้งเคย มีเป็นอาชีพประมงอื่นๆ เช่น ทอดแห วางลอบ จับเป็ญว อวนปลา ฯลฯ และรับจ้างทั่วไป ตัวอย่างผู้ที่เปลี่ยนแปลงอาชีพ สามารถยกตัวอย่างได้ตามตาราง

ตารางที่ 11 แสดงการประกอบอาชีพของชุมชนท่าพิกุล

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ช่วงปี 2540-2550	ปี 2551-ปัจจุบัน
1	นายเล็ก ทองนุ้ยพราหมณ์	420 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	ทำประมงตามสภาพน้ำ	ขุดปู/ลอบปูเล็ก
2	นายสมศักดิ์ ทองนุ้ยพราหมณ์	420/3 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	ทำประมงตามสภาพน้ำ	ทำประมงตามสภาพน้ำ
3	นายวุฒิพงษ์ ทองนุ้ยพราหมณ์	420 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/ขุดปู
4	นายปรีชา วิมล	420/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
5	นายสมเพ็ชร ทองนุ้ยพราหมณ์	420 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	ถีบกระดานปู
6	นายชูศักดิ์ เพชรโกษาชาติ	408/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	เฝ้าคอกหอย
7	นายประสาร เพชรโกษาชาติ	408/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
8	นายประสงค์ เพชรโกษาชาติ	408/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
9	นายอำนาจ เพชรโกษาชาติ	408/2 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
10	นายสุรินทร์ ศุขรัตน์	408/4 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
11	นายสุริยา ศุขรัตน์	408/6 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
12	นายสุรัชย์ ศุขรัตน์	414 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
13	นายสุเทพ จันทรประสงค์	416 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
14	นายวินัย ทองนุ้ยพราหมณ์	419 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/ขุดปู/วางลอบ
15	นายดำเนิน ทองนุ้ยพราหมณ์	419 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉาง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/ขุดปู/วางลอบ

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ช่วงปี 2540-2550	ปี 2551-ปัจจุบัน
16	นายสายัณย์ เริงดี	492 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/จับเปี้ยว/ขุดปู
17	นายสานนท์ สีนอง	493 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/จับเปี้ยว/ทำสวน
18	นายอภิชาติ เริงดี	490 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
19	นายสุจิต รมเมือง	491 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
20	นายสมคิด เริงดี	492 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย/ขุดปู/จับเปี้ยว
21	นายสุเทพ จันทรมาศ	445/6 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	วางลอบปู
22	นายธเนศ จันทรมาศ	445/6 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	คราดหอยจ้ำง/ลอบปู
23	นายอนันต์ บุญมาก	405 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	วางลอบ/อวนปลาบอก
24	นางสุจิตรา จันทรแก้ว	405 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน/เกาะปูจ้ำง
25	นายยงยุทธ จันทรแก้ว	405 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ก่อสร้าง/อวนลอยปลากระบอก
26	นายสมเกียรติ ทองนุ้ย	448 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	วางลอบ/อวนปลากะพง
27	นายอำนาจ อินจันทร์	412/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	เลี้ยงปลาในบ่อกุ้ง/ก่อสร้าง
28	นายเสรี เพชรจำนง	480/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ลูกจ้ำงกรีดยาง/ค้าขาย
29	นางจันทิรา เพชรจำนง	หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ลูกจ้ำงกรีดยาง/ประมง
30	นายจตุณ จำเนียร	480/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	เลี้ยงปลาในบ่อกุ้ง
31	นางโกศล จำเนียร	480 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	เลี้ยงปลาในบ่อกุ้ง/แม่บ้าน
32	นายสมกมล จำเนียร	480 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
33	นายवाद ช่อผูก	273/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	รับจ้างทั่วไป
34	นายบุญประเสริฐ คงชาติรี	228 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	รับจ้างทั่วไป

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ช่วงปี 2540-2550	ปี 2551-ปัจจุบัน
35	นางโชจิต คงชาติรี	228 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน
36	นายโสพิษ จันทร์ประสงค์	423 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ก่อสร้าง
37	นางอุไรวรรณ จันทร์ประสงค์	423 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน
38	นายทรงวุฒิ ปานชนะพงษ์	452/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	อวนรุนกุ้งเคย
39	นางอมร ปานชนะพงษ์	452/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน
40	นายวันชาติ ทองจัน	442 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ทอดแห
41	นายเอกชัย ทองจัน	442 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ทอดแห
42	นายวิทยา จันทร์เวช	441 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	รับจ้างทั่วไป
43	นายพานิชย์ ชატะกุล	256 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ก่อสร้าง/ลูกจ้างเรือ อวนรุนกุ้งเคย
44	นางสุปราณี ชატะกุล	256 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน/ก่อสร้าง
45	นายสมชาย คงระเรื้อย	389 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ทำสวนปาล์ม/วางเบ็ด
46	นายชำนาญ บุญช่วยรถ	347 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ชุดปู
47	นายนิยม รักบางแหลม	251 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	รับจ้างทั่วไป
48	นายอุทัย เพ็งบุญย์	465 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	เลี้ยงปลา
49	นายปรีชา รักบางแหลม	218 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แกะปู
50	นายจำนง จันทร์ประสงค์	227 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	ชุดปู
51	นายมณูญ คุ่มรักษ์	252 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	เฝ้าคอกหอย
52	นางปรารถนา คุ่มรักษ์	252 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง	อวนรุนกุ้งเคย	แม่บ้าน/แกะปูม้า

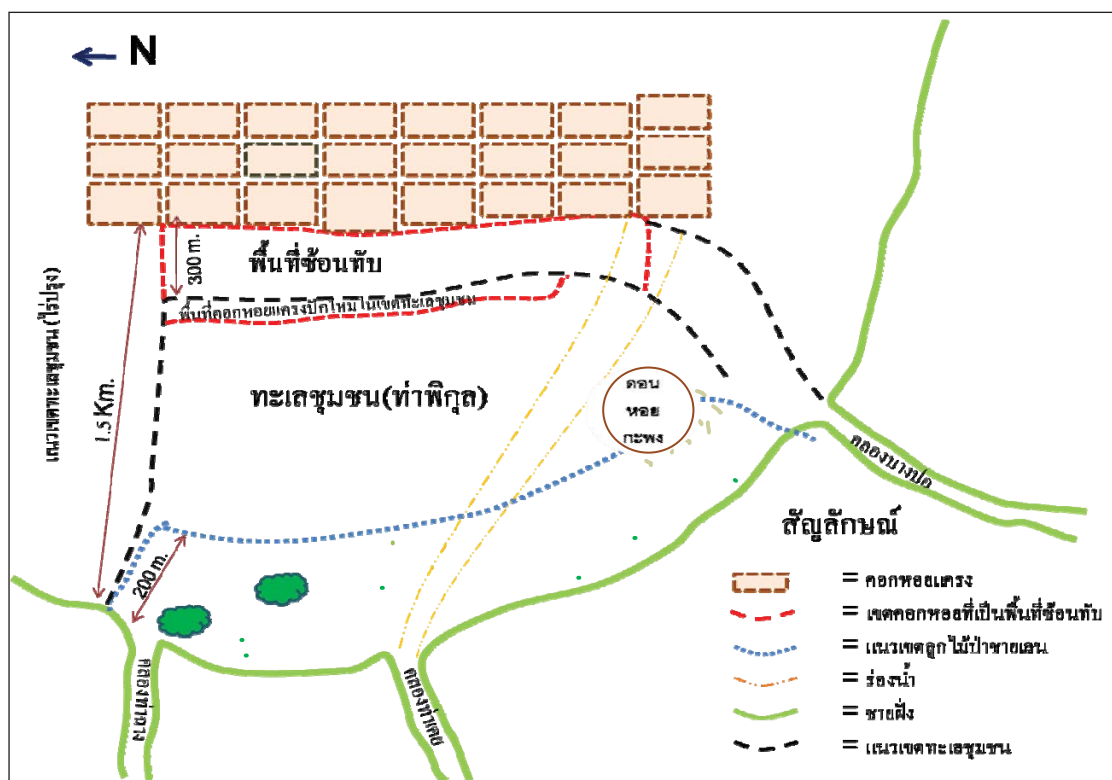
จากตารางจะเห็นได้ชัดว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอวนรุนกุ้งเคยเป็นหลัก แต่ปัจจุบัน (ต้นปี 2551) ชุมชนที่เคยหากินด้วยอาชีพการทำประมงกุ้งเคยในอดีต ต้องปรับเปลี่ยนเป็นการประกอบอาชีพอย่างอื่นเป็นจำนวนมาก และเป็นอาชีพที่หลากหลาย อาชีพประมงไม่ได้เป็นอาชีพที่ก่อรายได้หลักให้กับคนในชุมชนอีกต่อไป ซึ่งนี่เป็นเหตุผลสำคัญว่าถ้ายังปล่อยพื้นที่ในทะเลโดนยึดครองไปเรื่อยๆ อีกไม่นานก็จะมีที่สำหรับชาวประมงพื้นบ้านอีกต่อไป การทำแนวเขตทะเลชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพยากรเอาไว้คู่กับชุมชนต่อไป

4.3.3 แนวเขตทะเลชุมชน

จากการเก็บข้อมูลเห็นได้ชัดว่าการลดลงของทรัพยากร และการลดลงของพื้นที่ทะเลสาธารณะในทะเลนั้น มีผลต่อการประกอบอาชีพของประมงชายฝั่งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอวนรุนกุ้ง

เคยที่เคยเป็นอาชีพหลักของคนบ้านท่าพิกุล ต้องลดลงอย่างเห็นได้ชัด จึงได้มีการทำแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่เลี้ยงหอยแครงมายังชายฝั่ง

ก่อนที่จะเริ่มทำแนวเขตทะเลชุมชน ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุดโครงการ การจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และหน่วยงานในพื้นที่ 2 ครั้ง เพื่อหารือเรื่องการทำแนวเขตทะเลชุมชน ในพื้นที่ต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และหาแนวทางเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน จากการประชุมร่วมกันจึงได้ตกลงกันว่าจะปักแนวเขตทะเลชุมชนให้ประชิดกับแนวเขตเพราะเลี้ยงหอยแครง เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่เพาะเลี้ยงหอยแครง ไม่ให้เข้ามาในเขตชายฝั่งมากไปกว่าเดิม โดยได้รับความร่วมมือจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ในการช่วยเรื่อง การกำหนดจุดปักแนวเขต จากนั้นทีมวิจัยก็ได้หาซื้อและจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ในการปักแนวเขต และช่วยกันปักแนวเขตจนเสร็จ ในเดือน มกราคม 2551 มีระยะทางตั้งแต่ปากคลองท่าฉาง ถึงปากคลองบางปอ นอกจากนี้ยังมีการปักแนวเขตลูกไม้ป่าชายเลน เพื่อกันเรืออวนรุนกุ้งเคยเข้าไปรุนในพื้นที่ลูกไม้ป่าชายเลน แต่หลังจากนั้นก็มีความหอยแครงขยายเพิ่มขึ้นในเขตทะเลชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ซ้อนทับกัน และเป็นปัญหากันอยู่ ดังรูป

รูปที่ 5 แผนที่แสดงแนวเขตทะเลชุมชนของบ้านท่าพิกุล

จากรูป ทีมวิจัยได้ปักแนวเขตสองแนว คือ แนวเขตเพื่อกันลูกไม้ป่าชายเลนที่เกิดใหม่ซึ่งเป็นแนวเขตที่กันไว้สำหรับป่าชายเลนที่งอกขึ้นใหม่ไม่โดนทำลาย โดยปักห่างจากฝั่ง ประมาณ 200 เมตร และปักแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนไว้สำหรับให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ออกไปหากินโดยใช้เครื่องมือที่ไม่ทำลาย

ล่าง(เส้นประสีดำ) ซึ่งห่างจากฝั่งประมาณ 1,500 เมตร แต่หลังจากปักแนวเขต ยังมีพื้นที่บางส่วนที่ซ้อนทับกันระหว่างคอกหอยและทะเลชุมชน (พื้นที่เส้นประสีแดง) อยู่ประมาณ 300 เมตร ซึ่งทีมวิจัยยังไม่สามารถเข้าไปจัดการได้

หลังจากทำแนวเขตทะเลชุมชนเสร็จทีมวิจัยได้ทำกระชังซ้อนลูกกึ่งในเขตพื้นที่ทะเลชุมชนสำหรับทดสอบจำนวนลูกกึ่งและปลา ขนาดกว้าง 1 เมตร โดยไปแขวนไว้ริมป่าตอนน้ำขึ้นโดยแขวนลึกลงไปประมาณ 50 เซนติเมตร และไปตรวจดูเวลาน้ำลง พบว่า ช่วงแรกของการทำทะเลชุมชนเสร็จ กระชังซ้อนลูกกึ่งในทะเลได้จำนวนลูกกึ่งประมาณ 1-2 ตัว หลังการทำทะเลชุมชนผ่านไป 3 เดือน ใช้กระชังซ้อนลูกกึ่งในทะเลชุมชนได้ลูกกึ่งในกระชังจำนวน 30 ตัว ทำให้เห็นได้ว่าการทำทะเลชุมชน และการดูแลเฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างทำให้มีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยในทะเลชุมชนมากขึ้น

ผลจากการทำแนวเขตทะเลชุมชน ทำให้มีพื้นที่แนวเขตทะเลชุมชนสำหรับการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่ชัดเจน สามารถเข้าไปดูแลเฝ้าระวังการรุกรานเข้ามาของคอกหอยแครง เรืออวนรุน และการทำประมงทำลายล้างต่างๆ ไม่ให้เข้ามาในพื้นที่ได้ ทำให้มีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยในพื้นที่มากขึ้น สังเกตจากการวางกระชังซ้อนกึ่ง และชาวประมงพื้นบ้านที่จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถกันพื้นที่ป่าชายเลนเกิดใหม่ไม่ให้ถูกทำลายจากการทำประมงได้ ทำให้ลูกไม้ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่ยังมีปัญหาในส่วนของพื้นที่ซ้อนทับที่ยังไม่สามารถเข้าไปจัดการได้

ซึ่งทะเลชุมชนนี้ จะเป็นแหล่งประกอบอาชีพ แหล่งรายได้ ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยชุมชน มีส่วนร่วมคิด ทำ การใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีกฎระเบียบ ข้อตกลงร่วม นอกจากนี้ทะเลชุมชนยังเป็นสื่อกลางในการดึงชุมชนเข้ามาร่วมกันดูแล เฝ้าระวัง ทรัพยากรของตนเอง เกิดความรัก ความสามัคคี นอกจากนี้ยังเป็นตัวประสานความร่วมมือหลายๆ ฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 สำนักงานประมงอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น และภาคีต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมในการจัดการทรัพยากร

4.4 ประเภทของเครื่องมือประมงทำลายล้าง และการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง

การเฝ้าระวังของทีมวิจัยเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงพัฒนาโครงการ แต่การเฝ้าระวังที่ผ่านมาเป็นการเฝ้าระวังที่ทีมวิจัยทำกันเอง โดยช่วยกันสอดส่องดูแล และแจ้งข่าวสารไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังน้อย และยังไม่ได้เกิดการรวมตัวกันระหว่างโครงการวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้การเฝ้าระวังเป็นไปอย่างยากลำบาก และยังไม่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือการทำลายล้าง และการเข้ามากระทำผิดในพื้นที่อย่างเป็นระบบ เมื่อมีการเริ่มมีการพัฒนาโครงการขึ้นเป็นโครงการวิจัย มีการพูดคุยและพัฒนาระบบงานเฝ้าระวังให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีการประชุมร่วมกันของชุดโครงการอ่าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้งด้วยกัน พร้อมๆ กับการปฏิบัติการเฝ้าระวังพื้นที่ และมีการแจ้งข่าวสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ เกิดเป็นเครือข่ายการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

4.4.1 ประเภทของเครื่องมือผิดกฎหมายในพื้นที่อ่าวบ้านดอน และการแก้ปัญหาของชุมชน

กลุ่มยาเบื่อเมา การใช้ยาเบื่อเมาในพื้นที่ที่มีอยู่ 7 รูปแบบ ด้วยกันซึ่งแต่ละแบบจะเหมาะสมกับสัตว์น้ำ และลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

แบบที่ 1 การวางยาเบื่อเมาในทะเล จะใช้เรือประมาณ 4 ลำ โดย 3 ลำ จะใช้เป็นเรือวางอวน ส่วนอีก 1 ลำ จะเป็นเรือวางยาเบื่อเมา เมื่อวางยาเสร็จเรียบร้อยแล้วจะทำหน้าที่เป็นเรือเฝ้าระวังให้กับเรืออีก 3 ลำ ที่ทำหน้าที่วางอวน ซึ่งอวนที่ใช้จะเป็นอวน 3 ชั้น มีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร โดยพบมากในพื้นที่จากอำเภอท่าฉางถึงอำเภอไชยา

แบบที่ 2 การผูกยาเบื่อเมาไว้ที่อวนรุน โดยใช้เรือลากหาง จะทำเพื่อจับปลาทองเทียว (ปลาที่ไม่เป็นปลาประจำถิ่น) พบในบริเวณพื้นที่อำเภอท่าฉางและเขาถ่าน

แบบที่ 3 การเบื่อเมากุ้งก้ามกรามในคลอง วิธีการคือ จะใช้ยาเบื่อเมากวนที่ปลายคลองในช่วงน้ำแห้ง จะพบมากในช่วงที่น้ำเหือดขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้กุ้งและสัตว์น้ำขนาดเล็กตายหมด

แบบที่ 4 การใช้ยาเบื่อเมาในวังปลา วิธีการคือใช้ยาแค่เพียงให้ปลาดกใจ แล้วขึ้นมาต่อจากนั้นจะใช้อวนล้อมปลาในวัง แล้วใช้ยาเบื่อเมาให้ปลาหนีออกจากวังไปติดอวน ซึ่งการกระทำลักษณะนี้จะพบได้บ่อย เกือบทุกคลอง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนจากนอกพื้นที่

แบบที่ 5 การใช้ยาเบื่อเมากับกุ้งในทะเล วิธีการคือ จะนำยาเบื่อเมาใส่ในกระเป๋ แล้วปล่อยให้ยาละลายน้ำไปเอง ส่วนจะพบผู้กระทำผิดเป็นผู้หญิง ซึ่งพบมากในพื้นที่ หมู่ที่ 1, 2, 3 ตำบลเขาถ่าน อำเภอท่าฉางและบริเวณชายฝั่งทะเล

แบบที่ 6 การจับหอยหลอดและปูเปี้ยวโดยใช้ยาเบื่อเมาหยอดรู จะทำในช่วงเวลากลางวัน วิธีการคือจะนำปูนขาวมาหยอดลงในรูหอยหลอด ส่วนปูเปี้ยวจะใช้แก๊ส จึงจะส่งผลกระทบต่อหอยและสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ตายไปด้วย พบมากทั้งในพื้นที่อำเภอไชยาและท่าฉาง ส่วนใหญ่จะเป็นทั้งคนในและนอกพื้นที่

แบบที่ 7 การปิดอ่าว วิธีการ คือ การใช้อวนตาถี่ปิดปากบาง แล้วเอายาเบื่อเมาเทที่ปลายน้ำ เวลา น้ำลงปลาจะลงมาค้างอยู่ที่อวน ส่งผลให้ปลาขนาดเล็กสัตว์น้ำชนิดอื่นตายไปด้วย

การแก้ไขปัญหาเรื่องยาเบื่อเมาในระยะเวลาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการประชาสัมพันธ์ในเวทีประชุมต่างๆ มีการบอกปากต่อปาก มีการแจ้งเจ้าหน้าที่ให้เข้ามาดำเนินการจับกุมแต่ไม่มีประโยชน์เนื่องจากขาดหลักฐานในการกระทำผิด

กลุ่มอวนลากอวนรุน ในพื้นที่อ่าวบ้านดอน ที่พบเห็นมีอยู่ 4 แบบ ด้วยกัน คือ

แบบที่ 1 เรืออวนรุนขนาดใหญ่ เป็นเรือประมงที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ห่างจากชายฝั่ง 3,000 เมตร แต่มีบ่อยครั้งที่เรืออวนรุนจะเข้ามารุนในเขตพื้นที่ 3,000 เมตร ส่งผลเสียคือทำลายสัตว์น้ำขนาดเล็ก และหญ้าทะเล รวมถึงทำให้เครื่องมือประมงของชาวบ้านได้รับความเสียหาย ซึ่ง

จะพบมากในช่วงมรสุม (ต.ค.-ก.พ.) เพราะคลื่นลมแรงเรือเล็กไม่สามารถออกไปตรวจตราได้ ลักษณะแบบนี้ พบมากในพื้นที่ตำบลตะกบอำเภอยะโฮ

แบบที่ 2 ใช้เรือหางยาวลากหอยลาย วิธีการคือ ใช้เรือหางยาวขนาดเล็ก เขามาลากอยู่ในพื้นที่ 3000 เมตร แต่ในปัจจุบันมีเพียงน้อย เนื่องจากหอยลายหายากขึ้น

แบบที่ 3 การใช้ควนลากหอยไฟไหม้ วิธีการคือ ใช้เรือหางยาวขนาดกลาง มีคราดที่ทำยเรือเข้ามา คราดหอยไฟไหม้ในคลอง ส่งผลกระทบให้อาชีพการหาหอยด้วยมือของชุมชนหายไป ทำลายวงจรชีวิตและห่วงโซ่อาหาร เพราะจำนวนการจับกับการเกิดตามธรรมชาติไม่สมดุลกัน ส่วนใหญ่จะเป็น การกระทำจากคนภายนอกพื้นที่ พบมากบริเวณคลองไชยา คลองหัววัว คลองท่าฉางและร่องคลอง อื่นๆ

แบบที่ 4 ใช้เรือควนขนาดเล็ก วิธีการคือ เรือควนจะเข้ามารุนสัตว์น้ำในช่วงน้ำใหญ่ (ระดับน้ำ สูง) บริเวณชายฝั่งส่งผลให้สัตว์น้ำขนาดเล็กและพันธุ์ไม้ขนาดเล็กถูกทำลายไปด้วย ซึ่งเป็นเรือใน ท้องถิ่น พบมากในพื้นที่อำเภอท่าฉาง อำเภอไชยา อำเภอลี้เล็ด คลองหัววัว คลองท่าเคย

การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา มีการแจ้งนายอำเภอ ประมงอำเภอ และศูนย์ป้องกันและปราบปรามประมงทะเลภาคใต้ตอนบนจังหวัดชุมพรเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด แต่มักไม่ทันการณ์ เนื่องจากช่อง โหว่ทางกฎหมายที่ระบุว่า จะมีความผิดก็ต่อเมื่อกำลังกระทำความผิด คือ ขณะที่รุน หรือลากควนอยู่ เท่านั้น จึงทำได้แค่การ ประชาสัมพันธ์ผ่านทางคลื่นวิทยุชุมชน FM 100.75 MHz ในวันจันทร์ ถึง ศุกร์ ช่วงเวลา 21.00-22.00 น. เท่านั้น

กลุ่มควนซ้อน ควนรัง ม้อม และ ลอบ

ควนซ้อน วิธีการคล้ายโพงพาง คือใช้ควนซึ่งเป็นแนวยาว โดยมีขายาวข้างละประมาณ 500 เมตร ผลกระทบคือจะทำลายสัตว์น้ำขนาดเล็ก และสัตว์เศรษฐกิจ ช่วงที่พบมากคือ ช่วงฤดูมรสุม หรือ ช่วงที่มีน้ำเชี่ยว ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเพียง 2 ราย พบการกระทบอยู่ในพื้นที่เขาถ่าน

ควนรัง วิธีการคือจะใช้ควนตาถี่ ความยาวประมาณ 1-2 กม. ซึ่งยาวบริเวณแนวชายฝั่ง ในช่วงที่น้ำ ขึ้นซึ่งช่วงนี้จะมีปลาเข้าไปหากินในพื้นที่ป่าชายเลน และเมื่อน้ำลง ปลาและสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ก็จะ ออกจากป่าชายเลนพร้อมกับระดับน้ำที่ลดลงทำให้ปลาติดควนที่วางไว้ ซึ่งจะมีการย้ายพื้นที่วาง ควนรังไปเรื่อย โดยผลกระทบคือจะทำลายสัตว์น้ำขนาดเล็ก ปลาพะยูน ทำลายต้นไม้น้ำขนาดเล็กริม ตลิ่ง พบในช่วงน้ำขึ้น – น้ำลงใหญ่ (ระดับน้ำขึ้นสูง) ในบริเวณพื้นที่ จากคลองพุมเรียงถึงคลองท่า ปูน

ม้อม มีวิธีการคล้ายการใช้ควนรัง แต่มีถุงสำหรับให้สัตว์น้ำมาอยู่รวมกัน ซึ่งจะทำให้จับได้ง่ายขึ้น ซึ่งมีผู้ทำอยู่ตอนนี้ประมาณ 2-3 ราย ในพื้นที่คลองท่าปูน คลองไชยา คลองหัววัว คลองพุมเรียง

لوب (ปุม้า, ปุดำ, กุ้ง) วิธีการคือใช้วาง 2 แบบ คือ แบบใช้ทุ่น เป็นเรือขนาดเล็ก 200-300 ลูก และแบบใช้ราว เป็นเรือขนาดใหญ่ 2,000 - 3,000 ลูก ผลเสียคือจะทำลายสัตว์น้ำขนาดเล็ก และเป็นตัวผลักดันให้เรืออวนรุน รุนลากปลาและสัตว์น้ำมาขายเป็นเหยื่อให้แก่ลอบ

การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา เรืออวนรัง ม่อม ทำได้ทำการบอกกล่าวตักเตือน จับ และยึดเครื่องมือ แต่ก็ไม่เป็นผลมากนักเนื่องจากการเป็นการทำที่ได้ผลตอบแทนสูง เรืออวนซ่อนมีการบอกกล่าว แต่ก็ไม่เป็นผล ส่วนเรือลอบ (ปุม้า กุ้ง) ในบางพื้นที่เช่น กรณีของพื้นที่ตำบลตะกอบ ได้มีการขอร้องให้ออกไปดำเนินการนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ และได้ประสานงานกับทางองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ออกกข้อบัญญัติระดับตำบลห้ามใช้ลอบในเขตพื้นที่ตำบลตะกอบ ส่วนการทำลอบกุ้ง มีคนจากพื้นที่อื่นเข้ามาหากินในคลองท่าปูน และได้มีการกล่าวตักเตือน และในบางพื้นที่หากมีการตักเตือนแล้วไม่เชื่อฟัง ทางกลุ่มจะเก็บไว้เป็นของกลาง

การแก้ปัญหาที่ผ่านมา พบว่ามีข้อจำกัด หลายด้านด้วยกัน เนื่องจากลำพังกลุ่มอนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่เองก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา แต่การประสานความร่วมมือก็ประสบปัญหาหลายส่วนดังจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. การประสานกับเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร
2. ชาวบ้านบางพื้นที่ไม่ค่อยมีความศรัทธากับทางกลุ่มอนุรักษ์ เพราะมองว่าไม่สามารถ ช่วยเหลือ เช่น กรณีที่ถูกเรืออวนลากทำลายเครื่องมือประมงได้รับความเสียหาย ทำให้ไม่ตระหนักถึงความร่วมมือในการแก้ปัญหาดังกล่าว
3. กรณีที่เรือกระทำผิดเป็นเรือเช่าไม่สามารถเอาความผิดกับผู้กระทำผิดได้
4. ความล่าช้าระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบและพื้นที่ที่มีการกระทำผิด เนื่องจากอยู่ไกลกัน และมักมาไม่ทันการณ์

สำหรับข้อเสนอแนะและวิธีการป้องกันที่ทีมวิจัยต้องการให้มีขึ้นในอนาคตเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต้องเน้นในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การปลูกฝังจิตสำนึกที่ต่อเนื่อง
2. ส่งเสริมให้มีแผนการเฝ้าระวังที่จริงจัง
3. กระตุ้นให้เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร
4. ควรมีการบันทึกข้อมูลการกระทำผิด เช่น รูปภาพ ไว้เป็นหลักฐาน
5. ทำการประชาสัมพันธ์แบบเจาะจงพื้นที่ (ติดป้าย, มีเวทีประชาคม)
6. มีการประสานเพื่อให้เกิดงานที่ต่อเนื่องในระดับพื้นที่ต่อพื้นที่
7. ให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาตั้งหน่วยเฝ้าระวังในพื้นที่
8. ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประมง สถานีป้าชายเลนฯ อำเภอก เข้ามาทำงานและร่วมแก้ไขกับชาวบ้านอย่างจริงจัง

9. ผลักดันกฎหมายให้มีความเข้มแข็งขึ้น เช่น กรณีเรือเช่า ที่ขณะนี้ยังไม่สามารถเอาผิดกับใครได้
10. อยากให้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังอยู่ในเขตพื้นที่อ่าวบ้านดอน

4.4.2 การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง

การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างมีความจำเป็นอย่างมากในการรักษาทรัพยากรไว้ให้อยู่คู่กับชุมชนประมงชายฝั่ง เนื่องจากเครื่องมือประมงทำลายล้างนั้นสร้างความเสื่อมโทรมให้กับทรัพยากรอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างประมงพื้นบ้านและประมงทำลายล้างทั้งเล็กและใหญ่ ซึ่งถ้าไม่มีการรวมกลุ่มกันเฝ้าระวัง ห้ามปราม หรือประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ใช้เครื่องมือแบบไม่ทำลายเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร

การเฝ้าระวังเริ่มเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากมีการประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้วางแผนการเฝ้าระวัง และกำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน เมื่อมีแนวเขตทะเลชุมชนที่ชัดเจน การเฝ้าระวังก็ทำได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ได้มีการคิดและวางแผนงานเฝ้าระวังร่วมกัน เพื่อให้การเฝ้าระวังมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจัดเวทีประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันระหว่างทีมวิจัยในชุดโครงการการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาร่วมกันได้วางแผนการเฝ้าระวังร่วมกันโดยกำหนดเวลา และแบ่งเวรยามดูแลแนวเขตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศ เวลากลางวัน น้ำขึ้น น้ำลง ทั้งกลางวัน และกลางคืน ซึ่งวางแผนการทำงานร่วมกัน ดังนี้

1. จัดเก็บข้อมูลผู้กระทำความผิด (เป็นความลับ) โดยมีกติกา และข้อกำหนดที่ใช้เมื่อพบผู้กระทำความผิดเข้ามาในพื้นที่ คือ
 - 1.1 ว่ากล่าวตักเตือนไม่เกิน 3 ครั้ง สำหรับความผิดของคนเดิม
 - 1.2 ใช้วิธียึดอุปกรณ์ในการกระทำความผิด
 - 1.3 แจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับสูงเพื่อหาแนวทางแก้ไข
1. กำหนดอุปกรณ์ชนิดต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน เช่น ลอบปู กำหนดความถี่ของตาอวน ขนาดตาอวนได้ทั้งลอบ ความถี่ไม่ต่ำกว่า 3 นิ้ว อวนลอย กำหนดความถี่ของตาอวน ไม่ให้ความถี่ต่ำกว่า 3.5 นิ้ว อวนรุน กำหนดในเรื่องขนาดเล็ก ความยาวไม่เกิน 14 เมตร เวลาทำเฉพาะฤดูกุ้งเคยเท่านั้น
2. อุปกรณ์จับสัตว์น้ำทุกชนิด ถ้าจับได้ปูเล็ก ปูไข่ ปลา ปลาทุตัวเล็ก และลูกปลาระบอบขนาดเล็กให้ปล่อยกลับคืนสู่แหล่งน้ำธรรมชาติเหมือนเดิม
3. จัดทำป้ายรณรงค์ สร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ สัตว์น้ำ และป่าชุมชน สร้างจิตสำนึกในการจับสัตว์น้ำชายฝั่งโดยไม่จับแบบล้างผลาญ โดยมีการประชาสัมพันธ์ พูดคุยกับชาวบ้านตามร้านค้าแพ ตามบ้านเรือนต่างๆ เข้าใจในกิจกรรมกลุ่มที่ทำไว้

เพื่อให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และสัตว์น้ำไว้ใช้ประโยชน์ยั่งยืนต่อไป จัดทำแผนปฏิบัติการแจกจ่ายให้ประชาชนในบริเวณพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียงตลอดแนวเขตอ่าวบ้านดอนให้รับทราบถึงกิจกรรม การเฝ้าระวังของกลุ่มที่ได้ทำไว้แล้ว โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ ป่าไม้ธรรมชาติ และสัตว์ต่างๆ ในพื้นที่ป่าชายเลน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปลูกป่า รักษาดูแลระบบนิเวศในเขตแม่น้ำลำคลอง และทะเลชุมชน

4. การเตรียมความพร้อมในการเฝ้าระวัง จัดทีมเฝ้าระวังเป็นชุด ชุดละ 3-5 คน เฝ้าเวรยามตามระเบียบกลุ่มที่ตั้งไว้ คือ ปรับเปลี่ยนเวรยามทุกๆ 7-10 วัน ใน 1 เดือน โดยมีหัวหน้าชุดของแต่ละกลุ่ม กับชุดเฝ้าระวังของสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 หรือเจ้าหน้าที่ประมงอำเภอ ตามโอกาสจัดให้มีอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานดังนี้

- เสื้อชูชีพ
- อาวุธ (เจ้าหน้าที่ป่าชายเลน)
- กล้องถ่ายรูป
- เครื่องมือสื่อสาร
- เรือ (ของป่าไม้)
- น้ำมัน
- ไฟฉาย
- อาหาร น้ำ และอื่นๆ ตามเหมาะสม

รายชื่อชุดเฝ้าระวัง

1. นายมนูญ	คุ้มรักษ์	หัวหน้าชุด
2. นายชูศักดิ์	เพชรโกษาชาติ	ผู้ช่วย
3. นายसानนท์	คชรัตน์	
4. นายสุวรรณ	สุตคง	
5. นายสมชาย	คงระเรื้อย	

ทั้งนี้ เมื่อพบเห็น หรือ รับทราบเหตุการณ์ก็มีการประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารให้เครือข่ายได้ทราบอย่างเสมอ ซึ่งจากการทำงานที่ผ่านมาพบว่ายังไม่สามารถทำตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเต็มที่เนื่องจาก เวลาง่วงของทีมเฝ้าระวังเอง และเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 มีน้อยและเวลาไม่ค่อยตรงกัน และเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนเอง ก็มีพื้นที่ที่รับผิดชอบหลายพื้นที่ ซึ่งการเฝ้าระวังในพื้นที่ 2 แบบ คือ 1) การเฝ้าระวังโดยประมงพื้นบ้านที่เข้าไปหากินในพื้นที่ในแต่ละวัน โดยเมื่อพบเจอการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่ ก็แจ้งข่าวสารมาสู่ทีมเฝ้าระวัง จากนั้นทีมเฝ้าระวังจะเข้ามาพูดคุยทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือในการเลิกใช้เครื่องมือประมง

ทำลายล้าง 2) การออกตลาดตระเวรของทิมเฝ้าระวัง ซึ่งส่วนใหญ่จะเลือกวัน และเวลาในการเฝ้าระวัง ที่คิดว่าจะมีเครื่องมือทำลายล้างในพื้นที่ เช่น ช่วงที่มีปู่มากก็ จะเฝ้าระวังเรื่องลอบ บริเวณแนวป่าชายเลน ในช่วงหัวน้ำ (ช่วงที่น้ำเริ่มขึ้น) เป็นต้น จากนั้นก็มีการเข้าไปประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่เข้ามาหากินในพื้นที่ โดยตัวอย่างจากข้อมูลจากการเฝ้าระวัง เป็นดังตาราง ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลสถานการณ์ และการเฝ้าระวังในพื้นที่

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
25 ธ.ค. 50	- เวลา 19.30 น. ได้มีเรือลอบเข้ามาวางลอบในเขตอนุรักษ์ ซึ่งได้ปูเล็กไปเป็นจำนวนมาก ได้ประสานให้สมาชิกทราบ และประสานด้วยวิทยุให้ทราบทั่ว	ชุมชน
10 ม.ค. 2551 19.00 น. -20.00 น.	- มีการวางลอบปูเล็กในเขตทะเลชุมชน ระหว่างคลองท่าปูน – คลองท่าช้าง จำนวน 8 ลำ มีอาวุธปืนทั้งสั้นและยาวยิงชู้ชาวบ้านที่เข้าไปตัดเตียน	ทีมวิจัย
14 ม.ค. 2551 เวลา 12.24 น.	- มีการจับหอยขาวขนาดเล็กมากประมาณเท่าหัวแม่มือ มาขายในตลาดชุมชนเรียง	ทีมวิจัย
16 ม.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีการวางลอบจับปูเล็กอีกประมาณ 3-4 ลำ คาดว่าน่าจะเป็นชุดเดิม	เรือประมงกุ้งเคยนอกทะเล
24 ม.ค. 2551 เวลา 10.25 น.	- มีปลาโลมา 3 ตัว สีขาว 2 ตัว และสีดำ 1 ตัว มาเล่นน้ำที่หน้าเกาะเสร็จ	ทีมวิจัยจากแหลมโพธิ์
29 ม.ค. 2551 เวลา 19.30 น.	- มีการวางลอบปูเล็ก 2 ลำ คาดว่าน่าจะเป็นชุดเดิม	ทีมวิจัยคลองท่าปูน
13 ก.พ. 2551 เวลา 13.00 น.	- มีโลมา 2 ตัว สีขาว และสีดำมาเล่นน้ำที่หน้าหาดตะกรบ	นักเรียนโรงเรียนวัดจันทารามที่ไปเข้าค่ายบริเวณนั้น
28 ก.พ. 2551 เวลา 17.25-21.00 น.	- มีเรืออวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าช้าง จำนวน 4 ลำ บริเวณหน้าวัดจันทารามถึงปากคลองท่าช้าง	แจ้งจากผู้หวังดี
1 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 – 22.00 น.	- เรืออวนรุน 5 ลำเข้ามารุนในคลองท่าช้าง คาดว่าน่าจะเป็นชุดเดิม	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
2 มี.ค. 2551 เวลา 16.00 -20.00 น.	- เรืออวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าช้าง จำนวน 3 ลำ คาดว่าน่าจะเป็นชุดเดิม	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
3 มี.ค. 2551 เวลา 17-21.00 น.	- เรืออวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าช้าง 5 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
4 มี.ค. 2551 เวลา 19.00 น.	- เรือฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 4 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างลำคลอง เพราะเกิดเสียงดังนอนไม่หลับ
5 มี.ค. 2551 เวลา 20.00 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 1 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
6 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีเรือฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 2 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
7 มี.ค. 2551 เวลา 17.00 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 3 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
9 มี.ค. 2551 เวลา 18.25 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง หน้าบ้านลุงโช 1 ลำ	แจ้งจากลุงโช
10 มี.ค. 2551 เวลา 16.30 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 3 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
11 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีเรือฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง จำนวน 2 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
12 มี.ค. 2551 เวลา 19.00 น.	- มีเรือฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 1 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
13 มี.ค. 2551 เวลา 19.25 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 3 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
14 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 1 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
15 มี.ค. 2551 เวลา 18.50 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 2 ลำ	แจ้งจากหน่วยอนุรักษ์แจ้ง
16 มี.ค. 2551 เวลา 19.00 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 1 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
17 มี.ค. 2551 เวลา 17.50 น.	- มีฉนวนรูนเข้ามารูนในคลองท่าฉาง 2 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
18 มี.ค. 51	- มีชาวบ้านเข้ามาตัดไม้ป่าชายเลนในพื้นที่ท่าพิกุล ชาวบ้านเข้าไปตักเตี๋ยน แต่กลับไม่เชื่อ และแสดงออกด้วยคำพูดหยาบๆว่า “ใครจะมาจับกู”	ชาวบ้าน

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
19 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีอวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าฉาง 3 ลำ	แจ้งจากเรือแห
22 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีอวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าฉาง 5 ลำ	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
23 มี.ค. 2551 เวลา 10.00-11.00 น.	- มีโลมามาเล่นน้ำที่หน้าเกาะเสร็จ จำนวน 5 ตัว สีขาว 3 ตัว สีดำ 2 ตัว	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
24 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำมารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
25 มี.ค. 2551	- มีการปล่อยลูกหอยแครงในเขตทะเลชุมชน	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
26 มี.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีเรืออวนรุนที่บ้านนายเล็ก 2 ลำ แจ้งไปที่เจ้าหน้าที่ แต่เจ้าหน้าที่มาไม่ได้ เพราะลมแรง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
27 มี.ค. 2551 เวลา 18.00-24.00น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ	แจ้งจากเรือวางเบ็ด
28 มี.ค. 2551 เวลา 18.30 น.	- ได้ยินเสียงเรืออวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
29 มี.ค. 2551 เวลา 20.00-24.00 น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากเรือทอดแห
30 มี.ค. 2551 เวลา 21.00-สว่าง	- มีเรืออวนรุน 2 ลำเข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
31 มี.ค. 2551 เวลา 18.00-สว่าง	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากเรือทอดแห
2 เม.ย. 2551 เวลา 21.00 น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
4 เม.ย. 2551 เวลา 18.00-24.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากเรือเบ็ด
5 เม.ย. 2551 เวลา 21.00 น.	- มีเรืออวนรุนเข้ามารุนในคลองท่าฉาง 1 ลำ	แจ้งจากเรือแหของชาวบ้าน
6 เม.ย. 2551 เวลา 19.00-23.00 น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุนในคลองท่าฉาง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
7 เม.ย. 2551 เวลา 18.00-21.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากเรือเบ็ด
8 เม.ย. 2551 เวลา 19.00-24.00 น.	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากเรือเบ็ด
9 เม.ย. 2551 เวลา 17.00-24.00 น.	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากเรือแห
10 เม.ย. 2551 เวลา 19.00 น.	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
11 เม.ย. 2551 เวลา 19.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
15 เม.ย. 2551 เวลา 19.00-24.00 น.	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
16 เม.ย. 2551 เวลา 19.00-8.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
17 เม.ย. 2551 เวลา 20.00-07.00 น.	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากเรือแห
18 เม.ย. 2551 เวลา หักค้ำ-ส่วาง	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
19 เม.ย. 2551	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
20 เม.ย. 2551	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
21 เม.ย. 2551	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
3 พ.ค. 2551 เวลา 18.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
4 พ.ค. 2551 เวลา 18.00-21.00 น.	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
5 พ.ค. 2551 เวลา 19.00-23.00 น.	- มีเรืออวนรุน 5 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากเรือแห
6 พ.ค. 2551 เวลา 17.00 น.	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
22 มิ.ย. 2551	- นายปรีชา ทาระบา ซึ่งเป็นทีมวิจัยได้รุนอวนใน	แจ้งจากวิทยุรุ่นที่ที่ทอดแห

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
	คลองท่าช้าง	อยู่ในคลองท่าช้าง
23 มิ.ย. 2551	- มีเรืออวนรุน 3 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
25 มิ.ย. 2551	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ ในคลองท่าช้าง แต่ไม่มีการรุน	แจ้งจากวัยรุ่นในพื้นที่
27 มิ.ย. 2551 เวลากลางวัน	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
29 มิ.ย. 2551 เวลากลางวัน	- มีเรืออวนรุน 2 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากชาวบ้านข้างคลอง
1 ก.ค. 2551	- มีเรืออวนรุน 1 ลำ เข้ามารุ่นในคลองท่าช้าง	แจ้งจากวัยรุ่นในพื้นที่
9 ก.ค. 2551 เวลา 09.00 น. – 10.00 น.	- มีเรืออวนลากเล็กจำนวน 3 ลำ จากนอกพื้นที่ เข้ามาในพื้นที่	นายสมชาย คงระเรื้อย
28 ธ.ค. 51 เวลา 9.30 น.	- พบเรือประมงอวนลอยปลากะพงได้เข้าทำประมงในป่าลูกไม้่อน ทำให้ลูกไม้่อนได้รับความเสียหาย จึงได้เข้าไปตักเตือนและสร้างความเข้าใจ	นายสมชาย คงระเรื้อย
30 ม.ค. 52 เวลา 09.00 น.	- มีเรือลากแขกเข้ามาลากริมป่าลูกไม้ 2 ลำ และมีอวนลอย ลอยอยู่ในริมป่าลูกไม้ 1 ลำ	แจ้งจากนายชูศักดิ์ เพชรโกศาชาติ
10 ก.พ. 52 เวลา 22.00 น.	- ได้รับแจ้งจากเขตเขาถ่านว่ามีเรือเล็กเข้ามาวางลอบในเขตลูกไม้ป่าชายเลน เอาปูเล็กไปขาย ประมาณ วันละ 300-400 ตัว ตัวละ 7 บาท ได้ข่าวมาว่าเป็นเรือที่มาจากคลองราง ซึ่งวางลอบปูไว้ริมป่าแล้วค่อยมาเก็บเป็นครั้งคราว	ทีมในพื้นที่เขาถ่าน
11 ก.พ. 52	- เวลา 07.45 ได้มีปลาโลมาเข้ามาในเขตเพาะเลี้ยงคอกหอยจำนวน 5-6 ตัว เป็นโลมาขาวดสีชมพู 2 ตัว โลมาสีขาวยาว 1 ตัว สีดำ 3 ตัว ขึ้นมาเล่นน้ำบริเวณหน้าฟาร์มมวนญดูแล - เวลา 10.15 น. ได้รับแจ้งจากสมาชิกว่ามีเรืออวนลากกึ่ง ลากหอยเข้ามาอยู่ในเขตทะเลชุมชนประมาณ 10 กว่าลำ ซึ่งเป็นเรือจากนอกพื้นที่ เข้ามาอยู่ในเขตทำยช้อนปีก ระหว่างที่ฉาง และท่าเคยและบางปอ ได้	แจ้งจากนายมนัญญ์ คุ่มรักษ์

วัน / เวลา	ข้อมูลที่ได้รับแจ้ง	ผู้แจ้งข่าวสาร
	แจ้งให้คุณประสิทธิ์ เชื้อเยี่ยม หัวหน้าโครงการ ประสานทราบ และดำเนินการต่อ	
22 ก.พ. 52	- เวลา 19.00 น. ได้มีเรืออวนรุน รุนในคลองท่าฉาง ประมาณ 3 ลำ และเวลา 21.20 น. ได้มาเพิ่มอีกเป็นจำนวน 5 ลำ	
9 -31 พ.ค. 52	- มีเรืออวนลากแซก/เรือลากหิน เข้ามาลาก กุ้ง ปู ปลา และ หอยธรรมชาติในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน โดยวันที่ 9 เข้ามา 17 ลำ เว้นไปประมาณ 2-3 วันก็เข้ามาอีก 4 ,7 ,12 และ 18 ลำ ตามลำดับ โดยทีมวิจัยไม่กล้าเข้าไปตักเตือน เนื่องจากเรือที่เข้ามา มักจะทำงานกันเป็นกลุ่ม และมีอาวุธติดตัวมาด้วย จึงได้แจ้งไปยังประมงลงจับกุม แต่ก็ยังไม่ทันการณ์	นายชูศักดิ์

จากการจัดบันทึกข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเฝ้าระวังในพื้นที่รับผิดชอบของบ้านท่าพิกุล พบว่า หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นในพื้นที่ สิ่งที่ทีมวิจัยทำได้ คือ การเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจ ในเรื่องการทำทะเลชุมชน และการใช้เครื่องมือที่ถูกต้องเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่ แต่จากการเฝ้าระวังที่ผ่านมาพบว่าทีมเฝ้าระวังสามารถห้ามปรามทำความเข้าใจให้เลิกใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่ได้บางรายที่เป็นชาวบ้านจากนอกพื้นที่เท่านั้น ส่วนบางรายที่เข้ามาพร้อมกับอาวุธ และแหล่งทุนหนุนหลัง ทีมเฝ้าระวังก็ยังไม่กล้าที่จะเข้าไปตักเตือน แต่ได้แจ้งข่าวไปยังผู้รับผิดชอบในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ทันการณ์เนื่องจากผู้ที่เข้ามากระทำผิดออกไปจากพื้นที่ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะมาถึง ซึ่งการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการจัดบันทึกจากสิ่งที่ทีมเห็นในขณะออกไปเฝ้าระวังเท่านั้น ในส่วนของอวนรุนที่เข้ามารุนในคลองท่าฉางส่วนใหญ่จะเข้ามาในเวลากลางคืน จึงยากที่จะแก้ไขปัญหา เนื่องจากเป็นช่วงที่อยู่นอกเวลาราชการ ซึ่งเรืออวนรุนจะเข้ามารุนสัตว์น้ำในคลองช่วงเวลากลางคืนนั้น นอกจากจะเป็นการทำลายทรัพยากรในพื้นที่คลองแล้ว ความดังของเครื่องยนต์ยังส่งเสียงรบกวนการพักผ่อนของชาวบ้านในละแวกริมคลองนั้นด้วย จึงมักได้รับการแจ้งข่าวมาจากชาวบ้านเสมอเมื่อมีอวนรุนเข้ามารุนในคลอง โดยสรุปรูปแบบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านท่าพิกุลจะมี 2 รูปแบบ คือ

1. เหตุการณ์เกิดในทะเล พบว่า มีทั้งคนที่มาจากนอกพื้นที่และในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาใช้เครื่องมือจำพวกอวนลากแซก ลากหิน ซึ่งเข้ามาเป็นกลุ่มและมีอาวุธติดตัวมาด้วย ทำให้ทีมวิจัยไม่กล้าเข้าไปตักเตือน ทำได้แค่แจ้งข้อมูลให้ เครือข่าย และเจ้าหน้าที่ประมงทราบ ส่วนกลุ่มประมงชายฝั่ง ทั้งในและนอกพื้นที่ที่เข้ามาใช้เครื่องมือทำลายล้างนั้น เมื่อทีมวิจัยพบเห็น หรือทราบข่าว ก็จะเข้าไปตักเตือน และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการ

ทำงานของชุมชนให้รับทราบ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้น ทีมวิจัยก็แจ้งข่าวสารต่างๆ ไปยังเครือข่ายเพื่อให้เฝ้าระวังในพื้นที่ของตนเอง

2. เหตุการณ์เกิดในคลอง ส่วนใหญ่เป็นเรืออวนรุนของคนในพื้นที่ ซึ่งทีมวิจัยจะได้รับการแจ้งข่าวเข้ามาค่อนข้างมาก แต่ยากแก่การแก้ไข เนื่องจากอวนรุนมีสายอยู่ในชุมชน คือวันที่ประมงลงพื้นที่ที่ตรวจมักจะไม่ใช้อวนรุนออกมารุน และเวลาออกรุ่นเป็นช่วงกลางคืน ซึ่งเป็นช่วงนอกเวลาราชการ แต่ชาวบ้านผู้เดือดร้อนก็มีการแจ้งข่าวสารไปยังประมงอาสา ประมงอำเภอ หัวหน้าโครงการ และนายอำเภออยู่เรื่อยๆ ซึ่งก็มีที่ท้าวว่าจะเบาบางลงในช่วงหลังๆ

จากการทำงานที่ผ่านมาถึงแม้จะแก้ไขปัญหาได้ไม่มากนัก แต่จะเห็นว่าได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหลากหลายกลุ่มคน ทั้งชาวบ้าน วิทยุชุมชนในพื้นที่ และชาวประมงชายฝั่ง ที่แจ้งข่าวสารเมื่อพบเห็นการกระทำผิดมาให้ทีมวิจัยรับทราบ และเก็บข้อมูลการกระทำผิดเอาไว้ ซึ่งแสดงถึงสำนึกของคนในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาเริ่มมีมากขึ้น และยังหวังด้วยว่าคงได้รับความร่วมมือที่ดีและเกิดแนวทางการแก้ไขร่วมกันได้ในอนาคต นอกจากข้อมูลการกระทำผิดแล้วยังมีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการพบเห็นสัตว์น้ำหายากที่เข้ามาในพื้นที่ ให้ทีมวิจัยได้รับทราบด้วยเช่นกัน เช่น มีการพบเห็น ปลาหมึก ปลาอีครุค และปลาเสือพ่นน้ำ ที่เข้ามาในคลองท่าฉาง ซึ่งปลาเหล่านี้เคยหายไปจากพื้นที่ช่วงหนึ่ง เป็นต้น

4.5 กฎกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

กฎกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมกันสำหรับประมงชายฝั่ง เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่ต่อไป จากการพูดคุยร่วมกันหลายครั้ง ทั้งการประชุมในเวทีทีมวิจัย และนำเสนอในเวทีนำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชน ซึ่งได้ร่วมกันเติมเต็มกติกาให้สมบูรณ์ขึ้นจนเกิดเป็นกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ จำนวน 9 ข้อ ดังนี้

1. ห้ามจับปูขนาดเล็ก น้ำหนักน้อยกว่า 1 ขีด (100 กรัม)
2. ห้ามเรือประมงขนาดใหญ่เข้ามาหากินในพื้นที่ (อวนรุนขนาดใหญ่ คือ เรืออวนรุนที่มีความยาวมากกว่า 7 วา)
3. ห้ามเรืออวนลากทุกชนิดเข้ามาหากินในพื้นที่
4. ห้ามใช้ลอบที่มีขนาดตาข่ายด้านล่างน้อยกว่า 3 นิ้ว
5. ห้ามเรือลอบที่มีลอบเกิน 100 ลูก เข้ามาหากินในเขตทะเลชุมชน และคลองต่างๆ
6. ห้ามจับปูเปี้ยวไข่ผ่า ตัวเล็ก และตัวอ่อน
7. ห้ามล่าสัตว์ในเขตป่าชายเลน เช่น ลิง นก ตัวเงินตัวทอง เป็นต้น
8. ห้ามใช้ยาเบื่อเมาในการจับสัตว์น้ำ

9. ห้ามตัดไม้ในเขตป่าชายเลน

สำหรับกฎกติกาของชุมชนที่วางไว้นั้น การบังคับใช้ยังไม่เข้มแข็งมากนัก จึงมีการกระทำผิดให้เห็นอยู่บ้าง ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์บอกต่อกันไป จนขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ กระแสการทำงานเรื่องการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทั้งในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง ก็อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีคนเข้ามากระทำผิดในพื้นที่น้อยลง เนื่องจากไม่อยากมีปัญหาเกี่ยวกับที่อนุรักษ์ในพื้นที่นั่นเอง

4.6 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำประมงกุ้งเคย

จากเหตุการณ์ที่คนนอกมักจะมองว่าการทำประมงกุ้งเคยเป็นการทำลายล้างทรัพยากรสัตว์น้ำขนาดเล็กนั้น ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพประมงกุ้งเคยต้องกลายเป็นจำเลยสังคมในเรื่องการทำลายล้างทรัพยากร ในขณะที่ความเป็นจริงการทำประมงกุ้งเคยในพื้นที่ทำางนั้น ไม่ได้เป็นการทำลายล้างอย่างที่คิด เนื่องจากการทำประมงกุ้งเคยนั้นเป็นการร่อนบริเวณผิวหน้า ไม่ถึงหน้าดิน จึงได้ได้เป็นการทำลายสัตว์น้ำหน้าดิน และการร่อนกุ้งเคยเป็นการร่อนแบบช้าๆ ซึ่งจะทำให้สัตว์น้ำเศรษฐกิจหรือปลาต่างๆ ที่เข้ามาสามารถกระโดดหนีออกจากคันร่อนได้ และจากอัตราส่วนที่ได้เสนอไปในกิจกรรมเก็บข้อมูลการทำกุ้งเคยนั้น จะเห็นว่า การร่อนกุ้งเคยแต่ละครั้ง จะมีสิ่งต่างๆ ติดมาด้วย ซึ่งประกอบด้วย

- กุ้งเคย ประมาณ 70 %
- กุ้งหัวมัน ประมาณ 20 %
- ลูกปลาปน ประมาณ 3-5 %
- ปลาขาวหัวอ่อน ประมาณ 2 %
- ขยะเศษใบไม้ ประมาณ 1 %
- น้ำในตัวกุ้ง ประมาณ 2 %

ซึ่งจะเห็นว่า มีอัตราส่วนของสัตว์น้ำชนิดอื่น อยู่ประมาณ 5-7 % ซึ่งน้อยมาก และไม่ได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เนื่องจากปลาหัวอ่อน และปลาปน เป็นปลาที่มีขนาดเล็ก (ตัวเต็มวัย) และชาวประมงกุ้งเคยเองก็ไม่อยากให้มีสัตว์น้ำชนิดอื่นติดมาเยอะ เนื่องจาก ถ้าติดสัตว์น้ำหรือสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่กุ้งเคยมาก ก็จะต้องเสียเวลาในการคัดเลือกส่วนผสมต่างๆ ออกจากกัน แต่สำหรับในสายตาคนนอกนั้น มักจะมองว่าการทำประมงกุ้งเคยเป็นการทำประมงแบบทำลายล้างเนื่องจากไม่มีความเข้าใจถึงความต่างระหว่างอวนร่อนกุ้งเคย และอวนร่อนของประมงพาณิชย์ จึงเหมารวมไปว่าเป็นเหมือนกับเรือประมงพาณิชย์ ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในเรื่องการทำประมงกุ้งเคย โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ผ่านมาทีมวิจัยได้ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ผ่านการเข้าร่วมเวทีต่างๆ ของทีมวิจัย โดยการบอกเล่าให้คนนอกพื้นที่รับรู้เกี่ยวกับความสำคัญ และรูปแบบการประกอบอาชีพให้คนในวงกว้างรับรู้เกี่ยวกับการทำประมงกุ้งเคยมากยิ่งขึ้น

2. ประชาสัมพันธ์ผ่าน คณะนักศึกษา และกลุ่มคนต่างๆ เช่น นักวิชาการ ชุมชน สื่อ ฯลฯ ที่เข้ามาศึกษาดูงาน และร่วมทำกิจกรรมกับทีมวิจัยในพื้นที่ ได้เรียนรู้ถึง รูปแบบและวิธีการทำประมงอวนรุนกุ้งเคยมากขึ้น

3. ประชาสัมพันธ์ ผ่านทางวิทยุชุมชน 105.5 MHz

จากการทำงานที่ผ่านมา จะเห็นว่าการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่นั้นทำได้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกเล่าผ่านเวทีต่างๆ และสร้างความเข้าใจให้กับคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาศึกษาดูงาน และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ตามโอกาส แม้จะไม่มีกรอบรับเรื่องการทำประมงกุ้งเคยที่ชัดเจน แต่ผลจากการประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำประมงกุ้งเคยในพื้นที่ได้ดีขึ้น สังเกตได้จาก กระแสที่มองว่าการประกอบอาชีพอวนรุนกุ้งเคยเป็นอาชีพที่ทำลายล้างทรัพยากรในพื้นที่มีน้อยลง และยังสามารถประกอบอาชีพอวนรุนกุ้งเคยได้ต่อไป ในขณะที่เดียวกันการทำงานของทีมนักวิจัยก็ได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งนี้ในการทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ นอกจากนี้ทีมนักวิจัยยังได้ทำแนวเขตลูกไม้ป่าชายเลน เพื่อกันการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เนื่องจากอาจสร้างความเสียหายให้กับลูกไม้ป่าชายเลนได้

4.7 การอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่นากุ้งร้างป่าชายเลน

สภาพบ่อร้างในพื้นที่ทำพิกุลนั้น เป็นบ่อร้างที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งเป็นป่าสงวน การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ทีมวิจัยจึงได้ไปขออนุญาตจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ดังกล่าว เพื่อใช้น้ำกุ้งร้าง เป็นแปลงทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน แต่จากการหารือร่วมกันหลายครั้ง พบว่า มีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณในเรื่องการซื้อพันธุ์สัตว์น้ำมาเลี้ยง เนื่องจากมีราคาค่อนข้างสูง ประกอบกับถ้ามีการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบเต็มรูปแบบจะต้องมีคนมาดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้การเลี้ยงประสบความสำเร็จ แต่จากสภาพพื้นที่ที่เป็นนากุ้งร้างในเขตป่าชายเลน และอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือน จึงได้ปรับรูปแบบการทำกิจกรรมจากแผนเดิมที่วางไว้ตามความเหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงต่อภาวะขาดทุนที่อาจเกิดขึ้นได้ จึงได้ปรับจากแปลงทดลองเลี้ยงสัตว์น้ำ มาเป็นแปลงอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยปล่อยปูเปี้ยวเสริมลงในแปลงอนุรักษ์นั้น เนื่องจากปูเปี้ยวสามารถเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ได้ และสามารถเป็นอาชีพเสริมให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี ถ้าสามารถเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวในป่าชายเลนได้ ก็จะสามารถสร้างรายได้จากการจับปูเปี้ยวขายให้กับคนในพื้นที่ได้

ทีมวิจัยได้เลือกใช้น้ำกุ้งร้างเสื่อมโทรมที่ยังไม่มีต้นไม้อขึ้นมากนัก มีพื้นที่ประมาณ 300 ไร่ เป็นพื้นที่ทำแปลงอนุรักษ์ สาเหตุที่เลือกนากุ้งแปลงที่เสื่อมโทรมเนื่องจาก ทีมวิจัยต้องการจะใช้พื้นที่เป็นตัวดึงดูดมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรให้เกิดขึ้นในพื้นที่พร้อมๆ กับการอนุรักษ์พื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งทรัพยากรในการประกอบอาชีพให้กับชุมชนต่อไป เพื่อให้ชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนพื้นที่ดังกล่าวเอาไว้

โดยรูปแบบการทำแปลงอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำนั้น ทีมวิจัยเริ่มตั้งแต่ การกำหนดแนวเขตพื้นที่ โดยการถางแนวเขต และกั้นด้วยเนื้อวนเป็นแนวเขตแปลงอนุรักษ์ พื้นที่ประมาณ 4 ไร่ หลังจากนั้นก็มีการทำกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์ และฟื้นฟูร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งปลูกป่าชายเลน และปล่อยพันธุ์เปี้ยว โดยการมีส่วนร่วม ระหว่าง ทีมวิจัย ชุมชน นักเรียนในพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนพันธุ์ไม้จาก สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่มีความสมบูรณ์ขึ้น คือ มีการปลูกโกงกาง กระจายอยู่เกือบทั่วพื้นที่แปลงอนุรักษ์ และเห็นได้ชัดว่าในพื้นที่มีพันธุ์เปี้ยวมากขึ้น สังเกตจากลูกเปี้ยว และรูปเปี้ยวที่มีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้จากการสังเกตจากพื้นที่บริเวณคลองส่งน้ำในบริเวณใกล้เคียงมีหอยกันอยู่อย่างชุกชุม และมีคนเข้ามาเก็บหอยกันไปขายเป็นรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจุบันพื้นที่แปลงอนุรักษ์ ยังไม่มีความสมบูรณ์มากนักเนื่องจากต้นไม้ยังมีขนาดเล็กอยู่ ไม่สามารถเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำได้ดีเท่ากับป่าชายเลนขนาดใหญ่ แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต เนื่องจากทีมวิจัยได้ใช้เป็นที่ดังกล่าวในการสร้างการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร ตามโอกาสสำคัญต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน และนักศึกษาที่ติดต่อเข้ามา

เพื่อร่วมกิจกรรมเชิงฟื้นฟู และอนุรักษ์สัตว์น้ำและป่าชายเลนในพื้นที่ ทีมวิจัยจึงมีความมั่นใจว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ได้ร่วมกันทำขึ้น จะทำให้พื้นที่แปลงอนุรักษ์ มีความสมบูรณ์มากขึ้นในอนาคต

4.8 การสร้างจิตสำนึกของเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม

การสร้างจิตสำนึกของเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในการรักษาทรัพยากรไว้ให้คงอยู่เคียงคู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะชาวประมงชายฝั่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับทรัพยากรในพื้นที่ ย่อมมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรอันเป็นแหล่งประกอบอาชีพของตนเองเอาไว้ รวมถึงเยาวชนก็มีความจำเป็นอย่างมากในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากร และสานต่อการทำงานของผู้ใหญ่ให้คงอยู่ต่อไปเพื่อความยั่งยืนของการประกอบอาชีพประมงในอนาคต อย่างไรก็ตามการทำงานต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในการหนุนเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ที่ผ่านมาทีมวิจัยจึงได้ใช้การประชาสัมพันธ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ให้เป็นไปตามกฎกติกา ไม่ใช้เครื่องมือประมงทำลายล้าง ผ่านชาวประมงที่เข้ามาหากินในพื้นที่ รวมถึงใช้กิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำคืนสู่ธรรมชาติ และการปลูกกล้าไม้ป่าชายเลน เป็นกิจกรรมหลักในการดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือ และสามารถทำได้อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งกับการประชาสัมพันธ์บอกกล่าวกันปากต่อปาก ผ่านประมงพื้นบ้านที่เข้ามาหากินในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายงานวิจัยในชุดการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน และเครือข่ายอ่าวบ้านดอน ที่เป็นแรงหนุนหนึ่งในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดกระแสนการทำงานในเรื่องการแก้ไขปัญหาทรัพยากรอ่าวบ้านดอน ซึ่งนำไปสู่การสร้างการรับรู้ของคนทั่วไปมากขึ้น ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งก็เกิดมาจากการทำงานอย่างต่อเนื่องของทีมวิจัยที่สามารถสร้างความเชื่อถือให้กับหน่วยงานในการเข้ามาหนุนช่วยสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ ได้

สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรม จะทำตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา และโอกาสที่เข้ามาในพื้นที่ รวมถึงสถานที่ที่เป็นไปตามความสะดวก และสอดคล้องกับสภาพนิเวศที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่จะปล่อย หรือ ป่าไม้ที่ต้องการจะปลูก เช่น

- ด้านช่วงเวลา จะเน้นในช่วง วันสำคัญ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก และวันสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังจัดความต้องการของโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยที่ติดต่อเข้ามาแจ้งความประสงค์ในการเข้ามาร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่ โดยมีทีมชุมชน และเยาวชนในพื้นที่เข้าไปร่วมทำกิจกรรมด้วย

- ด้านสถานที่ ทีมวิจัยได้ใช้สถานที่ตามความเหมาะสมกับชนิดสัตว์น้ำที่จะปล่อย และพันธุ์ไม้ที่จะปลูก กล่าวคือ

ต้นโกงกาง จะปลูกบริเวณ ปากคลองท่าช้าง และ ในแปลงอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำในนาุ้งร้าง

ปูเปี้ยว จะเน้นปล่อยในแปลงอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำในนาุ้งร้าง

ปูทะเล จะเน้นปล่อยบริเวณปากคลองท่าช้าง บางต่างๆและในร่องระบายน้ำบริเวณนาุ้งร้างใกล้กับแปลงอนุรักษ์ฯ

ปลากระพง เน้นปล่อยในคลองท่าช้าง และปากคลองท่าช้างเป็นหลัก

จากการทำงานที่ผ่านมา สังเกตเห็นว่าในช่วง หลังการทำงานในด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรมาได้ระยะหนึ่ง ก็สามารถดึงดูดการมีส่วนร่วมจาก ชุมชน และเยาวชน หน่วยงานต่างๆ มาร่วมทำกิจกรรมได้มากยิ่งขึ้น โดยระยะหลังพบว่าประมงอำเภอท่าช้าง จะเป็นแกนกลางในการประสานงานไปยังศูนย์วิจัย และ พัฒนาประมงชายฝั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อยในพื้นที่ด้วยตนเอง สำหรับการปลูกป่า ก็ได้รับการสนับสนุนกล้าไม้จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้วันสำคัญในการทำกิจกรรมก็ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และเยาวชน ได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ของทีมวิจัยที่มีผู้รับรู้ ให้ความสนใจ และเข้าร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น แต่การทำงานแต่ละครั้ง ต้องทำงานเป็นทีม และมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพื่อสร้างการรับรู้ และการมีส่วนร่วมไปสู่ทุกภาคส่วน

อย่างไรก็ตาม สำหรับหน่วยงานที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรมนั้น พบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคคล หรือผู้นำในหน่วยงานในพื้นที่ก็พบว่า การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานเหล่านั้นก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจ และการเห็นความสำคัญของกิจกรรมในพื้นที่ของผู้นำแต่ละคน เช่น นายสนธิ ศรีวิหก นายอำเภอท่าช้าง ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับทีมวิจัย และให้ความสำคัญกับการทำงานในเชิงอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ และเป็นประธานในพิธีเปิดงานต่างๆ อยู่เสมอ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนายอำเภอคนใหม่ การทำกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรก็มีส่วนร่วมจากทางอำเภอน้อยลง เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

โครงการ “แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกุ้งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เกิดขึ้นจากความเดือดร้อนของชาวประมงพื้นบ้านในอำเภอท่าฉาง เนื่องจากการประกอบอาชีพประมงที่นับวันจะมีความฝืดเคือง และมีข้อจำกัดมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรสัตว์น้ำ และป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำที่นับวันลดน้อยลง เกิดจากการแก่งแย่งแข่งขันในการประกอบอาชีพทั้งจากคนในและคนนอกพื้นที่ มีการใช้เครื่องมือทำลายล้างและตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้น อีกมุมหนึ่งพื้นที่ในการประกอบอาชีพของประมงชายฝั่งก็มีน้อยลง สาเหตุใหญ่มาจากรัฐบาลให้โอกาสเอกชนเข้ามาสัมปทานป่าชายเลนเพื่อนำไม้ไปเผาถ่าน การบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้านเพื่อประกอบอาชีพร่อนกุ้งเคยและหว่านปลาดุก ก็มีส่วนในการทำลายป่าชายเลน เนื่องจากการร่อนกุ้งเข้าไปติดเขตแนวป่าชายเลนมากเกินไป ทำให้กล้าไม้ได้รับความเสียหาย ทั้งสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ก็โดนทำลายไปด้วย ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างชุมชน และผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่โครงการวิจัยก็ได้เกิดขึ้นโดยมีคำถามวิจัยว่า ชุมชนบ้านท่าพิกุลจะมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำอาชีพประมงกุ้งเคยและการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนได้อย่างไร มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อให้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มอาชีพแก่ชาวประมงเรือร่อนกุ้งเคยในช่วงที่ว่างงาน

ทีมวิจัยได้ปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ พร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเน้นพื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่ในทะเลที่ทีมวิจัยได้ทำกิจกรรมของ หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นที่ประกอบอาชีพของประมงชายฝั่งเป็นหลัก การทำกิจกรรมได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเครือข่ายทีมวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงในเรื่องการส่งต่อข้อมูลข่าวสาร และการประชุมวางแผนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้กระแสรองการทำงานในพื้นที่ใกล้เคียงยังมีผลเสมือนการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ให้ชาวบ้าน ประมงชายฝั่ง และผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้รับรู้การทำงานของทีมวิจัยมากขึ้น ทำให้ความขัดแย้งในพื้นที่ลดน้อยลง รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ก็มั่นใจในศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งร่วมกันมากขึ้น ซึ่งจากการทำงานที่ผ่านมาทำให้ทีมวิจัยมีความรู้ในด้านต่างๆ พอจะสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนท่าพิกุล

คำว่าท่าพิกุลนั้นมีที่มาจากพื้นที่เคยเป็นท่าเรือในการขนส่งสินค้า และมีต้นพิกุลขนาดใหญ่อยู่บริเวณนั้น เมื่อมีการไปแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งของก็จะเรียกติดปากว่า “ท่าพิกุล” มาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกด้านทิศตะวันออกติดชายฝั่งอ่าวไทย ในอดีตมีทรัพยากรการป่าชายเลน และสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ ชาวบ้าน

ประกอบอาชีพเกษตร และประมงในทะเล โดยเฉพาะกุ้งเคยที่มีการทำมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันมีประชากร 958 คน (จปฐ. 2550) ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนและคลองท่าฉาง อดีตปลูกแบบบ้านไม้ยกพื้นสูง แต่ปัจจุบัน มีการถมที่ให้สูงและสร้างบ้านปูนชั้นเดียวแบบสมัยใหม่มากขึ้น การคมนาคมสะดวก มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านทำฟักูล มีความเชื่อเรื่องแม่อายเจ้า ที่เป็นที่เคารพนับถือ มีการนำรูปหล่อ ไปสมโภช ที่ศาลาหมู่บ้านทุกปี ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่เป็นแบบเครือญาติ และเพื่อนฝูง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่างของหมู่บ้าน ด้านทรัพยากรชายฝั่งพบว่า มีความเสื่อมโทรมลงพร้อมกับการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งถนนหนทาง และไฟฟ้า ที่เข้าไปในพื้นที่ มีการบุกรุกป่าชายเลนเพื่อทำนากุ้ง เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพครั้งใหญ่คือการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทรัพยากรในทะเลเสื่อมโทรมลง กลุ่มที่ประกอบอาชีพประมงในทะเลต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้น แต่เมื่อการทำนากุ้งล้มเหลวทรัพยากรในทะเลก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ประกอบกับมีการจับจองทรัพยากรพื้นที่ในทะเลเพื่อเลี้ยงหอยแครง ทำให้มีพื้นที่ในการทำประมงสำหรับประมงชายฝั่งน้อยลง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพของประมงชายฝั่งมาจนถึงปัจจุบัน

2. องค์ความรู้เรื่องประมงกุ้งเคย

จากการแลกเปลี่ยนกัน พบว่า การทำประมงกุ้งเคยในตำบลท่าฉางมีมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2460 เนื่องจากพื้นที่เป็นท้องอ่าวบ้านดอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นที่รวมของปากคลองหลายสาย ลักษณะการทำ เป็นการทำด้วยแรงคน เดินรุนและใช้เรือแจว ในช่วงแรกจะทำไว้บริเวณในครัวเรือน และแจกจ่ายในหมู่เครือญาติ จากนั้นขยายเป็นที่รู้จัก และติดใจในรสชาติจนเป็นที่กล่าวขาน จนปี 2550 มีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือเพื่อทำประมงกุ้งเคยเป็นอาชีพ สำหรับการขยายมากขึ้น มีการใช้เครื่องยนต์ เพื่อให้หากินได้ไกล และได้กุ้งปริมาณมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ดีขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นอาชีพหลักของชุมชนมาตั้งแต่ปี 2516 – 2540 พร้อมๆกับการพัฒนาเครื่องมือให้ทันสมัยขึ้นกว่าเดิม ปลายปี 2540 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ยังมีผลต่อการประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยมากขึ้น ทั้งน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งบนบก และ การสัมปทานพื้นที่ในทะเล เพื่อทำคอกหอยแครง การคราดหอยแครงทำให้เกิดตะกอนน้ำเสีย และปัญหาหาเบือเมาที่มีในพื้นที่มากขึ้น ทำให้บางรายต้องขายเครื่องมือหากินเพื่อไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่มากขึ้น และ ช่วง ปี 2548-2551 ก็มีการเลิกอาชีพประมงกุ้งเคยมากขึ้นเนื่องจากประสบกับภาวะน้ำมันแพง รายได้ไม่พอต่อรายจ่าย

สำหรับในตำบลท่าฉาง มีการประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยเป็นอาชีพหลัก 2 พื้นที่ คือ บ้านท่าฟักูล และบ้านท่าเคย ซึ่งจะมีกุ้งที่สามารถนำมาทำกะปิได้ประมาณ 7 ชนิด และจะเข้ามาในช่วงฤดูกาลที่คาบเกี่ยวกันเกือบตลอดทั้งปี และกะปิจากกุ้งแต่ละชนิดก็จะมีสี กลิ่น

และรสชาติที่แตกต่างกันไป ด้านราคาขายกะปิ ในอดีตขายกิโลกรัมละ 10-15 บาท จนปัจจุบันมีราคา กิโลกรัมละ 120 บาท แม้ว่าราคากะปิจะสูงขึ้นมาก แต่การทำประมงกุ้งเคยในปัจจุบันก็มีต้นทุนในการผลิตสูงกว่าเดิมเช่นกัน คือการออกเรือแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 1,300 บาท เป็นอย่างต่ำ ในขณะที่ได้กุ้งเคยน้อยลงจากเดิมไปกว่าเดิม เนื่องจากทรัพยากรเสื่อมโทรมลง ทำให้เคย (กะปิ) ที่ผลิตได้ในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของท้องตลาด

ในขณะที่ต้นทุนในการประกอบอาชีพของการทำประมงกุ้งเคยสูงขึ้น แต่พื้นที่ในการประกอบอาชีพของประมงกุ้งเคยมีน้อยลง ทรัพยากรเสื่อมโทรมลงรวมถึงการทำประมงกุ้งเคยถูกมองว่าเป็นเครื่องมือทำลายล้างทรัพยากร ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้ความมั่นคงในการประกอบอาชีพประมงกุ้งเคยมีน้อยลงทุกที จึงต้องมีการฟื้นฟูทรัพยากร และมีการจัดการพื้นที่ในการประกอบอาชีพเพื่อให้ อาชีพประมงทุกประเภทอยู่ร่วมกันได้บนฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากร

3. การกำหนดแนวเขตทะเลชุมชน

ทีมวิจัยได้ปักแนวเขตสองแนว คือ แนวเขตเพื่อกันลูกไม้ป่าชายเลนที่เกิดใหม่ซึ่งเป็นแนวเขตที่กันไว้สำหรับป่าชายเลนที่งอกขึ้นใหม่ไม่โดนทำลาย โดยปักห่างจากฝั่ง ประมาณ 200 เมตร และปักแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนไว้สำหรับให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ออกไปหากิน โดยใช้เครื่องมือที่ไม่ทำลายล้าง พื้นที่ ประมาณ 2,000 ไร่ จากนั้น ได้ทำกระชังซ้อนลูกกุ้งในเขตพื้นที่ทะเลชุมชน มี กุ้ง และสัตว์น้ำอื่นๆ เข้ามาอาศัยในทะเลชุมชนมากขึ้น

ผลจากการทำแนวเขตทะเลชุมชน ทำให้มีพื้นที่แนวเขตทะเลชุมชนสำหรับการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่ชัดเจน สามารถเข้าไปดูแลเฝ้าระวังการรุกรานเข้ามาของคอกหอยแครง เรืออวนรุน และการทำประมงทำลายล้างต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังมีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยในพื้นที่มากขึ้น และสามารถกันพื้นที่ป่าชายเลนเกิดใหม่ไม่ให้ถูกทำลายจากการทำประมงได้ ทำให้ลูกไม้ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่ยังมีปัญหาในส่วนของพื้นที่ซ้อนทับของทะเลชุมชน และคอกหอยที่ยังไม่สามารถเข้าไปจัดการได้

4. ประเภทของเครื่องมือประมงทำลายล้าง และการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง

ประเภทของเครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่อ่าวบ้านดอนมีอยู่หลายแบบด้วยกัน ทั้งกลุ่มยาเบื่อเมา กลุ่มอวนลากอวนรุน และกลุ่มอวนช้อน อวนรั้ง ม้อม และ ลอบ ซึ่ง เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้มีทั้งมาจากคนในชุมชน และคนนอกชุมชน รวมถึงกลุ่มทุนด้วย ซึ่งเครื่องมือแต่ละชนิด จะใช้ในพื้นที่ และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทีมวิจัยได้ศึกษาว่าเครื่องมือแต่ละชนิดส่วนใหญ่ จะทำกันในช่วงไหน และคนกลุ่มไหนเป็นคนทำจะได้วางแผนการเฝ้าระวังให้สอดคล้องกับช่วงเวลา และสถานที่ที่มีการประทำผิด ซึ่งเครื่องมือแต่ละกลุ่มก็จะมีปัญหา

ในการห้ามปรามที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มยาเบื่อเมา ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มาจากนอกพื้นที่ เช่น ลูกจ้างกรีดยาง เป็นต้น เป็นการกระทำที่ร้ายแรง และหาตัวจับยาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่หลบซ่อนง่าย กว่าที่จะรู้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็มีสัตว์น้ำตายให้เห็นแล้ว ส่วนกลุ่มของอวนลากอวนรุน ในพื้นที่ บ้านท่าพิกุลมีน้อย มีเฉพาะอวนรุนกุ้งเคย แต่มีการห้ามไม่ให้เข้าไปรุนในคลอง และไม่เป็นผลต่อทรัพยากรมากนัก เนื่องจากเป็นการรุนแบบซ้ำ บริเวณผิวน้ำ และไม่ประสงค์ให้สัตว์น้ำชนิดอื่นติดเข้ามา เนื่องจากต้องเสียเวลาในการเลือกออกก่อนที่จะเอากุ้งไปทำกะปิต่อไป

ทั้งนี้การเข้ามามีผลกระทบมีทั้งกลุ่มที่มากจากผู้อิทธิพลในพื้นที่หนุนหลัง และชาวบ้านธรรมดา พบว่าในส่วนของชาวบ้านธรรมดา สามารถห้ามปราม และสร้างความเข้าใจได้ ส่วนกลุ่มคนที่พอจะมีทุนหนุนหลัง มักมีอาวุธติดตัวเข้ามา ทำให้ทีมวิจัยไม่กล้าเข้าไปห้ามปราม ทำให้ยากแก่การแก้ไข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากมักจะเข้ามาในช่วงนอกเวลาราชการ อย่างไรก็ตามการทำงานที่ผ่านมาได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชาวประมงในการพื้นที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารมายังทีมวิจัย และประชาสัมพันธ์ต่อให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่รับทราบ ทำให้สามารถลดเครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่ลงได้มาก

5. กฎกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

สำหรับกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ทะเลชุมชน และป่าชายเลน จะเน้นในเรื่อง การใช้เครื่องมือประมงทำลายล้าง เช่น ห้ามจับปูขนาดเล็ก ห้ามเรือประมงขนาดใหญ่ ห้ามเรือลากทุกชนิด ห้ามลอบตาถ้ำ ยาเบื่อ ห้ามจับปูเปี้ยวไข่ผ่า ตัวเล็ก และตัวอ่อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังห้ามล่าสัตว์ในป่าชายเลน และห้ามตัดไม้ในป่าชายเลน โดยการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้รับทราบ และการเฝ้าระวังในพื้นที่ให้มีการประโยชน์ภายใต้กฎกติกาที่วางไว้ แต่ซึ่งการทำงานที่ผ่านมายังไม่สามารถบังคับใช้กฎที่เข้มแข็งได้ เนื่องจากยังมีผู้ที่ลักลอบใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างอยู่ แต่ลดน้อยลงกว่าเดิม อย่างไรก็ตามต้องมีการประชาสัมพันธ์ และสร้างการเรียนรู้ในเรื่องจากใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไปเรื่อยๆ เพื่อให้เป็นกฎในการบังคับใช้ให้เข้มแข็งได้ในอนาคต

6. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำประมงกุ้งเคย

ทีมวิจัยได้สื่อสารเรื่องการทำประมงกุ้งเคยไปสู่คนนอกพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องรูปแบบและวิธีการในการทำประมงกุ้งเคย เพื่อลดความเข้าใจผิดที่ว่า การทำประมงกุ้งเคยนั้นเป็นการทำประมงแบบทำลายล้างทรัพยากร เนื่องจากประมงกุ้งเคยนั้นเป็นการรุนบริเวณผิวน้ำไม่ทำลายหน้าดิน และทำแบบซ้ำๆ ซึ่งสัตว์น้ำชนิดอื่นที่เข้ามานั้นสามารถกระโดดออกนอกคันรุนได้ สิ่งที่ดีตามีแค่ กุ้ง ปลาหัวอ่อน ซึ่งเป็นปลาผิวน้ำตัวเต็มวัยที่มี

ขนาดเล็กไม่ได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เศษไม้ และสัตว์น้ำอื่นๆ อีกเล็กน้อย ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพ ประมงกุ้งเคยเองก็ต้องพยายามเลี้ยงสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่กุ้งเคย เนื่องจากต้องเสียเวลาในการแยกออกจากกุ้ง ซึ่งทีมวิจัยประชาสัมพันธ์โดยการสื่อสารผ่านหน่วยงาน และกลุ่มคนต่างๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ ถือเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องไปสู่คนนอกพื้นที่มากขึ้น

7. การอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่นาุ้งร้างป่าชายเลน

ทีมวิจัยได้สร้างแปลงอนุรักษ์ และ ฟื้นฟูสัตว์น้ำในนาุ้งร้างป่าชายเลน พื้นที่ 300 ไร่ แต่จะใช้ovníกันพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ เพื่อเป็นแนวเขตให้ทราบอาณาเขตที่ชัดเจน ว่าเป็นแนวเขตอนุรักษ์ ซึ่งจะง่ายในการจัดการหลังจากนี้ จากนั้นมีการปล่อยพันธุ์ปูเป็ญ ปูทะเล และปลุกต้นไม้ป่าชายเลน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ โดยประสานหน่วยงาน ชุมชน และเยาวชน เข้ามาร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ เพื่อให้สามารถเป็นแหล่งทรัพยากรในการประกอบอาชีพของชุมชนได้ในอนาคต ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่แปลงอนุรักษ์ มีความสมบรูณ์มากขึ้น พื้นที่เต็มไปด้วยกล้าไม้ป่าชายเลน ขนาดเล็ก และเป็นที่รู้จักของชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้คาดว่าจะการจัดกิจกรรมในเชิงฟื้นฟู และอนุรักษ์ อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ทรัพยากรในพื้นที่ มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเรื่อยๆ และสามารถเป็นแหล่งประกอบอาชีพได้ในอนาคต

8. การสร้างจิตสำนึกของเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม

การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม ทีมวิจัยได้ทำในหลายรูปแบบ ทั้งการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบ และการเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมในเชิงฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากร ทั้งปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปลุกป่าชายเลน บริเวณต่างๆ ของพื้นที่ทั้งในแปลงอนุรักษ์ ในป่าชายเลน คลองท่าฉาง และในทะเล ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่า การจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง สามารถ ดึงการมีส่วนร่วมจาก เยาวชน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ได้มากขึ้น และพบว่ากิจกรรมครั้งไหนที่มีหน่วยงานเข้าร่วมมาก ก็จะมีผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมมาก เช่นเดียวกัน เช่น ในวันสำคัญ ช่วงวันพ่อแห่งชาติ และวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์การจัดงานอย่างทั่วถึง จึงจะมีการเข้าร่วมมาก และพบว่าในช่วงหลังๆ การประสานงานในการทำกิจกรรมกับหน่วยงาน และโรงเรียนในการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น ได้รับความสนใจเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้จากการทำงานร่วมกันนั้น ทีมวิจัยได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านศักยภาพในตัวทีมวิจัย ด้านทัศนคติในตัวชุมชนและพื้นที่ที่เป็นแหล่งศึกษาดูงานและการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับทีมวิจัยเป็นอย่างมาก โดยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรในพื้นที่

จากการทำงานที่มิวิจัยได้สำรวจข้อมูล และสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของทรัพยากร พบว่า ในพื้นที่มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ทั้งด้านชนิด และปริมาณ ทั้งกุ้ง ปู ปลา สัตว์น้ำตามธรรมชาติ เข้ามาในทะเลของพื้นที่ บ้านท่าพิกุลมากขึ้น จากการสอบถามผู้ที่ประกอบอาชีพประมงในบ้านท่าพิกุลในช่วงที่ผ่านมาพบว่า มีรายได้มากขึ้น เนื่องจากสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรอยู่เสมอ เช่น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปลูกป่าชายเลน การเฝ้าระวังเรื่องเครื่องมือประมงทำลายล้างที่เข้ามาในพื้นที่ทะเลชุมชน และเฝ้าระวังไม่ให้มีการตัดไม้ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน สามารถเข้าไปดูแลเฝ้าระวังการรुक้าเข้ามาของคอก หอยแครง เรืออวนรุน และการทำประมงทำลายล้างต่างๆ ไม่ให้เข้ามาในพื้นที่ได้ ทำให้มีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยในพื้นที่มากขึ้น สังเกตจากการวางกระชังซ้อนกั้ว และชาวประมงพื้นบ้านที่จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถกันพื้นที่ป่าชายเลนเกิดใหม่ไม่ให้ถูกทำลายจากการทำประมงได้ ทำให้ลูกไม้ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่ยังมีปัญหาในส่วนของพื้นที่ซ้อนทับที่ยังไม่สามารถเข้าไปจัดการได้

จากการทำทะเลชุมชนนี้ จะเป็นแหล่งประกอบอาชีพ แหล่งรายได้ ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยชุมชน มีส่วนร่วมคิด ทำ การใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีกฎระเบียบข้อตกลงร่วม และทะเลชุมชนยังเป็นสื่อกลางที่ทำให้ชุมชนเข้ามาร่วมกันดูแล เฝ้าระวังทรัพยากรของชุมชนเอง เกิดความรัก ความสามัคคี นอกจากนี้ยังเป็นตัวประสานความร่วมมือหลายๆ ฝ่าย เช่นเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนฯ สำนักงานประมงอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น และภาคีต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกันอีกด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของทีมวิจัย และ ชุมชน

จากการทำงานวิจัยพบว่าชุมชน และทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ดังนี้

2.1 ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ที่มีการคิด วางแผน ดำเนินงานสรุปผลการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการตัดสินใจร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้เห็นความสำคัญของการจัดบันทึกข้อมูลในการประชุม หรือทำกิจกรรม เพราะเป็นประโยชน์แก่ทีมวิจัยในการนำมาทบทวนตัวเอง ทำให้เกิดความรู้ มีความมั่นใจจากข้อมูลที่ได้ศึกษา ได้แลกเปลี่ยน และการทำกิจกรรมร่วมกัน

- 2.2 **ทีมวิจัยเกิดการพัฒนาศักยภาพตัวเองเป็นในทางที่ดีขึ้น** ที่เห็นได้ชัด คือ ทีมวิจัยจากเดิมเป็นคนคุยไม่เก่ง ไม่มีความมั่นใจ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอข้อมูลในที่สาธารณะ แต่ต่อมาเมื่อผ่านการทำงานมาระยะหนึ่ง ได้ฝึก ได้ลองทำกับมือ ชำ แล้วชำเล้า จนเกิดความมั่นใจ ส่งผลให้กล้าพูด กล้าแสดงออก และ กล้าที่จะนำความคิดหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปขยายผลต่อมากขึ้น รวมถึงการได้พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิด กับบุคคลกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภายในทีมวิจัย ภายในชุมชน หรือกับคนนอกชุมชน หน่วยงานราชการ และนักวิชาการ ที่มีส่วนในการเสริมสร้างศักยภาพในตัวทีมวิจัยมากขึ้น
- 2.3 **ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรมากขึ้น** มีความเข้าใจการทำงานของ ทีมวิจัย และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานกับทีมวิจัยมากขึ้น สังเกตจากการเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทีมวิจัย และการแจ้งข่าวสารเหตุการณ์ไม่ปกติต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- 2.4 **ชุมชนมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพที่ชัดเจนขึ้น** ทรัพยากรเพิ่ม ทำให้บางคนที่เคยหันหลังให้กับอาชีพประมงเพื่อไปประกอบอาชีพอย่างอื่น ได้หันกลับมาทำประมงอีกครั้งหนึ่ง
- 2.5 **การทำงานวิจัยกลายเป็นสื่อกลางที่สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างตัวทีมวิจัย กับชุมชน หรือเครือข่ายทีมวิจัย และเครือข่ายคนทำงานด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากร** รวมถึงระหว่างทีมวิจัยกับหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาร่วมมือในการทำงานร่วมกับทีมวิจัยมากขึ้น หน่วยงานได้เข้ามาเห็นเข้ามาทำงานร่วมและเชื่อมั่นใน ศักยภาพของชุมชนมากขึ้น
- 2.6 **ทีมวิจัยสามารถเป็นวิทยากรในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในพื้นที่ให้ผู้เข้ามา ศึกษาดูงานได้รับทราบ และนำเสนอความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น**
- 2.7 **การทำกิจกรรมเฝ้าระวัง** นอกจากจะเป็นการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างที่ เข้ามาในพื้นที่แล้ว ยังมีการเฝ้าระวังและเกิดการช่วยเหลือกันสำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพ ทางทะเล เมื่อเจอมรสุม หรืออุบัติเหตุต่างๆ ในทะเล มีเครือข่ายวิทยุสื่อสารที่สามารถ แจ้งข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในอ่าวบ้านดอนได้ตลอดเวลา

3. เกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาดูแลทรัพยากรร่วมกัน

จากการทำงานวิจัยในเรื่องการจัดการทรัพยากรที่ผ่านมานั้น ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคีเครือข่ายและหน่วยงานหลายส่วนที่เข้ามาให้ความร่วมมือทั้งร่วมประชุมวางแผนเตรียมงาน และร่วมปฏิบัติการ ทำให้การดำเนินงานของทีมวิจัยมีความสะดวกมากขึ้น ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

3.1 **สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13** ได้สนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลนสำหรับปลูก ร่วมปลูกป่า ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำ และกิจกรรมเฝ้าระวังกับทีมวิจัย

3.2 **เครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอไชยาและท่าฉาง** ได้เข้าร่วมในการทำงานตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การส่งต่อข้อมูลข่าวสารเรื่องการเฝ้าระวัง ความร่วมมือในการทำแนวเขตทะเลชุมชน ร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีประชุม ทำให้เกิดความรักความสามัคคี และการทำงานของทีมงานมีความคล่องตัวมากขึ้น

3.3 **ประมงอำเภอท่าฉาง** (นายประพาส ขาวหนูนา) ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของทีมวิจัยตามโอกาส เช่น การปล่องพันธุ์สัตว์น้ำ และการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง รวมถึงเป็นแกนกลางในการประสานขอพันธุ์น้ำจากจากศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรชายฝั่ง เข้ามาปล่องในพื้นที่ในโอกาสต่างๆ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงประมงคนใหม่ ความสนใจในเรื่องการทำงานเชิงอนุรักษ์ และความร่วมมือกับทีมวิจัย แทบจะไม่มีเลย

3.4 **นายอำเภอท่าฉาง** (นายสนิท ศรีวิหก) มีความสนใจเรื่องงานฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นอย่างดี มีการร่วมกิจกรรมกับโครงการต่างๆ ในด้านการอนุรักษ์ อย่างสม่ำเสมอ สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาการทำงานของทีมงานได้ และเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นประธาน ในพิธีเปิดงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนายอำเภอคนใหม่ ก็มีความสนใจในเรื่องนี้น้อยลงเช่นกัน

3.5 **มูลนิธิป่าทะเลเพื่อชีวิต** ได้เข้ามาหนุนเสริมในเรื่องการทำแปลงอนุรักษ์ปูเปี้ยวกับทีมวิจัย มีการการปล่องปูเปี้ยวลงในแปลงอนุรักษ์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และหนุนเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่

3.6 **องค์การพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ (WETLANDS INTERNATIONAL)** ร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม จัดโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ เนื่องในวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ประจำปี 2554 ในชุมชนบ้านท่าพิกุล ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตระหนักถึงคุณค่าของผืนป่า ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนร่วมกัน และมุ่งหวังให้

เกิดความยั่งยืนอยู่คู่มวลมนุษยชาติสืบต่อไป โดยการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชน
ทุกหมู่เหล่า รวมทั้งองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ร่วมกันฟื้นฟูป่าชายเลนที่
เสื่อมโทรมให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์ และให้ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่รอบพื้นที่
ป่าชายเลนและเป็นแกนหลักในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชายเลนให้คงอยู่อย่าง
ยั่งยืนตลอดไป

ซึ่งเหล่านี้ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ยอมรับ
ข้อแตกต่างซึ่งกันและกันมากขึ้น นอกจากนี้การมีหน่วยงานเข้ามาร่วมทำกิจกรรมนั้นก็จะเป็นแบบอย่างที่ดี
ให้กับชุมชน รวมถึงเป็นกำลังสำคัญในการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นแรง
ผลักดันในเรื่องการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ให้ขยายวงกว้างมากขึ้น

จากวัตถุประสงค์ เรื่อง แนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนนั้น
พบว่า จากการทำงานที่ผ่านมา หลังจากการทำแนวเขตทะเลชุมชนเสร็จ ทำให้มีแนวเขตในการดูแลที่จัด
เจนขึ้น ได้มีการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่ มีการตั้งกฎกติกาการใช้ประโยชน์ใน
พื้นที่ร่วมกัน และการประชาสัมพันธ์กฎต่างๆ ให้ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้รับทราบนั้น สามารถ
แก้ไขปัญหาได้เพียงบางส่วน เท่านั้น คือ ส่วนที่เป็นระดับชาวประมงธรรมดาที่เป็นชาวบ้านด้วยกัน ใน
ส่วนของกลุ่มที่มีทุนหนุนหลัง เช่น อวนรุนบางประเภท และส่วนของคอกหอยแครง พบว่าบางจุดยังเป็น
พื้นที่ซ้อนทับอยู่กับพื้นที่ทะเลชุมชนซึ่งยังไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานอย่าง
ต่อเนื่องของทีมวิจัย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าถ้ามีการรวมตัว
กันอย่างจริงจังในการผลักดันให้เกิดการจัดการพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาและเพิ่ม
ความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรในพื้นที่ได้ในอนาคต

ส่วนวัตถุประสงค์ในเรื่อง แนวทางการสร้างอาชีพให้กับเรือประมงอวนรุนกึ่งเคยในช่วงที่
ว่างงาน พบว่าการทำงานที่ผ่านมาทำให้มีทรัพยากรเพิ่มขึ้น ซึ่งในช่วงที่ไม่มีกึ่งเคยเข้ามาในพื้นที่
ชาวประมงกึ่งเคยก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เพื่อจับสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ในทะเล ได้ ทั้งนี้ นอกจาก
ทะเลแล้ว ในป่าชายเลน ทีมวิจัยก็ยังได้เข้าไปจัดการนากุ้งร้าง โดยการทำแปลงอนุรักษ์ และฟื้นฟู
ทรัพยากรในป่าชายเลน มีการปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โดยการดึงหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การทำกิจกรรม ซึ่งคาดว่าถ้ามีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องพื้นที่แห่งนี้ก็จะกลายเป็นแหล่งเกิดของ
ทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้ขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ สามารถเป็นแหล่งประกอบอาชีพของชุมชน และคนทั่วไปได้

ดังนั้น สำหรับคำถามวิจัยที่ว่า ชุมชนบ้านท่าพิกุลจะมีแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำ
ประมงกึ่งเคย และการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสร้างอาชีพที่ยั่งยืนได้อย่างไร นั้น แม้จะการทำงาน
กว่า 3 ปี ที่ผ่านมา จะยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะ
เป็นไปในทางที่ดีขึ้น และเห็นความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น ทั้งนี้เชื่อว่า การ
ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องโดยใช้ ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่ายที่มีจากการทำงานในครั้งนี้

เป็นฐานในการสานงานต่อ ให้เกิดการจัดการพื้นที่ให้อุดมสมบูรณ์ จะสามารถรองรับจำนวนผู้ที่เข้ามาให้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างพอเพียง และยั่งยืนได้ รวมถึงอาชีพประมงกุ้งเคยซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของพื้นที่ ยังคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

จากการทำงานที่ผ่านมาทีมวิจัยได้เจอปัญหาหลายด้านด้วยกันแต่ก็สามารถเรียนรู้ และแก้ไข หรือหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นได้และเชื่อว่าการพูดคุย บริกษานหรือกันภายในทีมย่อมหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้เสมอ ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่พบพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวทีมวิจัยเอง เช่น

- ความไม่พร้อมเพียงในการทำกิจกรรมและการประชุมหรือทำกิจกรรม แต่ครั้งซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว ถึงแม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ทำให้งานล่าช้ากว่าที่กำหนดไปบ้าง แต่ทีมวิจัยก็พยายามนัดวันทำงานที่ทีมมีเวลาว่างตรงกันมากที่สุด ถ้าสมาชิกมาเกินกว่าครึ่งก็สามารถทำงานต่อไปได้ ไม่สามารถเข้าร่วมได้หลายคนก็ต้องเลื่อนเวลาออกไปก่อน
- ความไม่เข้าใจในงาน และการจดบันทึกข้อมูล ซึ่งมีบางส่วนขาดหายไป ต้องมาทบทวนกันใหม่ว่า ที่ผ่านมามีทำอะไรไปแล้วบ้าง ทำให้การทำรายงานส่ง สกว. มีความล่าช้า ทั้งที่กิจกรรม ได้ดำเนินการผ่านไปแล้ว

2. ปัญหาที่เกิดจากชุมชน เช่น

- ในการทำงานในช่วงเริ่มต้นโครงการจะมีปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง มีกระแสข่าวออกมาในทางที่ไม่ดี ชุมชนเข้าใจผิดว่าเป็นการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดความกดดันในการทำงานเล็กน้อย แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้ระยะหนึ่ง ความเข้าใจของชุมชนก็ดีขึ้น และให้มาให้ความร่วมมือในการทำงานต่างๆ ร่วมกับทีมวิจัย ด้วยการแจ้งข่าวสารเผื่อระวัง การมาร่วมประชุม ร่วมทำกิจกรรมกับทีมวิจัย และการปรับเปลี่ยนมาให้เครื่องมือเชิงอนุรักษ์มากขึ้น แต่ก็มีบางส่วนที่ต่อต้านอยู่บ้าง โดยการแอบใช้เครื่องมือประมงทำลายล้าง
- ผู้นำชุมชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานเท่าที่ควร ซึ่งทีมวิจัยเชื่อว่าถ้าผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปัญหาต่างๆ ก็ดำเนินการผ่านไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น

3. ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม หรือธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น

- สภาพลม สภาพน้ำ ที่ไม่เหมาะสม ทำให้การทำกิจกรรมในทะเล ต้องรอช่วงเวลาที่เหมาะสมจึงจะทำงานได้ เช่น ช่วงน้ำสูงไป หรือต่ำไป ทำให้ไม่สามารถออกไปปักแนวเขตทะเลชุมชนได้ เป็นต้น

บทเรียนจากการทำกิจกรรม

การทำกิจกรรมที่ผ่านมา ทำให้ทีมวิจัยมีบทเรียนหลายๆ อย่าง ที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การสานต่องานเดิม และการทำงานอื่นๆ เพื่อส่วนรวม ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

1. การประชุมร่วมกันเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานกลุ่ม เนื่องจากทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานต่อร่วมกัน นอกจากนี้ยังถือเป็นกาฝึกทักษะความกล้าในการแสดงออก การนำเสนอความคิดเห็น เกิดการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน และสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นภายในทีมได้
2. ในการทำกิจกรรมศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน นอกจากจะได้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ แล้ว ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย ที่เข้ามาร่วมให้ข้อมูล ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ เพื่อเป็นฐานในการประสานความร่วมมือในอนาคต
3. จากการทำงานที่ผ่านมา เห็นว่าผู้นำมีส่วนสำคัญในการผลักดันงานให้ดำเนินต่อไปได้ด้วยดี เนื่องจากถ้าผู้นำเข้มแข็ง เอาจริงเอาจังในการทำงาน และเป็นคนทำงานเพื่อส่วนรวมมาตั้งแต่ต้น ก็จะสามารถสร้างความเชื่อถือของชุมชน และดึงการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ได้
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยเริ่มต้นของความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น แต่การทำงานที่ผ่านมาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเกิดขึ้นอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อกิจกรรมที่ทำสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้น การทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และการปลูกกล้าไม้ป่าชายเลน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะนอกจากจะเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรแล้ว ยังได้สร้างสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรที่ได้ร่วมกันปลูก ร่วมกันปล่อย
5. พบว่าการทำงานต้องมีการประชาสัมพันธ์ และดึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมในการทำกิจกรรม จะเป็นพลังในการทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการทำงานลำพังทีมเล็กๆ และขาดแนวร่วมนั้น มีความล่าช้าและขาดความหนักแน่นในการต่อกรเรื่องต่างๆ ไม่มีอำนาจพอในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น กรณีคอกหอยแครงที่ซ้อนทับกับพื้นที่ทะเลชุมชน ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

การทำงานผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และหันมาตระหนักถึงปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนมากขึ้น ซึ่งการทำงานผ่านการปฏิบัติการจริง การประชุม และการจดบันทึกข้อมูล เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ของคนทำงาน ได้เป็นอย่างดี เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทำให้มีเครือข่ายในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา หรือหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้ร่วมกัน เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเสริมให้ผู้ผ่านกระบวนการนี้เกิดความมั่นใจในการทำงานอื่นๆ เพื่อชุมชนต่อไป จึงเป็นสิ่งที่สมควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นกับชุมชนอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป ทั้งนี้หน่วยงานก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ภาคผนวก ก

รายละเอียดการประชุม

1. ตารางแสดงรายละเอียดการประชุมทีมวิจัย

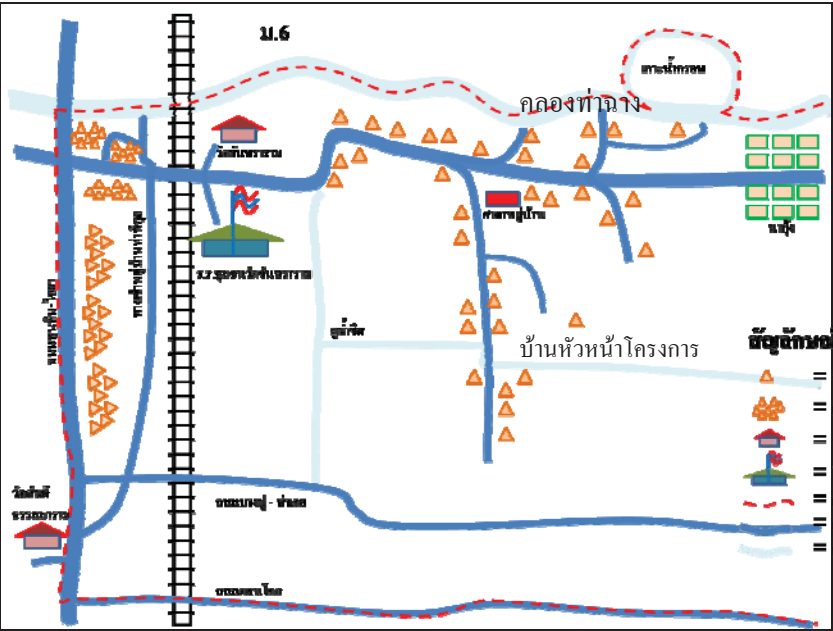
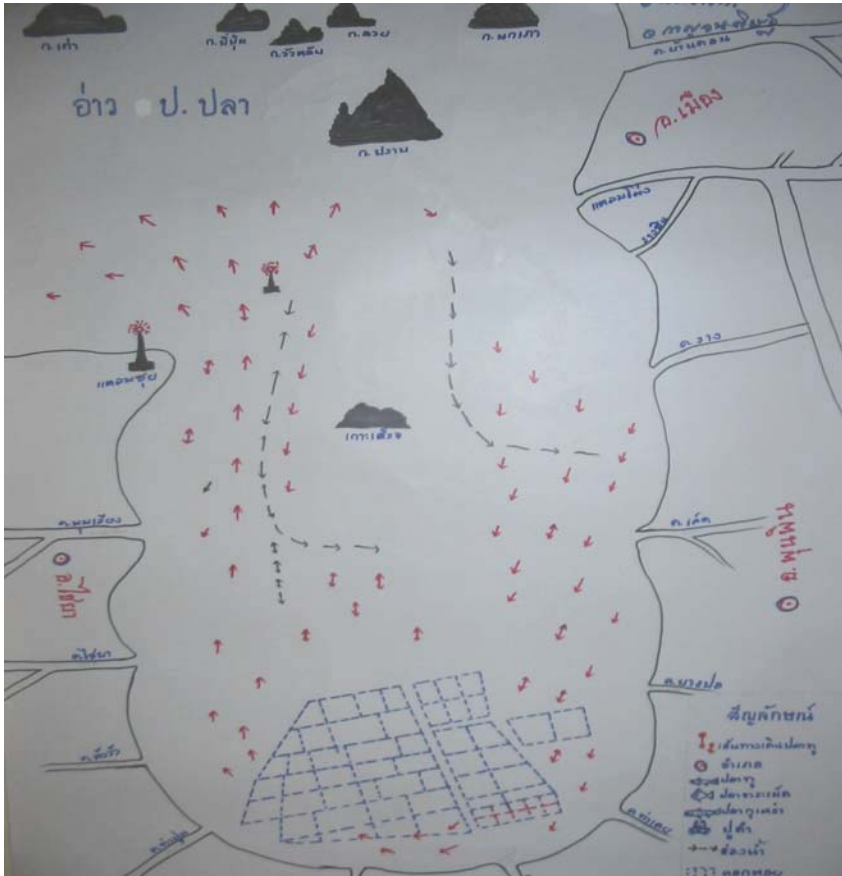
วันที่	รายละเอียด
6 พฤศจิกายน 2550 ณ. ศาลาหมู่บ้านท่า พิกุล เวลา 10.00 น.	1. ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ - ยอดเงินที่เข้าบัญชีจำนวน 148,810 บ.(6 เดือน) - ประธานแจ้งเรื่องการศึกษาชี้แจงประวัติท้องถิ่น เพื่อแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ กุ้งเคย 2. สรุปการประชุมครั้งที่ผ่านมา หัวหน้าโครงการชี้แจงโครงการศึกษา แนวทางการประชุมครั้งที่แล้ว ว่ากิจกรรมที่ต้องทำทั้งหมด คือ 1. ประชุมประจำเดือน 2. ชี้แจงโครงการ 3. ศึกษาข้อมูลโดยทั่วไป 4. สร้างสรรค์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร 5. กำหนดแนวทาง พื้นที่ทะเลชุมชน 6. เฝ้าระวังเครื่องมือทำลายล้าง 7. ประชาสัมพันธ์ เครื่องมือประมงทำลายล้าง 8. พื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง 9. เก็บข้อมูล 10. ศึกษารวบรวมข้อมูลข่าวสารในการจัดการ 11. จัดเวทีนำเสนอผลงานการวิจัย 12. จัดทำรายงานการสรุปการวิจัยเป็นรูปเล่ม 3. วางแผนการทำงานต่อ การวางแผนการทำงานในกิจกรรมแรก ที่จะทำร่วมกัน คือ - กำหนดแนวเขตพื้นที่ในทะเลเป็นทะเลชุมชน และเป็นพื้นที่อนุรักษ์ โดยให้เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่มาร่วมกำหนดพื้นที่แนวเขตที่ชัดเจน ซึ่งทางกลุ่มเองจะต้องช่วยกันจัดเตรียมวัสดุ ดังนี้ a. ไม้ไผ่ตง 200 ต้น

วันที่	รายละเอียด
	b. ไม้ไผ่เล็ก 200 ต้น c. เสาคาน 4" x 4"x2 ม. = 50 ต้น d. สีนํ้ามัน (แดง นํ้าเงิน ขาว) ประมาณ 9 กระป๋อง e. ป้ายแนวเขต 4 ป้าย โดยการเตรียมอุปกรณ์ในการดำเนินการ สมาชิกจะช่วยกันทำ และกำหนดให้เสร็จไม่เกินวันที่ 26 พ.ย. 50 และเริ่มเอาอุปกรณ์ต่างๆ ที่เตรียมไว้ไปปักแนวเขตหลังจาก วันที่ 26 พ.ย. 50 หลังจากนั้นก็จะสังเกต และบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทะเลชุมชน - ศึกษาจัดเก็บข้อมูลการทำประมงกึ่งเคย ว่าสมัยโบราณเขาใช้วิธีไหนในการทำกึ่งเคย โดยจัดเก็บข้อมูลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน กำหนดรวบรวมข้อมูลในเวทีประชุมประจำเดือน วันที่ 26 พ.ย. 50 เวลา 10.00 น. 4. เรื่องอื่นๆ - นายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม หัวหน้าโครงการประสานอ่าวบ้านดอน ขอรายชื่อในกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมเฝ้าระวังทะเลชุมชน ซึ่งมีรายชื่อ ดังนี้ 1. นายชูศักดิ์ เพชรโกษาชาติ 2. นายมนูญ คุ้มรักษ์ 3. นายสมชาย คงระเรื้อย 4. นายสานนท์ คชรัตน์ ปิดประชุมเวลา 15.30 น.
วันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 ณ. ศาลาหมู่บ้านท่าพิกุล เวลา 10.00 น.	หัวหน้าโครงการแจ้งที่ประชุมทราบว่าการประชุมในวันนี้มีเรื่องอะไรสำคัญบ้าง ดังนี้ - แจ้งการเตรียมอุปกรณ์ในการปักแนวเขตทะเลชุมชน ว่าได้เตรียมอุปกรณ์เสร็จแล้ว พร้อมทั้งจะนำอุปกรณ์มาปักเป็นแนวเขตทะเลชุมชน - เรื่องการเก็บข้อมูลประวัติ และองค์ความรู้เรื่องการทำประมงกึ่งเคย ทั้งในเรื่องอุปกรณ์ รายได้ และการใช้ประโยชน์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ นายสัว พินิจอักษร ผู้อาวุโสในชุมชนท่าพิกุล ได้เล่าประวัติการทำประมงกึ่งเคยให้ฟังว่า การทำประมงกึ่งเคยเริ่มขึ้นก่อน ปี พ.ศ. 2460 โดยในสมัยนั้นมีการทำเคย (กะปิ) บริโภคกันเองในครัวเรือน และส่วนที่เหลือก็เก็บไว้แจกญาติพี่น้อง เครื่องมือที่ใช้

วันที่	รายละเอียด
	ในสมัยนั้นคือเนื้ออวนตาถี่ (อวนวะ) และรุนด้วยแรงคนและซื้อ-ขายกันเองโดยอาศัย ปากต่อปากและมีชื่อเสียงขึ้นมาเรื่อยๆ และต่อมาได้กลายมาเป็นอาชีพในหมู่บ้าน นายมนูญ คุ่มรักษ์ เล่าว่าเสริมจากนายสัว ส่วนที่เหลือจากการทำเคย คือ น้ำเคยปากไห มีกลิ่นหอม ไม่มีสิ่งเจือปน เก็บรักษาไว้ได้นาน ทำอาหารในครัวเรือนได้ ซึ่งพัฒนาการในด้านการทำประมงกุ้งเคยของชุมชนท่าพิกุล เป็นดังนี้ ปี พ.ศ. 2500 เริ่มทำเคยขายกันเป็นอาชีพโดยใช้เรือเครื่องยนต์มาร์ และเริ่มเปลี่ยนเครื่องมือเป็นเนื้ออวนตาถี่ ปี พ.ศ. 2505 เน้นเรืออวนรุนขนาดใหญ่ อวนไถลอน เริ่มมีรายได้ดีเนื่องจากจับกุ้งเป็นจำนวนมากและยึดเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2516 – 2540 การจับกุ้งเคยเป็นอาชีพหลักของชุมชน ชาวบ้านเริ่มทำกันเป็นจำนวนมาก และมีเรืออวนรุนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เริ่มเปลี่ยนเครื่องยนต์ จากเครื่องยนต์ 2 สูบ เป็นเครื่องยนต์ 4 สูบ เนื่องจากสามารถจับกุ้งได้ในปริมาณที่มากกว่าเดิม ปี พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน รายได้ของอวนรุนซึ่งลดถอยลง เพราะกุ้งเคยลดจำนวนลง เนื่องจากน้ำทะเลเริ่มเสียจากบ่อกุ้งปล่อยน้ำเสีย ลงลำคลอง ในการออกไปทำประมงกุ้งเคยต้องประกอบด้วยอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อวน น้ำแข็ง ตะกร้า เกลือ ลูกน้องเรือลำละประมาณ 2-3 คน เมื่อหากุ้งเคยมาได้ที่จะเอามาทำเคยโดยมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนในการทำกุ้งเคย 1. เอาใส่ตะกร้าล้างน้ำ ทำความสะอาด 2. ผึ่งแดดประมาณ 5-6 ชั่วโมง 3. ใส่เกลือตามสูตรของคนผสม ตำผสมเคล้ารวมกัน ทิ้งไว้ 1 คืน 4. นำออกผึ่งแดด 3-4 ชั่วโมง 5. นำกุ้งที่ผึ่งแดดไว้ นำมาตำใหม่ให้ละเอียด 6. นำมาบรรจุใส่โอง อัดให้แน่น 7. ปิดปากโองด้วยใบโตนดและมัดด้วยไม้ไผ่ไว้เป็นเวลาประมาณ 1-3 เดือน 8. นำออกจำหน่ายและใช้บริโภคได้

วันที่	รายละเอียด
	อุปกรณ์ในการทำเคย (สมัยโบราณ) 1. ครกตำข้าว (สมัยเก่า) พร้อมด้วยสาก 2. แคร่ไม้ไผ่ 3. เนื้อวนตาคีสำหรับตากกึ่ง 4. โอง (ภาชนะบรรจุเคย) สำหรับหมักเคย 5. ไม้พายตักเคย 6. ตะกร้า 7. ใบโตนด, ไม้ไผ่ขัดปากโอง 8. เกลือ ปัญหาในอดีต 1. เครื่องไม้ทันสมัย 2. การคมนาคมไม่สะดวก 3. ตลาดน้อย จุดเด่นสมัยเก่า 1. พื้นที่มีมาก 2. กึ่งเคยมียาก 3. คนทำมาหากินยังมีน้อย ไม่แย่งกัน 4. มีการแบ่งปันในท้องถิ่น 5. มีการแลกเปลี่ยนระหว่างเคยกับสินค้าชนิดอื่นๆในครอบครัว ปัญหาปัจจุบัน 1. พื้นที่ทำกินมีน้อย มีคอกหอยบุกรุก 2. น้ำเสียจากโรงงาน 3. แย่งชิงทรัพยากรต่อละอัสีฟ 4. น้ำมันแพง 5. ไม่ได้ยอมรับจากหน่วยราชการว่าวนรุนไม่ใช่ตัวทำลายล้าง จุดเด่นปัจจุบัน 1. เคยมีคุณภาพ มีชื่อเสียงตลาดยอมรับ 2. ตลาดต้องการมาก ปิดประชุมเวลา 15.00 น.

วันที่	รายละเอียด
6 ธันวาคม 2550 ณ ศาลาหมู่บ้านท่าพิกุล	วาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งที่ประชุมทราบ - นายมนูญ กุ่มรักษ์ เล่าว่าขณะนี้ได้มีการปักแนวเขตพื้นที่จากชายฝั่งออกไป 200 ม. เพื่อกั้นแนวกล้าไม้โกงกางใหม่ และปักเป็นแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อสงวนที่ไว้ให้ชาวประมงพื้นบ้านได้เข้าไปประกอบอาชีพที่ใช้เครื่องมือแบบไม่ทำลายล้าง โดยปักแนวเขตห่างจากแนวป่าชายเลน 1,500 เมตร ซึ่งส่วนหนึ่งจะห้ามเรือวนลากเข้าไปลากในพื้นที่ และกั้นการรุกกล้าเข้ามาของคอกหอยแครง วาระที่ 2 การทำงานที่ผ่านมา - ปักแนวเขตออกจากฝั่ง 200 ม. จากปากคลองท่าฉาง ถึงปากคลองบ้านบางปอ ระยะทางประมาณ 4 – 5 ก.ม. ได้ทำเสร็จแล้ว - กำหนดแนวเขตทะเลชุมชน ปักในส่วนที่ไม่มีปัญหาท่อน โดยประสานงานผ่านสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 และประมงอำเภอเพื่อเข้ามาอำนวยความสะดวกเรื่องการปัก ก่อนที่จะเริ่มปัก วาระที่ 3 แผนงานในเดือนต่อไป 1. เตรียมไม้ปักแนวเขต ทาสีปักแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชนใช้ไม้ไผ่ตงประมาณ 200 อัน โดยต้องไปปรึกษาทางป่าไม้ประมงมากำหนดจุดปักพื้นที่แนวเขตทะเลชุมชนและแนวป่าชายเลน - ในวันที่ 6 ธ.ค. 50 นัดสมาชิกทาสีเสาหลัก ทำป้ายแนวเขตพื้นที่ - วาดรูป เครื่องมือในการทำกุ้งเคย เรือวะ เรืออวนรุน 2. พัฒนาแปลงเพาะลูกพันธุ์สัตว์ โดยจัดซื้อไม้ค้ำพร้าว เลื่อยโค้ง ขวาน หินลับมีด วาระที่ 4 เรื่องอื่นๆ - ได้พูดคุยเรื่องการทำนร่างกฎเกณฑ์กติกาทะเลชุมชน แต่ยังไม่ได้นัดวันที่ชัดเจน - เรื่องการเงินในการ รับ-จ่าย เงินต่างๆ ของกลุ่มมีการบันทึกและมีรายละเอียดการจ่ายครบถ้วนสมบูรณ์ ปิดประชุมเวลา 12.30 น.

วันที่	รายละเอียด
22 ก.พ. 51 ณ บ้าน คุณมณูญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการ เวลา 10.00 น.	จัดทำแผนที่หมู่บ้าน และแผนที่การเดินทางของสัตว์น้ำในทะเลได้ดังนี้ รูปแสดงแผนที่อาณาเขตของบ้านท่าพิกุล แผนที่แสดงทิศทางการเดินของสัตว์น้ำที่ทีมวิจัยช่วยกันวาด

วันที่	รายละเอียด
22 ก.พ. 51 ณ บ้าน นายมนูญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการ	วาระที่ 1 แข็งความคืบหน้าของงาน งานที่ทำไปแล้ว มีดังนี้ ถางร่องคูน้ำ, ปักแนวเขตกันลูกไม้, ปักแนวเขตทะเล ชุมชน (มีปัญหา 1 ก.ม.), และสำรวจสัตว์น้ำ ซึ่งทั้งหมดยังดำเนินงานอยู่ วาระที่ 2 ชี้แจงเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ถอดบทเรียนการทำประมง กุ้งเคย การศึกษาเครื่องมือ ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน การประมงพื้นบ้านของชุมชน เช่น เรือผีหลอก, ลอบปู, ลอบราว, เรือวนลาก, เดี่ยว กู๋, ชูคปู, ตกปลาหมึก อธิบายการใช้เครื่องมือต่างๆ โดยนายปรีชา นาระบา ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน วาระที่ 3 งานที่จะต้องทำต่อไป - รวบรวมข้อมูลพื้นฐานชุมชน - รายงานความก้าวหน้าในกลุ่ม - เก็บงานเก่า เครื่องมือการทำประมงกุ้งเคย - รายงานความก้าวหน้ากิจกรรมกลุ่มให้นำมาประมาณ 3 – 4 กิจกรรม ที่ได้ทำ มาแล้ว คือ ถางร่องคู น้ำปักแนวเขตกันลูกไม้ และปักแนวเขตทะเลชุมชน - เกี่ยวกับการทำประมงกุ้งขาว เริ่มนัดคนมารวมในที่ประชุม ทำแต่ละกิจกรรม (แบบนำเสนอของบประมาณ) หัวข้อที่ต้องนำเสนอในรายงาน กิจกรรมที่ได้ทำมาแล้ว ทั้งวัตถุประสงค์ วิธีการ จำนวนผู้เข้าร่วม ผลที่ได้จาก กิจกรรม (ผลที่ได้รับในกิจกรรม)
22 มีนาคม 2551 ณ บ้านนายมนูญ คุ้ม รักษ์ หัวหน้า โครงการ	วาระที่ 1 ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ เรื่องปักแนวแดนปากคลองท่าเคย มีปัญหากับคอกหอย กำลังประสานงาน เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ วาระที่ 2 แจ้งงานที่ผ่านมา ผู้สื่อข่าว TPBS ได้มาทำรายการโทรทัศน์ ที่ปากคลองท่าฉาง ตลอดแนวเขตทะเล ชุมชน เมื่อวันที่ 20 มี.ค. 51 (จำนวน 20 คน)

วันที่	รายละเอียด
	วาระที่ 3 งานที่ต้องทำต่อไป วันที่ 27 มี.ค. 51 ไปร่วมประชุมที่วัดเขาพระนันทน์ กาญจนดิษฐ์
22 สิงหาคม 2551 ณ บ้านนายมนูญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการ เวลา 10.00 น.	นำแผนงานมาทบทวนกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง 1. ประชุมทีมวิจัย 2. ประชุมชี้แจงโครงการ 3. รวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน 4. ศึกษารวบรวมข้อมูลการทำกึ่งเคย 5. สร้างกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน a. ห้ามจับปูขนาดเล็ก น้ำหนักน้อยกว่า 1 จีด (100 กรัม) b. ห้ามเรือประมงขนาดใหญ่ (อวนรุนขนาดใหญ่ มากกว่า 7 วา ขึ้นไป) c. ห้ามเรืออวนลากทุกชนิดเข้าในพื้นที่ d. กำหนดชนิดเครื่องมือประมงให้ลดด้านล่างตาห่างประมาณ 3 นิ้ว e. ห้ามจับปูเปี้ยวไข่ฝ้า และตัวเล็ก และตัวอ่อน f. ห้ามล่าสัตว์ในเขตป่าชายเลน เช่น ลิง นก ตัวเงินตัวทอง เป็นต้น g. ห้ามใช้ยาเบื่อเมาในการจับสัตว์น้ำ h. ห้ามตัดไม้ในเขตป่าชายเลน (เป็นเขตหวงห้ามไม่ได้เกี่ยวกับชนิดไม้ ห้ามสอดคล้องกับป่าไม้) ตอนนี้กติกาถูกร่างด้วยทีมวิจัย ต้องนำไปให้ชุมชนเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน (ก่อนเอากฎไปเสนอต้องสรุปรายงานความก้าวหน้าของโครงการว่าได้ทำอะไรไปแล้วบ้าง และเกิดผลอย่างไรบ้าง ในวันที่ 6 กันยายน 2551) มีกำหนดการดังนี้ - หัวหน้าโครงการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการทำอะไรไปแล้วบ้าง - ร่างกฎของกลุ่มไปนำเสนอที่ประชุม - ประสานงานโดยการขึ้นเสียงตามสาย ประสานเชิญนายอำเภอ หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กลุ่มคลองท่าฉาง ไร่ปรัง เข้าร่วมด้วย 6. กำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน ทำแล้ว ยาว 6 กิโลเมตร กว้าง 1.5 กิโลเมตร (

วันที่	รายละเอียด
	5,625ไร่) แต่ยังมีพื้นที่ซ้อนทับของคอกหอย ประมาณ 300 กว่าไร่ แนวป่ายังมีปัญหาระหว่าง ทบ 5(ใบสำรวจแจ้งภาษีที่ดิน) และป่าชายเลน ทำให้สามารถปักแนวเขตที่แน่นอนได้ รอความชัดเจนอยู่ 7. กิจกรรมเฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้าง พื้จุ่ม และหัวหน้าโครงการเป็นผู้รับแจ้งข่าวสาร ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น 8. กิจกรรมที่ 11 ทดลงเลี้ยงสัตว์น้ำ สำรวจเส้นทาง สำรวจพื้นที่บ่อกึ่งร้าง เนื้อที่แปลงที่ 3 เนื้อที่ 300 ไร่ แต่จะใช้พื้นที่ในการทดลองเลี้ยง 4 ไร่ - แผนงานใน ในการทำแปลงทดลอง a. ทำสะพาน เสาไม้ ปักไม้ พืชชายประสานเรื่อง เสาไม้ และปักไม้ b. แผ้วถางทางเดิน c. ทำแนวบ่อเลี้ยงพื้นที่ 4 ไร่ d. กั้นด้วยเนื้อวนตาเขียว 9. กิจกรรมที่ 10 เก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของสัตว์น้ำ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง - กลุ่มตัวอย่าง 8 คน a. นายมนูญ คุ่มรักษ อวนลอย 2 ลำ b. นายปรีชา ทาระบา (สิงห์โต แมคโค โฉงดอน) อวนรุน c. นายสมชาย คงระเรื้อย (รับผิดชอบชาวประมงในคลอง) ดอน(ลอบ) ชาติ(แห) - กำหนดส่ง วันที่ 18 กันยายน 2551 ที่งานของดีท่าฉาง
18 ธันวาคม 2551 ณบ้านนายมนูญ คุ่มรักษ หัวหน้าโครงการ	ข้อเสนอแนะ ต้องการให้มีการจัดอบรมอาสาสมัครเฝ้าระวัง สัก 1 รุ่น มีบัตรที่ออกโดยสำนักผู้ว่าราชการจังหวัด การพัฒนาจิตวิทยิจากพื้นที่ หมู่ 6 9 ตำบลท่าเคย หมู่ 2 4 ตำบลท่าฉาง หน้ากลุ่มเดิม เป็นผู้ช่วยกำนัน สมาชิกประมาณ 12 คน ปัญหาต้องการทำวิจัยติดตามกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ การทำแปลงทดลองเลี้ยงปูเปี้ยว

วันที่	รายละเอียด
	ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลง เนื่องจากฝนตกหนักในช่วงเดือน ตุลาคม ถึง ธันวาคม 51 เป็นช่วงมรสุม ดำเนินการได้เพียงการเตรียมอุปกรณ์ เป็นเนื้อวนจำนวน จะเริ่มดำเนินการอีกครั้งในช่วงมกราคมปลายเดือน ติดปัญหา หัวหน้าทีมวิจัยกำลังเข้าสู่ช่วงฤดูที่ต้องคราดหอยแครง ติดต่อใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน คราดหอยตายขึ้นมา หอยกลืนเหม็น ฟุ้งกระจาย ตายเนื่องจากน้ำจืดลงมาก
29 เมษายน 2552	วาระการประชุม 1. แจ้งเพื่อทราบ - ความรู้จากการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ผู้เข้าร่วมจากชุมชน ท่าฉาง ไชยา บทบาท ในศึกษาดูงานในพื้นที่ ที่สำเร็จแล้ว สิ่งที่ได้ 1. ได้รู้จัดเครือข่ายมากขึ้น ในภาคใต้ 2. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ 3. ได้รู้จักเพื่อนต่างถิ่น ได้รู้การจัดการของแต่ละพื้นที่ หลายๆ แบบ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ (สมุทรสาคร การใช้ลูกยางรถสับล้อกันกันแนวคลื่นในทะเล กันกระแสน้ำให้เบา ลง) 4. แนวทางการจัดการทรัพยากร วิธีชีวิตการจับกุ้งเคยของชาวแม่กลอง 5. ได้ความรู้ใหม่ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน เทคนิควิธีการทำงานที่แตกต่างกัน เช่น การทำน้ำส้มควันไม้ ของคลองยัน กับแม่กลองต่างกัน สามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อเลือกใช้แบบที่เหมาะสมได้ ความรู้เรื่องการเพาะเห็ดขอนไม้กินได้ทั้งปี การทำน้ำส้มควันไม้ การเพาะถั่วงอกกระเปาะหัว (ใช้ถังพลาสติก) การทำเกษตรแบบผสมผสาน 6. เรียนรู้เรื่องบริบทชุมชน การทำโฮมสเตย์ กิจกรรมที่ทำผ่านมารอบ 2 เดือน 1. ปรับปรุงพื้นที่สำหรับเพาะพันธุ์ปูเปี้ยว นาถุ้งร้างแปลง 3 เนื้อที่ 100 ไร่ ถางเสร็จ

วันที่	รายละเอียด
	แล้ว เหลือปักไม้จึงอวนเขียว ทำแปลงทดลองในพื้นที่ 4 ไร่ มีแปลงเพาะปักอยู่ข้างใน ทำเหมือนของคุณประสิทธิ์ แต่พื้นที่แปลง 3 มีไม้ป่าชายเลนน้อย 10% ของพื้นที่ อุปกรณ์ในการทำมีพร้อมแล้วนัดทำแปลงเสร็จ กลางเดือน พ.ค. 52 เพื่อกันพื้นที่อนุรักษ์ไว้เป็นของหมู่บ้าน เบื้องต้นได้ประกาศให้ชาวบ้านทราบแล้ว การเก็บข้อมูลในแปลง ➤ วงจรชีวิตปูเปี้ยว ➤ สังเกตสัตว์ชนิดอื่นที่เข้ามาในแปลงทดลอง 4 ไร่ เช่นปูดำ และหอยคัน ➤ ดูการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ในแปลง โกงกาง ถั่วเขียว ถั่วสร้อย ลำพู ฝาด ➤ ข้อมูลการจับปูเปี้ยวในแปลง 2. กิจกรรมปลูกป่าเสริมในพื้นที่ 100 ไร่ ร่วมกับส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 เนื่องจากการแนะนำของสถานีป่าชายเลน 13 เป็นคนแจ้งเพื่อคัดเลือกพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม (ม.4 ท่าฉาง หมู่ 7 เลמיד) - ติดต่อเพาะพันธุ์ลูกไม้จำนวน 30000 ลูก ปลูกโกงกางใบใหญ่เพื่อไว้สำหรับพื้นที่อื่นขอไปปลูก - เริ่มทำตั้งแต่วันที่ 7 เม.ย. โดยเริ่มจากการตกแต่งพื้นที่ 100 ไร่ ใช้คนจำนวน 9 คน แล้วเสร็จประมาณ 50% ทำทางเดิน(ถางเสร็จแล้ว ปักไม้ได้ 50 % และปลูก) 3. งานเฝ้าระวัง ไม้ปักแนวเขตทะเลชุมชน เริ่มผุ และโดนเรือกระแทกหัก บ้างบางส่วน ทำให้แนวเขตเสียหาย วางแผนซ่อมแซม โดยการปรับไม้ให้สั้นกว่าเดิม งานเดือน เม.ย. 52 สั่งไม้มาปักซ่อมแนวเขต ครั้งเดือนแรก กันอวนเขียวคอกปูเปี้ยว และซ่อมแซมแนวเขต
6 สิงหาคม 2552 ณบ้านนายมนูญ คุ้มรักษ์ หัวหน้าโครงการ	วาระการประชุม 1. แจ้งเพื่อทราบ มีนักศึกษาจากม.ศิลปกรมาดูงาน 2. ทบทวนงาน ได้สั่งไม้ไผ่มา 4,000 อัน เพื่อปักซ่อมแซมกันแนวลูกไม้ ระยะทางประมาณ 3 ก.ม. ปากคลองท่าฉาง ถึงปากคลองท่าเคย ดำเนินการจนเสร็จ เริ่ม 25 มิ.ย. 52 ทำประมาณ 5 วัน ใช้บ 15000 บาท ขาดจากปากคลองท่าเคย ถึงปากคลองลิเล็ด ประมาณ 2 ก.ม ชื้อไม้หลักเพื่อกางลวดหนามกันเรือประมงเข้าไป

วันที่	รายละเอียด
	ทำลายป่าลูกไม้ 3. แปลงเลี้ยงเป็ดว โคนทำลอบทำลายถอนไม้ทิ้ง วางแผนกันว่าจะต้องตัดป่าก่อน เพื่อให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ได้รับทราบ มีการเข้าไปถ่ายรูป ภาพความเสียหาย พาสมาชิกลงไปสำรวจความเสียหาย มีการลงไปประชุมในพื้นที่ และคิดว่าจะทำกันใหม่ สันนิษฐานว่า คนที่ทำน่าจะเป็นคนที่จับเป็ดวในพื้นที่ หลังจากนั้นจะมีการดำเนินการต่อในช่วงเดือนสิงหาคม 2552 4. นำเป็ดว แปลงทดลองเพาะพันธุ์เป็ดวในป่าโกงกางเนื่องในวโรกาสครบรอบ 75 พรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน 5. MFF งบประมาณ 300,000 บาท สร้างศูนย์ศึกษาเผ่าละวั้งและศูนย์กอกพพที่ปากคลองท่าฉาง สร้างศูนย์ และสร้างสะพานไปยังเกาะจิ้งก ส่งโครงการหลังวันที่ 15 สิงหาคม 2552 6. เรือตรวจเผ่าละวั้งจากผู้ว่า 7. ว่าที่นายก อบจ. ปากบาศธารณะจะให้ชาวบ้าน ขุดสัมปทานคอกพพ และดูแลเรื่องป่าชายเลน 8. เพิ่มเนื้อหาเรื่องพื้นที่สัมปทาน และพื้นที่ประมง คนไหนที่ได้รับผลกระทบจากการทำสัมปทานบ้าง 9. โครงการบ่อน้ำร้อนที่จะ

ซึ่งนอกจากการประชุมแต่ละครั้งที่น่าเสนอในตาราง ยังมีการประชุมอีกหลายครั้งที่เป็น การเก็บข้อมูลเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลการทำกิจกรรมแต่ละอย่างให้สมบูรณ์ขึ้น

2. แสดงรายละเอียดการประชุมหรือเรื่องการทำแนวเขตทะเลชุมชน

ครั้งที่	รายละเอียด
ครั้งที่ 1 4 ตุลาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม	ประมวลสถานการณ์อ่าวเบื้องต้นร่วมกัน โดยได้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1. วิธีการและประเภทของเครื่องที่ทำผิดกฎหมายในพื้นที่อ่าวบ้านดอน ทั้งยาเบื่อเมา อวนลากอวนรุน และอวนช้อน ซึ่งเครื่องมือพวกนี้จะทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนให้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก 2. สถานการณ์การรับมือกับปัญหาที่ทางศูนย์ได้กระทำอยู่ ส่วนใหญ่จะให้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุสื่อสาร และวิทยุชุมชน (FM 100.75 MHz) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ให้ทำการจับกุม และดักเตือนผู้กระทำผิด

ครั้งที่	รายละเอียด
	3. ข้อเสนอแนะและวิธีการป้องกันที่ต้องการให้มีขึ้นในอนาคต ➢ การปลูกฝังจิตสำนึกที่ต่อเนื่อง ➢ ส่งเสริมให้มีแผนการเฝ้าระวังที่จริงจัง ➢ กระตุ้นให้เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ➢ ควรมีการบันทึกข้อมูลการกระทำ ความ เช่น รูปภาพ ไว้เป็นหลักฐาน ➢ ทำการประชาสัมพันธ์แบบเจาะจงพื้นที่ (ติดป้าย, มีเวทีประชาคม) ➢ มีการประสานเพื่อให้เกิดงานที่ต่อเนื่องในระดับพื้นที่ต่อพื้นที่ ➢ ให้องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาตั้งหน่วยเฝ้าระวังในพื้นที่ ➢ ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประมง สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 และทางอำเภอ เข้ามาทำงานและร่วมแก้ไขกับชาวบ้านอย่างจริงจัง ➢ ผลักดันกฎหมายให้มีความเข้มแข็งขึ้น เช่น กรณีเรือเช่า ที่ไม่สามารถเอาผิดกับใครได้ ➢ อยากให้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังอยู่ในเขตพื้นที่อ่าวบ้านดอน ปัญหาอุปสรรคสำหรับการทำงานที่ผ่านมา ➢ การประสานกับเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ➢ ชาวบ้านไม่ค่อยมีความศรัทธากับทางกลุ่มอนุรักษ์ เพราะมองว่าไม่สามารถช่วยเหลือกรณีที่ถูกเรืออวนลากทำลายเครื่องมือประมงได้ ทำให้ไม่มีการให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ➢ กรณีที่เป็นเรือเช่าไม่สามารถเอาความผิดกับผู้กระทำผิดได้ ➢ ความล่าช้าระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบและพื้นที่ที่มีการทำความผิด จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการเฝ้าระวัง และกำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน
ครั้งที่ 2 8 ตุลาคม 2550 ณ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13	กำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขัดแย้งในพื้นที่หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย คุณศิริประชัย เรืองสูง ปลัดอาวุโส อำเภอท่าฉาง, คุณณรงค์ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13, กำนันประเสริฐ (กำนันตำบลลิเล็ด), ประมงอำเภอท่าฉาง, คุณเสนอห์ รัตนสำเนียง ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา, ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี, คุณประวีณ จากโครงการป่าทะเลเพื่อชีวิต และเครือข่ายนักวิจัย จาก พื้นที่ใน

ครั้งที่	รายละเอียด
	เขตอำเภอไชยาและท่าฉาง มีรายละเอียดในการประชุม ดังนี้ คุณณรงค์ ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 ได้กล่าวต้อนรับ และเน้นในเรื่องการหาข้อสรุปของการทำงานในอนาคตให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้มีทรัพยากรยั่งยืนนาน รักษาของเดิม เพิ่มของใหม่ ให้มีมากขึ้น จากนั้นคุณศิลปะชัย เรืองสูง ปลัดอาวุโส กล่าวว่า ปัญหาการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนไม่มีแนวเขตที่ชัดเจน ประชุกต์เข้ากับการทำงานของราชการ และทีมวิจัยต้องหาเครือข่ายในการทำงานให้มาก ผลักดันความคิดไปสู่เครือข่ายบนฐานของความเป็นไปได้ และสืบทอดความคิดในเรื่องการอนุรักษ์ต่อไป ตนเองยินดีให้การสนับสนุนเสมอ จากนั้นเป็นการแลกเปลี่ยนของทีมวิจัย และเอาประมวลสถานการณ์อ่าวมานำเสนอในที่ประชุม และแต่ละชุมชนได้นำเสนอการทำงานของชุมชนตนเองเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ในเรื่องของการปักแนวเขตทะเลชุมชน ที่มีพื้นที่ซ้อนทับกับพื้นที่คอกหอยแครง ซึ่งทางหัวหน้าโครงการได้เสนอไปว่า “จะปักแนวเขตทะเลชุมชน เพื่อให้ เรือร่นเคย สามารถร่นได้กว้างขึ้น และปักหลักกันแนวป่าชายเลนไม่ให้เรืออวนร่นกุ่มเคย เข้าไปร่นแนวลูกไม้ ขณะนี้ระยะทางจากฝั่งเหลือประมาณ 1.5 กิโลเมตร ถ้าเป็นพื้นที่คอกหอยที่ไม่อนุญาต อยากให้หยุด และอยากให้ประมงชี้แนวเขตกับทีมให้ชัดเจน และอยากให้ขยับร่นน้ำทางเดินเรือให้กว้างกว่าเดิม ให้ชาวบ้านหากินในร่นน้ำได้ เนื่องจากร่นน้ำตอนนี้แคบ และตรงส่วนที่อยู่ติดกับคอกหอยชาวบ้านจะไม่ค่อยกล้าแล่นเรือเข้าไปใกล้ เนื่องจากคนเฝ้าคอกหอยจะมีอาวุธจึงกลัวการถูกทำร้ายเมื่อเข้าไปใกล้คอกหอย” ประมงอำเภอท่าฉาง ได้ชี้แจงเรื่องการทำสัมปทานคอกหอย ว่ามีกฎหมายบังคับใช้มาตั้งแต่ปี 2522 คือห่างจากชายฝั่งพื้นที่ ที่ใกล้ฝั่งที่สุด คือ 400 เมตร เรื่องแนวทางแก้ไขยังตอบไม่ได้ เพราะปัจจุบันมีการทำคอกหอยอยู่นอกเขตสัมปทานเป็นจำนวนมาก ถ้าจะรื้อก็ต้องรื้อทั้งหมด ถ้าทำตามกฎหมายมากเกินไป ก็จะเป็นปัญหาสังคม จากนั้นกำนันประเสริฐ ได้เสริมในเรื่อง นโยบายการเอาพื้นที่อนุญาตมาให้บุคคล ความไม่ชัดเจนของนโยบาย ในเมื่อเกิดปัญหา และกำลังเกิดใหญ่ขึ้นในอนาคต น่าจะมีการทบทวนเรื่องนโยบาย เอาพื้นที่สาธารณะมาให้บุคคลใช้ซึ่งมีผลต่อชาวบ้าน ตอนนี้ศึกษาปริมาณสัตว์น้ำจากเรืออวนร่น โดยมากจะเอาสัตว์ที่ได้จากเรืออวนร่นขนาดใหญ่มาเผยแพร่ไม่ใช่เรือเล็ก ตรงนี้น่าจะหาความลงตัว ถึงแม้จะสรุปไม่ได้ในวันนี้ก็ตาม

ครั้งที่	รายละเอียด
	เรื่องทะเลเป็นสิทธิเชิงซ้อนทุกคนทำได้แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากร ตอนนี้โชคดีที่ Sea Food Bank ยุติ การแก้ปัญหาควรแก้ตั้งแต่ระดับพื้นที่ และระดับนโยบาย ถ้าจะทำควรทำในโครงสร้างทั้งหมด ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชัดเจน พอชาวบ้านแจ้ง ราชการไม่แจ้งปัญหาเลยเกิด ป่าไม่มีไว้เพื่อให้ใช้สอยไม่ใช้มีไว้ใช้ประโยชน์ในเชิงพานิช ตอนนี้คนผิวยังมีอยู่ แต่ไม่เข้าไปในเขตป่าชายเลน โดยตนเข้ามาทำงานตั้งแต่ปี 2547 เจ้าหน้าที่ไม่ให้ความชัดเจนในการทำงาน ในส่วนของอ่าว เคยร้อยดวงใจคนรักอ่าวบ้านดอน ประมาณปี 2548 มีการประชุมระดับอ่าวในทุกเดือน มีองค์กร CHARM มาเข้าร่วม พอจบก็พยายามหาเจ้าภาพระดับจังหวัดเข้ามาช่วย การจัดการอนุรักษ์ ไม่ได้ทำเพื่อการจัดการทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคลด้วย คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง ได้เล่าให้ฟังว่า ในเขตตำบลพุมเรียง เจออวนรังมาก เป็นปัญหาเรื้อรังซึ่งเกิดจากนายทุน คนหาเข้ากินค่าไม่สามารถทำได้ เพราะค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งสูง ส่วนแถวตะกอบจะมีการลากแบบโอบเกี่ยวต้องคิดแก้ไขโดยการนำเข้าแผนเฟียร์วังของจังหวัด คิดว่าคงแก้ปัญหาได้บางส่วน การจับก็ทำได้ยากเนื่องจากตามกฎหมายประมง สามารถจับกุมได้ขณะทำการประมงเท่านั้น จับหลังจากนั้นไม่ได้ อยากให้ทุกคนได้แต่เฟียร์วัง แต่ไม่รู้ไม่มีประโยชน์ ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย ทั้งตำรวจ และผู้นำชุมชน ไม่จำเป็นต้องแจ้งประมงอย่างเดียว เพราะผู้นำท้องถิ่นทั้งหมดมีอำนาจในการจับกุม ถ้ารอประมงจะไม่ทันการ ปัญหาคือเรือส่วนใหญ่จะเป็นเรือเช่า ไม่สามารถริบได้ ทำได้แค่ปรับ 3,500 บาท แต่ถ้าจับบ่อยๆ ก็ลดลงได้เหมือนกัน คุณวิรัตน์ สารคง ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี เน้นว่า การเฟียร์วังควรเฟียร์วังจากทั้งภายในและภายนอก ทั้งเรื่องการวางยาเบื่อ การใช้เครื่องทำลายล้างไม่ใช้ระวางเฉพาะอวนรัง และอวนรุนจากภายนอก แต่ให้ระวางสิ่งผิดกฎหมายจากภายในด้วย

3. ตารางแสดงรายละเอียดการเข้าร่วมประชุมร่วมกับเครือข่ายทีมวิจัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
19 พ.ย. 2550 เวลา 10.00น. ณ สถานีพัฒนาทรัพยากร ป่าชายเลนที่ 13 ผู้เข้าร่วมประชุม ประมาณ 50 คน ประกอบด้วย - คุณณรงค์ ทองเกื้อ หัวหน้าสถานีพัฒนา ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 13 - คุณเสน่ห์ รัตนสำเนียง ประมงอำเภอไชยา - ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน - เครือข่ายนักวิจัย จาก พื้นที่ในเขตอำเภอไชยา และท่าฉาง ตะกั่ว พุมเรียง ปากท่อ ท่าปูน ธารน้ำร้อน ไร่ปรัง ท่า พิบูล และทีมผู้สนใจจาก ท่าชนะ	วัตถุประสงค์ เพื่อวางแผนในการเฝ้าระวังร่วมกัน ➢ ได้พูดคุยเพื่อวางแผนการเฝ้าระวังในพื้นที่ จากนั้นแบ่ง ทีมวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อวางแผนการเฝ้าระวังของแต่ละทีม ดังนี้ 1. ทีมท่าฉาง ประกอบด้วย ท่าพิบูล ธารน้ำร้อน และไร่ปรัง 2. ทีมไชยา ประกอบด้วย ปากท่อ ท่าปูน และพุมเรียง 3. ทีมตะกั่ว คุณวิรัตน์ มีโจทย์ให้แต่ละทีมช่วยกันระดมความคิด ดังนี้ 1. ทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้าร่วม 2. ทำอย่างไรให้ยั่งยืน จากการระดมความคิดได้ข้อมูล ดังนี้ 1. ทำอย่างไรให้ยั่งยืน - การประชาสัมพันธ์ กับชาวประมงชายฝั่งในเรื่องการอนุรักษ์ - จัดหาเครื่องมือการสื่อสารให้ชาวประมงชายฝั่ง - ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน และหอกระจายข่าวของชุมชน เพื่อให้ทราบทั่วกัน - ตั้งศูนย์ชุมชน ทำข้อมูลข่าวสารจากแหล่งชุมชน สถานการณ์อำเภอ - ขอข้อมูลจากประมงชายฝั่งและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชาวประมงรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ของการทำงาน - หาแนวร่วมในการรวบรวมข่าวสารจาก ประมงชายฝั่ง ทั้งผู้ที่หากินในทะเล และ ป่าชายเลน - ต้องรู้จักภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน เช่นคนที่อยู่คอกหอยจะรู้ว่าเรืออวนรุนเข้ามาทางไหน อยู่ตรงไหน รุนอย่างไร และส่งข้อมูลเข้ามา ต้องรู้เขา รู้เรา และรู้แหล่งผู้กระทำผิด ซึ่งตอนนี้วิทยุสื่อสาร (มดดำมดแดง) พร้อม ขอให้ทุกคนใช้เครื่องมืออย่างมี จิตสำนึก - ให้ความสำคัญกับชาวประมง แลกเปลี่ยนข้อมูลอยู่เรื่อยๆ - วางแผนการส่งต่อข้อมูล และการจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ คือ มีการคิดกันว่าใน พื้นที่ เมื่อได้ข้อมูลผู้กระทำผิดมาก็จะจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดผลอย่างมี ประสิทธิภาพ เช่น การตั้งศูนย์กลางเพื่อประสานงานกับพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคีต่างๆในการแก้ไขปัญหา เมื่อเจอผู้กระทำผิด ความผิด ดังภาพ

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
	<pre> graph TD A[องค์กรภาคี] <--> B((หน่วยจัดการข้อมูลข่าวสาร)) B <--> C[พื้นที่] B <--> D[พื้นที่] B <--> E[พื้นที่] B <--> F[พื้นที่] B <--> G[หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง] C -.- H(()) D -.- H E -.- H F -.- H G -.- H style H stroke-dasharray: 5 5 </pre> 2. ทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้าร่วม - ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบโดยทั่วกัน และชวนเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส เช่น ในเวทีประชุมที่มียุทธศาสตร์ประจำปี และเวทีการประชุมต่างๆ ของหมู่บ้าน - เน้นเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรให้ชาวบ้านได้ทราบ - ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชน และนักเรียนในพื้นที่ ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา เสริมในเรื่อง การเฝ้าระวังว่าต้องแยกพื้นที่ชายฝั่ง และพื้นที่ทางทะเล และให้เข้าประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ชายฝั่งอาจไม่ต้องใช้เรือก็เข้าไปจับก็ได้ โดยให้ประสานทางกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ส่วนในทะเลต้องใช้เรือสามารถแจ้งไป ศูนย์ป้องกันและปราบปรามประมงทะเลภาคใต้ตอนบนจังหวัดชุมพร ซึ่งตอนนี้ศูนย์จะส่งเรือมาประจำที่ลิเล็ด ให้ประสานผ่านทางประมงให้แจ้งข่าวสารให้ได้ ถ้าชาวบ้าน ทำกันเองจะเสียค่าใช้จ่ายมาก ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ไม่ไว้วางใจในชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่กล้าเปิดเผยตัว นอกจากนี้ยังแจ้งบทบาทของสำนักงานประมงอำเภอ ว่ามีอำนาจในการปราบปรามจับกุม แต่ไม่ใช่งานหลัก งานหลักคือ ส่งเสริมในการประกอบอาชีพ

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
	ประมง
25 ธ.ค.2550 ณ ศาลาประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านไร่ปรุง เวลา 10.00 น. ผู้เข้าร่วมประชุม ประมาณ 25 คน ประกอบด้วย - ทีมวิจัยชุดโครงการการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอน - ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน - อ.บรรจง เทียนส่งรัมย์ - คุณพรทิพย์ ลิ้มประสิทธิ์วงศ์	วัตถุประสงค์ เพื่อพบปราชญ์งานความก้าวหน้าของการทำงานเฝ้าระวัง วางแผนการทำงานต่อ สาระที่ได้จากการประชุม สมาชิกทีมวิจัยแต่ละทีมมารายงานความคืบหน้าโครงการของตนเอง ดังนี้ 1. พื้นที่ ตำบลท่าฉาง ซึ่งประกอบด้วย ชารนน้ำร้อน ไร่ปรุง และท่าพิกุล ซึ่งทีมชารนน้ำร้อน และไร่ปรุง ได้รับรายงานความเคลื่อนไหวในพื้นที่ดังนี้ - วันที่ 14 ธ.ค. 50 เวลา 16.00 น. ทีมได้รับแจ้งจากนายวิทยา ศักดิ์ศรีว่า มีชาวบ้านจาก อ.กาญจนดิษฐ์ จำนวน 10-15 คนได้ทำการโค่นต้นตาลคุ่ม ในพื้นที่อนุรักษ์บ้านชารนน้ำร้อนเพื่อจับตัวหนอนผีเสื้อ โดยใช้รถยนต์เป็นพาหนะ - วันที่ 19 ธ.ค. 50 เวลา 17.00 น. ที่บ้านไร่ปรุง ได้รับแจ้งข่าวจากนายจิระวัฒน์ ศรีทอง ว่ามีเรือประมงจากในบาง ขนาดประมาณ 8 เมตร เครื่องยนต์ ฮอนด้า 13 ประมาณ 5 ลำ ใช้ลอบตาถี่ผิดกฎหมายประมาณ 5,000 ลูก จับปูดำไม่ได้ขนาดในพื้นที่ ท่าฉาง - วันที่ 22 ธ.ค. 50 เวลา 08.00 น. กลุ่มชารนน้ำร้อน ได้รับแจ้งข่าวจากสมาชิก MCS ว่าพบปลาเกะหระ จำนวนมากในพื้นที่ท่าฉางตาย ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะมาจาก ปลาไปติดอวน และตายในช่วงก่อนที่ชาวประมงจะไปพบ ทำให้น้ำซัดหลุดจากอวนจนพอง - วันที่ 17 ธ.ค. 50 เวลา 12.00 น. กลุ่มไร่ปรุงได้รับแจ้งจากชาวบ้านในพื้นที่ ว่ามีชาวบ้านจากต่างถิ่นจำนวน 5 คนเข้ามาใช้ยาเบื่อเมาในคลองของพื้นที่อนุรักษ์ บ้านไร่ปรุงได้ทำการประสานกับร้านค้าที่ขายยาเบื่อเมาว่าไม่ต้องขายยาให้อีกต่อไป ซึ่งคนทำผิด เป็นพม่าเข้ามาตัดยางในหมู่ 4 และมักจะมาในวันฝนตก เนื่องจากหยุดตัดยาง 2. พื้นที่ ไซยา - ทีมท่าปูน ได้รับข่าวสารจากทีมต่างๆ และประชาสัมพันธ์ต่อในสภากาแฟ - ทีมตะกรบ บอกว่าช่วงมรสุม ไม่สามารถออกไปเฝ้าระวังในทะเลได้ แจ้งข่าวว่าในพื้นที่มีวิทยุชุมชน คลื่น 107.5 MHz ออกอากาศวัน จันทร์ – ศุกร์ เวลา 07.00 – 09.00 น.

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
	และฝากให้ทุกทีม เก็บข้อมูล ลักษณะของการกระทำผิด อุปกรณ์ที่ใช้ สถานที่ที่กระทำผิด ลักษณะสถานฐานของผู้กระทำผิด และจำนวนและจำนวนผู้กระทำผิด 3. เรื่องเรืออวนรุนที่เข้ามาจอดในพื้นที่ตะกอบ คุณประสิทธิ์ รับหน้าที่ประสานพาเจ้าหน้าที่ออกไปพูดคุย 4. ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ ต่างๆ - พื้นที่ เขาถ่าน และธารน้ำร้อน นายจรง ศรีทอง และนาย จำเนียร รักเขียว มีวิทยุสื่อสารจำนวน 4 ตัว - พื้นที่ เล่มดินนายชำนาญ คุ่มรักษา และนายอนันต์ เชื้อเอี่ยม มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว - พื้นที่ท่าพิกุล นายมนูญ คุ่มรักษา และนายสานนท์ คชรินทร์ มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว - พื้นที่ตะกอบนายวานิชย์ สุขอุบล และนายวิระ นาคบ่อคา มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว - ทีมพุ่มเรียงนายจรินทร์ เฉยเชยชม และนายวินัย เนตรวงศ์ มีวิทยุสื่อสาร 2 ตัว รวมมีวิทยุสื่อสารทั้งหมด 15 ตัว นัดทดสอบสัญญาณ เวลา 19.00 น. ของทุกวัน ความถี่ช่อง 78 เริ่มทดสอบ ตั้งแต่วันที่ 25 ธ.ค. 50
3 ม.ค.2551 ณ โรงเรียนบ้านไทรงาม ต.เลม็ด อ.ไชยา ผู้เข้าร่วมประชุม ประมาณ 20 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยชุด โครงการการจัดการ ทรัพยากรอ่าวบ้านดอน ทีม สกว.สุราษฎร์ธานี 4 คน	ประชุมประจำเดือนเครือข่ายเฝ้าระวัง วัตถุประสงค์ เพื่อวางแผนการทำงานเรื่องการเฝ้าระวัง สาระที่ได้จากการประชุม ผู้ช่วยประมงอำเภอไชยา กล่าวว่า ในเรื่องการประมงและเขตห้ามทำการประมง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจโดยตรง ที่ผ่านมามีเครื่องมือการประมงบางชนิดไม่ได้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายจะจัดการได้ ถ้าไม่ยอมให้เครื่องมือเหล่านี้เข้ามาต้องออกเป็นข้อบัญญัติชุมชนของแต่ละพื้นที่ ถ้าทำผิดก็ระวางโทษเอาไว้ แล้วโยงเข้าหากฎหมายประมง กฎหมายจึงจะเข้ามาคุ้มครองได้ และประกาศให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้รับทราบทั่วกัน เรื่องการสื่อสารเกี่ยวกับเรือลอบที่เข้ามาในวันที่ 25 เดือนธันวาคม มีข้อขัดข้องหลายอย่างจึงไม่สามารถออกไปดูได้อย่างทันท่วงที ระบบการสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ และเรือไม่พร้อม แต่จากการเข้าไปดูปรากฏว่าไม่ใช่เรือลอบ แต่เป็นเรือหาปู ซึ่งไม่ผิด ในการทำงานเรื่องการสื่อสารต้องรู้ว่า

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
	- ต้องรู้ช่วงเวลาในการเฝ้าระวัง รู้สภาพที่เหมาะสม ที่มีผู้เข้ามาหาสัตว์น้ำ แต่ช่วงมีสัตว์น้ำชนิดไหนเครื่องมือชนิดไหนจะเข้ามาหาช่วงไหน เช่นช่วงน้ำเดินปูจะออกหากิน จะมีลอบปูเข้ามาในพื้นที่ เพื่อจะได้เตรียมเรื่องการเฝ้าระวังได้อย่างทันทั่วถึง - ต้องทำหนังสือแจ้งให้ผู้นำชุมชนรับทราบ การสื่อสาร - เครื่องมือสื่อสารที่มีอยู่คือ วิทยุสื่อสาร และโทรศัพท์ - การสื่อสารระดับบนเพื่อการเฝ้าระวัง งานข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวัง งานประสานเพื่อการแก้ปัญหา จะออกแบบและวางระบบอย่างไร - การสื่อสารเพื่อสร้างสำนึกใหม่ให้ชุมชน การเฝ้าระวัง - วางแผนการเฝ้าระวัง และการแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ - ความพร้อมของศูนย์เฝ้าระวัง ระยะเวลาในการเฝ้าที่ชัดเจน เครื่องมือในการเฝ้า - ด้านเครื่องมือตรวจสอบสภาพเรือให้มีความพร้อมอยู่เสมอ - ตรวจสอบความพร้อมของสมาชิกกลุ่ม - **ราคาอุปกรณ์ในด้านเตรียมความพร้อมของวิทยุ ทีวีราคาออกมาได้ 5,800 บาท การจัดทำข้อมูลและการสื่อสารเพื่อการเฝ้าระวัง - ให้แต่ละพื้นที่ทำข้อมูลน้ำขึ้นน้ำลง และสัตว์น้ำ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ วันและเวลา - ข้อมูลผู้กระทำผิดใช้เครื่องมืออะไร อยู่ที่ไหน และช่วงเวลาในการกระทำผิด - ให้แต่ละโครงการนำข้อมูลมานำเสนอในการประชุมครั้งต่อไป - กำหนดเวลาในการสื่อสารให้ชัดเจน คือ เวลา 19.00น. - กำหนดรหัส A ตะกรบ B พุ่มเรียง F ธารน้ำร้อน C ปากท่อ D ทำปูน G ไร่ปรุง

วัน/เวลา/สถานที่	เนื้อหาสำคัญ
	J ทำพิกุล O ศูนย์ การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ และสร้างสำนึกใหม่ - ประชาสัมพันธ์ ผู้โรงเรียนและชุมชน - ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้แต่ละกิจกรรม

ภาคผนวก ข.

ภาพประกอบการทำกิจกรรม

1. กิจกรรมการประชุมชี้แจงโครงการ

2. กิจกรรมประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

3. กิจกรรมศึกษาข้อมูลทั่วไปชุมชน

4. กิจกรรมศึกษาข้อมูลองค์ความรู้ในการจับกุ้งเคย

5. กำหนดแนวเขตพื้นที่ทะเลชุมชน

6. กิจกรรมฟื้นฟูป่าและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

ประชาสัมพันธ์การทำงานของโครงการผ่านคณะดูงานจากพื้นที่ต่างๆ

ภาคผนวก ข. ภาพประกอบการทำกิจกรรม

ภาคผนวก ก.
การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)

...คนทำพิกลร่วมใจ ปล่อยปูทะเลไทย ...สู่ทะเลอ่าวบ้านดอน การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ด้านการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ

ในอดีตชุมชนบ้านทำพิกลมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าชายเลนและชายฝั่ง ทำให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำอย่างชุกชุม แต่ต่อมาทรัพยากรป่าชายเลนและสัตว์น้ำชายฝั่งเริ่มเสื่อมโทรมลงเนื่องจากรัฐบาลให้โอกาสเอกชนเข้ามาสัมปทานป่าชายเลน เป็นสาเหตุที่สำคัญ ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงอย่างเห็นได้ชัด

โครงการแนวทางการจัดการทะเลชุมชน เพื่อการทำประมงกึ่งเคย และการสร้างอาชีพเสริมอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านทำพิกล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเกิดขึ้นจากการที่นายมนูญ คุ้มรักษ์ ได้ร่วมกับสมาชิกในชุมชนกว่า 10 คน พุดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ปัญหาด้านทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ และต้องการหาแนวทางการจัดการกับปัญหาโดยชุมชนมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการงานวิจัย ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการมาได้ประมาณ 1 ปี เห็นผลที่เกิดขึ้น คือ ความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการในพื้นที่มีมากขึ้น

โดยล่าสุดได้มีการทำกิจกรรมร่วมกับประมงอำเภอท่าฉาง(นายประภาส ขาวหนูนา) และนักเรียน กว่า 20 คน ในการปล่อยปูม้าและปูทะเล จำนวน 50,000 ตัว คืนสู่ธรรมชาติ บริเวณปากน้ำท่าฉาง เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2551 และมีแผนจะปล่อยกุ้งทะเล อีกประมาณ 1,000,000 ตัว ก่อนสิ้นปี 2551 ขณะนี้อยู่ในช่วงประสานขอลูกพันธุ์กุ้งจากศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทั้งยังขอรับแผนงานชาวบ้านในการออกลาดตระเวนเพื่อเฝ้าระวังทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ ร่วมกับชาวบ้าน โดยในวันที่ 19 ตุลาคม 2551 ได้ออกตรวจในพื้นที่บริเวณปากน้ำท่าเคย และปากน้ำท่าฉาง ตั้งแต่เวลา 20.00-22.00 น. พบผู้กระทำความผิดเป็นคนในชุมชนที่กำลังดำเนินการรุนทอนในบริเวณปากคลอง โดยเบื้องต้น ได้มีการว่ากล่าวตักเตือน และหากมีการกระทำความผิดอีก จะมีการดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งเหล่านี้ทำให้ทีมวิจัยเกิดความภาคภูมิใจ และได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น

ภาคผนวก ง.

ประวัติทีมวิจัย

1. นายมนูญ คุ่มรักษ์

วัน เดือน ปีเกิด 26 ต.ค. 2503

ที่อยู่ปัจจุบัน

252 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ม.ศ.1

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- เป็นกรรมการสถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- เป็นกรรมการประมงพื้นบ้าน

การฝึกอบรม

- อบรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
- อบรมทหารผ่านศึก

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จากคำแนะนำของคุณประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร

- การอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นการช่วยชุมชน และทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร

คติประจำใจ

“ช่วยชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลนให้ยั่งยืนอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป”

2. นายสุวรรณ สุดคง

วัน เดือน ปีเกิด 1 ม.ค. 2503

ที่อยู่ปัจจุบัน

219/1 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา -

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- ผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจ
- งานต่อต้านยาเสพติด
- งานข่าวอาชญากรรม

การฝึกอบรม

- อบรมทหารผ่านศึก
- อบรมรวมพลังแผ่นดิน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- อยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คติประจำใจ

“รักษาป่าไว้เพื่อคนรุ่นหลัง”

3. นายสุเทพ พันธุ์บัว

วัน เดือน ปีเกิด 5 เม.ย. 2503

ที่อยู่ปัจจุบัน

472/2 ม.4 ต.ทาลาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- ช่วยเหลือชุมชนด้านการพัฒนา

การอบรม

- อบรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- การอนุรักษ์ป่าชายเลนทำให้ชุมชนกินดีอยู่ดีขึ้น

คติประจำใจ

“ทำเพื่อชุมชนสนับสนุนโครงการอนุรักษ์”

4. นายปรีชา ทาระบา

วัน เดือน ปีเกิด ต.ค. 2492

ที่อยู่ปัจจุบัน

454 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ม.ศ.3

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- ต่อต้านการบุกรุกป่าชายเลน
- กรรมการหมู่บ้าน
- แกนนำกลุ่มอนุรักษ์เพื่อชุมชน
- ร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชน

การฝึกอบรม

- อบรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ป่าชายเลนให้คืนสภาพที่ดีไว้ให้แก่ลูกหลานในท้องถิ่นต่อไป

คติประจำใจ

“พัฒนาสิ่งแวดล้อม พื้นที่ป่าเพื่อประชาชน”

5. นางสาวกาญจนา พรมณัณณ์

วัน เดือน ปีเกิด 14 พ.ย. 2514

ที่อยู่ปัจจุบัน

241/1 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ หม้าย

วุฒิการศึกษา ป.6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- เป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

การฝึกอบรม

- อบรมอนุรักษ์ป่าชายเลน
- อบรมมาชิกพิทักษ์ทางทะเลและชายฝั่ง

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ต้องการศึกษาริเริ่มฐานของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

คติประจำใจ

“อนุรักษ์เพื่อลูกหลานในวันข้างหน้า”

6. นายสมกมล จำเนียร

วัน เดือน ปีเกิด 11 พ.ค. 2513

ที่อยู่ปัจจุบัน

480 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ หม้าย

วุฒิการศึกษา ม.3

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- งานพัฒนาหมู่บ้าน

การฝึกอบรม

- อบรมทหารผ่านศึก

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- อยากพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม ให้กลับสู่สภาพเดิม

คติประจำใจ

“ทำเพื่อชุมชนทำเพื่อส่วนรวม”

7. นายจำจริง ทองนุ้ย

วัน เดือน ปีเกิด ก.ย. 2494

ที่อยู่ปัจจุบัน

470 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- กรรมการหมู่บ้าน
- พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การฝึกอบรม

- อบรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จากการอบรม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ต้องการพัฒนาป่าเสื่อมโทรมให้มีสภาพดีขึ้นเพื่อลูกหลานในอนาคตต่อไป

คติประจำใจ

“ทำจริง พัฒนาสิ่งแวดล้อม”

8. นายवाद ช่อผูก

วัน เดือน ปีเกิด 13 ส.ค. 2503

ที่อยู่ปัจจุบัน

223/1 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- ร่วมกิจกรรมที่มีในหมู่บ้าน ดูแลรักษาชุมชน

การฝึกอบรม

-

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จากเจ้าหน้าที่สกว.

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ดูแลป่าเสื่อมโทรม และฟื้นฟูป่าชายเลนให้เป็นพื้นที่ทำกินของชุมชน

คติประจำใจ

“พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้อยู่คู่ประชาชน”

9. นายชูศักดิ์ เพชรโกษาชาติ

วัน เดือน ปีเกิด 25 ส.ค. 2493

ที่อยู่ปัจจุบัน

408/2 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- กรรการหมู่บ้าน
- อาสาสมัคร อ.ส.ม.
- สันติราษฎร์(ผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจ)
- อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
- เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน.

การฝึกอบรม

- อบรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จากเจ้าหน้าที่ สกว.

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- พัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้านให้ดีขึ้น

คติประจำใจ

“ร่วมใจพัฒนาเพื่อชุมชน”

10. นายโสรัจ ปานชนะพงศ์

วัน เดือน ปีเกิด 9 พ.ย. 2499

ที่อยู่ปัจจุบัน

452 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ หม้าย

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- พัฒนาหมู่บ้าน

การฝึกอบรม

- อบรมอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- เพื่อต้องการศึกษาเรียนรู้งานของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

คติประจำใจ

11. นายจักรกริช จำเนียร

วัน เดือน ปีเกิด 6 ม.ค. 2518

ที่อยู่ปัจจุบัน

480 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.6

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

-

การฝึกอบรม

- อบรมเวทีชาวบ้านเพื่อส่งเสริมการเกษตร

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- อนุรักษ์ป่าเสื่อมโทรมให้คืนสภาพที่ดีไว้ให้ลูกหลานในอนาคต

คติประจำใจ

“รักป่าป้องกันการถูกรุกราน”

12. นายนิพนธ์ กำมะลวน

วัน เดือน ปีเกิด 18 ธ.ค. 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน

431/2 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- สันติราษฎร์ (ผู้ช่วยเจ้าพนักงาน – ดำรวจ)
- ผู้ประสานงานพลังแผ่นดินจัดสันยาเสพติด

การฝึกอบรมรู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- อบรมสันติราษฎร์
- อบรมพลังแผ่นดินจัดสันยาเสพติด

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- เพราะมีความรักในสิ่งแวดล้อมของป่าชายเลน

คติประจำใจ

“เชื่อมั่น เชื่อใจ เพื่อชุมชน”

13. นางนรากร เหมาะประมาณ

วัน เดือน ปีเกิด 25 เม.ย. 2517

ที่อยู่ปัจจุบัน

219/1 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ม.3

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- สมาชิก อสม.

- อาสาสมัครปศุสัตว์
- กรรมการศูนย์ถ่ายทอด (เกษตร)
- โครงการเรียนรู้ร่วมกันรู้เท่าทันโรคเบาหวาน
- ผู้นำอาสาสมัครชุมชน

การฝึกอบรม

- อบรม อสม.
- อบรมผู้นำอาสาสมัครชุมชน
- อบรมอาสาปศุสัตว์
- อบรมเชิงปฏิบัติการซ่อมแผนระวางป้องกันไข้หวัดนก
- อบรมโครงการศึกษาวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจชายฝั่ง

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- เพื่อให้ท้องถิ่นมีความสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมสวยงาม ทำให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้

คติประจำใจ

“ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ ทำจริง มีใจรักงานวิจัย”

14. นายสมบัติ สอนรักษ์

วัน เดือน ปีเกิด 26 ก.ย. 2509

ที่อยู่ปัจจุบัน

282 ม.1 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ม.3

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

- สมาชิก อสม.

การฝึกอบรม

- อบรม อสม.

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

รู้จักโดยการบอกเล่าของนายประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- มีใจรักในการทำงานวิจัยท้องถิ่น

คติประจำใจ

“รักจริง ทำจริง จริ่งใจในงาน”

15. นายสนั่น คชรัตน์

วัน เดือน ปีเกิด 20 ก.ค. 2520

ที่อยู่ปัจจุบัน

408/7 ม.4 ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี

ศาสนา พุทธ

สถานภาพ สมรส

วุฒิการศึกษา ป.4

ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

-

การฝึกอบรม

-

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร

- รู้จักจากการแนะนำของคุณประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม

เหตุที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- เพราะมีใจรักในสิ่งแวดล้อมและป่าชายเลน

คติประจำใจ

“อยากให้ป่าชายเลนอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน”